

Glavni urednik
Marjan Horvat
Odgovorni urednik
Ciril Brajer

Telefon: 313-942

Naročnina in prodaja:
321-255

Telefaks: 311-956

Naslov: ČZP Enotnost,
Dalmatinova 4, Ljubljana

časopis slovenskih delavcev

Ljubljana, 18. novembra 1993, št. 49, letnik 52, cena 160 SIT

PRIHAJA INDUSTRIJSKA DEMOKRACIJA

»Oblast na državni ravni zavrača industrijsko demokracijo že s tem, ko se izogiba tripartitnemu organu. To je še posebej presenetljivo, ker sta v vladi kar dve stranki, ki se imata za socialnodemokratski.

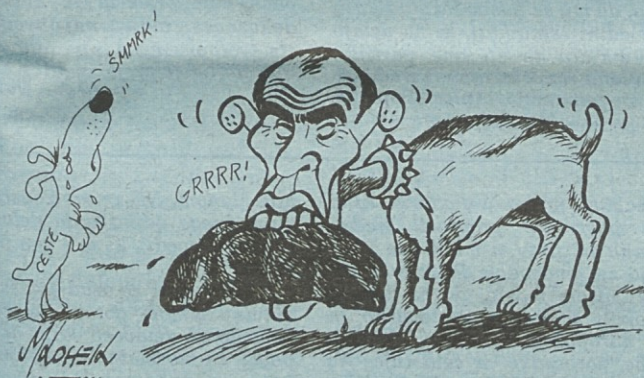
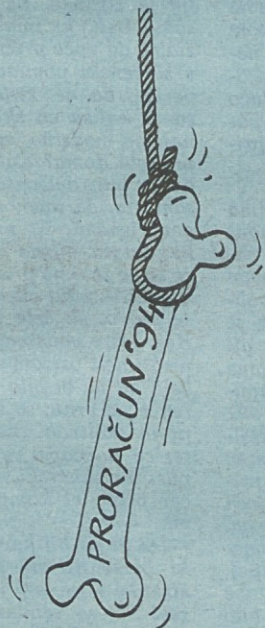
K sreči je zakon o soupravljanju industrijski demokraciji vsaj malce odprl vrata v podjetja,« pravi Milan Uroša.

Svobodni sindikati skušajo ta vrata odpreti na stežaj – predvsem z različnimi oblikami izobraževanja in usposabljanja, v katere so doslej vključili že več kot 2.000 delavcev.

Usposabljanje je res nujno, saj vse preveč delodajalcev vdor industrijske demokracije ovira, in če drugega ne, delavecem zavračajo pomoč strokovnih služb pri volitvah v svete podjetij. Za vsako ceno skušajo ločiti sindikalne predstavnike od delavskih. Več o tem na 4. strani DE.

DE se v usposabljanje delavcev vključuje z objavo vsebine priročnika za soupravljanje »**PODJETJE POSLOVNIH LJUDI**«. Tokrat prvi del – na 12. in 13. strani.

DRŽAVNI ZBOR KOT BOLŠJI TRG

Mnenja o tem, kdo je zmagal v spopadu za proračunsko kost, so različna. Zaenkrat soočamo dve, preberite ju na 2. in 3. strani.

SINDIKATI USTANAVLJAJO SVOJ KONCERN

stran 5

AH, TE PLAČE

Spoštovani!

Pišem Vam po pooblastilu Grand hotela Union. V vašem časopisu z dne 28.10.1993 je bil na prvi strani objavljen pregled podjetij z najvišjimi izplačanimi plačami poslovnih delavcev. Pri številki 22 na tem seznamu je pripisano "Union". To vzbuja vtis, da gre za plačo direktorja Grand hotela "Union". Ker ta podatek ne ustreza resnici, prosim, da v skladu z določbami Zakona o javnem obveščanju na isti strani, kot je bil objavljen sporni podatek, objavite popravek z naslednjo vsebino:

"Popravek

Časopis Delavska enotnost je 28.10.1993 na prvi strani objavil pregled podjetij z najvišjimi izplačanimi plačami poslovnih delavcev. Na seznamu je pri številki 22 pripisano "Union", kar lahko vzbuja vtis, da gre za podjetje Grand hotel "Union" in za plačo njegovega direktorja, kar ni res, saj ima 4 x manjšo plačo, kot pa je to navedeno v seznamu. Trenutno znaša najnižja neto plača v Grand hotelu "Union" približno 30.000,00 SIT, razmerje med najvišjim dohodkom pa znaša 1 : 5".

V Ljubljani, 12.11.1993

ZA GRAND HOTEL UNION
POOBLAŠČENEC:

odvetnik mag. Emil Zakonjšek

Odvetnik

Mag. Emil Zakonjšek

61000 Ljubljana, Cigaletova 7/I.

BEDAKI IN KONJI

streljajo kozle na 11. strani

ČE SE OBLAST SPRENEVEDA

DE, sreda 14⁰⁰,

Menda je danes na Dalmatinovi 4 najbolj brano pisanje o tiskovni konferenci Pergama. Kaj bi ne bilo, saj gre (med drugim) prav za lastnino te stavbe.

Pergam je namreč prvi predstavil stališče vseh drugih sindikatov, sprejeto na doslej skrivnostnem zaprtem sestanku. Menijo, da imamo sindikalni pluralizem, in lastninski je pač naslednji korak. ZSSS odrekajo pravno in moralno pravico do »premoženja, ki je ogromno«.

Dušan Rebolj je iz nadaljnje bitke za lastnino izločil le Tomsičevo KNSS. Vzrok? Soliranje!

Mnenje »ogromnih bogatašev« iz ZSSS bomo predstavili v naslednji številki.

Svobodni sindikati so na problem domačega kapitala v tujini opozarjali z amandmajem že oktobra lani!!!

Polemike na to temo nadaljujemo na 11. strani in jim dodajamo nekaj iskrih o poslanskih plačah in novo akcijo sindikatov.

Piše: Marjan Horvat

Tokrat je Janša »izgubil«

Obrambni minister je moral zaradi parlamentarnega odločanja o proračunskem memorandumu skrajšati svoj obisk pri madžarskem kolegu. Mirne duše bi lahko tam ostal, tako kot je bilo planirano, saj njegove intervencije za več topov kot masla niso bile uspešne. Tri milijarde tolarjev, ki bi morale v obrambno vrečo, je zaradi doslednosti poslancev Združene liste in končno tudi močate odločitve predsednika vlade dr. Janeza Drnovška odšlo v ministrstvo za gospodarske dejavnosti in ministrstvo za znanost, da bomo pospešili proces investiranja v podjetja in njihov tehnološki razvoj ter ohranjanje in ustvarjanje ekonomsko utemeljenih delovnih mest. Ta sredstva bodo sicer v proračunu posebna postavka, vlada pa mora sprejeti program njihove uporabe.

Pravo sprenevedanje so Janševe trditve, da je dobil vse, kar je hotel. Saj bo moral za vsak nakup letal, topov in drugega orožja dobiti soglasje parlamenta, še prej pa kajpak koalicijskih partnerjev v vladi. To mu bo prav gotovo prineslo nekaj sivih las. Tudi javnost se namreč, ne glede na Janšev medijško ofenzivo v zadnjem času, vse bolj soglasno odloča za več kruha, za nova delovna mesta in za gospodarsko napredovanje namesto pretiranega oboroževanja.

Država seveda sredstva za obrambne namene potrebuje. Nekatere zahteve, tudi med poslanci prevladujoče koalicije in najmočnejše stranke, o odločnem zmanjšanju postavk za obrambo so, resnici na ljubo, neumnost. V sedanjih mednarodnih razmerah ne morejo dobiti podpore. Poslanci Združene liste so ravnali odgovorno, ko nekaterih ekstremnih zahtev niso podprli, pač pa realno ocenili, kaj je v sedanjih razmerah možno. S tem so samo potrdili strankino državotvorno naravnost in njeno odgovorno ravnanje. Minister Janša in hkrati predsednik SDSS tega seveda ne bo priznal. Vendar je obnašanje poslancev Združene liste to dovolj nazorno pokazalo. Njihovo vztrajanje je omogočilo, da bomo dobili maslo in topove, vendar topove v razumnem obsegu. Hkrati je dogajanje v parlamentu Janši brčkone pokazalo, kako odvisen je od odločitev zelo pomembnega koalicijskega partnerja, pa čeprav z njim nima podpisane ekskluzivne pogodbe. V prihodnjih razpravah o obrambnih sredstvih bi se lahko pokazalo, da znajo poslanci Združene liste ministru Janši nagajati, če ne bo umiril žoge in se do njih kot koalicijskega partnerja korektno vedel. Kajti vse koalicijske stranke so med drugim podpisale tudi sporazum, ki ne izključuje strokovnih razprav in soočanja argumentov o višini in razporejanju sredstev za temeljne razvojne programe na obrambnem področju.

O zmagovalcih v parlamentarnem odločanju o proračunskem memorandumu je sicer nehalno govoriti. Toda zmagala je razumnost tistih, ki so za zdrav gospodarski razvoj, reševanje nakopičenih socialnih problemov in tudi za potrebno obrambno varnost.

Stari časi

DE št. 48, 11. 11. 1993

Ja, moj starejši soimenjak je res lahko žalosten. Vsaj v takem tonu je izzvenelo njegovo zadnje pisanje v DE - 11. novembra. In docela ga razumem, ko se po eni strani spominja delavskih zahtev z zborovanj v letih 1939-1941 (saj so bili komunisti takrat še na strani protestnikov), po drugi strani ga boli (priznam, da se tudi meni ni zdelo prav), kako je še pred leti verni komunist Jelcinc letos prepovedal sleherni javno obeležitev oktobrske revolucije, po tretji strani pa vidi na delu sile, ki skušajo v imenu podjetništva in tržnega gospodarstva izničiti vse pribrojene pravice delavcev in državljanov. Zakaj Jože teh sil ne poimenuje?

Revizija SDK je samo v 70 podjetjih odkrila za 12 milijard tolarjev oškodovanj družbene lastnine (lastnine delavcev in državljanov). Bi malo za šalo in malo za hec pogledali, kdo so direktorji (in njihove pomagaške garniture) v 53 družbenih podjetjih in v kateri stranki so bili ti patroni še ob zadnji reelekciji. S soimenjakom Jožetom stavim, kolikor hoče, da je bilo več kot 75 odstotkov teh direktorjev ob zadnji reelekciji še članov stranke moralno-političnih neoporečnežev, zdaj pa predstavljajo tiste sile. Zato v našem primeru ne gre za to, da bi se v Sloveniji uveljavil moderen ekonomski sistem ob enakopravni udeležbi treh družbenih dejavnikov: lastnikov, države in delavcev, pač pa tatov v državi brezposelnih. To pa žal že precej smrdi po mafiji.

Za konec pa še to. Spominjam se in tega se bo najbrž spomnil tudi moj soimenjak Jože, da je svojčas Popitov France grmel svojim ploskačem o meščanski desnici, o notranjem sovražniku; o tistih, ki so bili krivi za polome reform in stabilizacija. Krivi so bili vsi drugi, oni zgoraj pa nedolžni kot dojenčkova ritka. Na to meščansko desnico sem se spomnil, ko

sem bral o Jožetovih silah, ki so na delu. Nikamor ne bomo prišli, dokler krivcev ne bomo imenovali. Jaz sem jih. Če Jože želi, sem lahko tudi bolj konkreten, vendar na štiri oči. Natanko pred enim letom so me namreč njegove sile zaradi zapisa v DE in Dnevniku spravile na čakanje. Njega, upokojenca, bodo te sile, dokler jih ne bo imenoval, veselo podpirale. Ve se, zakaj.

Soimenjak Jože Praprotnik

Poniglavost brez primere

DE št. 44, 14. 10. 1993

V svoji številki z dne 14. 10. 1993 ste objavili komentar v zvezi s predlogom Neodvisnosti-KNSS glede zamenjave družbene pravobranilke Slovenije. Ker ta komentar razumemo kot dezinformacijo oz. izkrivljanje argumentov, ki jih je ob svojem predlogu podala Neodvisnost-KNSS, pričakujemo, da boste v skladu z zakonom o tisku objavili priloženo besedilo.

PONIGLAVOST BREZ PRIMERE (Komentar komentarja)

»Delavska enotnost«, glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije, si je v svoji številki z dne 14. 10. 1993 spet privoščila nekaj svojih značilnih izkrivljanj. Pod naslovom »Poniglavost brez primere« se je namreč najprej bahavo pohvalila, da se »edina v tej osamljeni deželici« bori proti »privatizacijskemu ropu stoletja«. Predno ji priznamo ta primat, bi se bilo dobro vprašati, kaj ima DE s privatizacijskim ropom v mislih. Ali ekscese, kakršni so HIT, ELAN, ONA-ON in ŽELEZARNA ŠTORE?

Če namreč prebiramo številke DE nazaj za zadnji dve leti, ne dobimo vtisa, da bi jih toustne lumparije preveč motile.

Zato se tudi ni čuditi, da je DE tako razkačil predlog Neodvisnosti-KNSS za razrešitev neučinkovite družbene pravobranilke Slovenije Anice Popovič. DE takoj poskoči, češ da je vsa krivda za divje lastninjenje na parlamentu, ki da ni pravočasno sprejel zakonov proti takemu lastninjenju. Anica Popovič, ubožica, je zgolj žrtev tega hudobnega parlamenta, ker ji ni dal v roke primerne orožja za ukrepanje.

No, deloma bi se dalo s takimi preproščinami DE celo strinjati.

Kaj so divje privatizacije

Preprosto in pravilno povedano so divje privatizacije kraja družbenega - nacionalnega premoženja. Določene grupacije ljudi na pozicijah želijo priti do te lastnine na poceni in nemoralen način, ker bi jim lastnina prinesla moč, oblast in denar, da bi lahko uživali v življenju brez posebnega truda. Da bi lahko to izpeljali, so potrebovali idejni projekt, državo z njenimi ustanovami kot sredstvo in maso pomagačev, da si na »zakonit« način pridobijo lastnino. Vsekakor si lastnino delijo po ključu. Večji dobijo več, manjši manj. Vsak po svojem opravljenem delu in zaslugah. To je zaenkrat dovolj za uvod.

Po drugi strani se ugotavlja, da do sedaj ukrajenih podjetij le ni toliko in da je preplah predimenzioniran. Seveda bi to bilo res, če bi pod divjo privatizacijo šteli le eno ali dve vrsti dejanj.

Katere dejavnosti vse spadajo pod to kategorijo? Vse, ki so kakorkoli oškodovale družbeno premoženje, in te so:

visoke obrestne mere, nepotrebna zadolževanja, škodljive poslovne poteze, ki so oškodovale podjetja, programirani stečajji, prirejane bilance, prikrivanje poslovnih rezultatov podjetij, razne kvaziposlovne skrivnosti, odpisi dolgov in terjatev, odliv kapitala v tujino, prodaja podjetij tujcem in domačinom, dajanje posameznih delov podjetja v najem, preoblikovanje podjetij v holdinge, ustanavljanje vzporednih družbenih podjetij, ustanavljanje svojih privatnih vzporednih podjetij s krajo znanja, tehnologije in partnerjev, ustanavljanje mešanih

podjetij za odliv kapitala, previsoke plače menedžerjev, njihova zavarovanja ter druge ugodnosti, ki jih uživajo, in še in še.

Da nadaljujemo, neusklajena zakonodaja na gospodarskem področju in zakonodaja, ki nima varovalnih ukrepov in sankcij, ni strategije lastninjenja, prevzetih ukrepov s strani države - odgovornost političnih organizacij. Da državne ustanove ne delujejo, kot je potrebno, policija ni dovolj aktivna ali noče delovati, da sodišča do sedaj še niso razrešila nobene konkretne zadeve itd. Osebam, ki raziskujejo to početje, se pripisuje karizem, manipuliranje, da zadeve napihujejo itd. Nanje se izvaja še drugi pritiski, kot so sumpenzi iz delovnega razmerja, šikanje na delovnem mestu, podtikanja, obrekovanja in drugo.

Iz primerov v praksi vidimo, da divje privatizacije potekajo organizirano in v veliki razsežnosti z vsemi vzporednimi elementi. Da ponovimo, gre se za to, kdo bo posedoval lastnino, moč, denar in oblast, oziroma kdo bo zgoraj in kdo spodaj.

Rastko Plohl, predsednik predsedstva NSS

Mafija, ozadje sindikalne nemoči

Mafija. Deluje javno in sistematično na vseh področjih v naši »demokraciji« in »pravni« državi, zato naj se nihče ne spreneveda in si pred njo zatiska oči!

Z njo se ukvarja politika, ki jo je z zakoni tudi omogočila. Zaradi nje - mafije je na »psu« celotno gospodarstvo. Vanjo so vpleteni celo varuhi zakona, zdravstvo itd. itd.

Njeni voditelji so »ugledni« in »moralno neoporečni« ljudje, ki zasedajo odgovorna delovna področja s posebnimi pooblastili... za dobro plačilo. Nepoštenost, denar in z njim oblast pa so povzročili mnoge človeške tragedije »malega« človeka.

Nikoli in nikjer namreč nisem

Parlament je bil pri vprašanih lastninjenja zares prepričan in premalo učinkovit. Vendar tudi vemo, kdo je navsezadnje celo štivil lopove pred parlamentarno preiskavo in se pri tem poigravo sprenevedal o pravni državi, varstvu zasebnosti itd. Zdaj je že prav dolgočasno ponavljati, da so bili to lastni prenovitelji in novopečeni liberalci, skratka, tisti, ki predstavljajo ravno interese divjih lastnikov, direktorjev, raznih »podjetnikov« in tako naprej.

Ni pa odveč povedati, da sedijo v tem poniglavem parlamentu, zlasti v državnem, tudi nekateri sveti »zastopniki delavskega razreda« iz Svobodnih sindikatov. DE ima namreč celo prav, res gre za poniglavo družino.

Vendar pa vse to ne more opravičiti družbene pravobranilke Anice Popovič. Če ji parlament res meče polena pod nogo, bi lahko stopila pred slovensko javnost, pred slovenske delavce, to pojasnila in odstopila s položaja. Ampak ne, ona kar lepo vztraja na položaju in nemara celo s kom v soglasju? opravlja funkcijo nemega opazovalca dogodkov. Podobna je gasilcu, ki prejema plačo zato, da od daleč fotografira požar, češ da mu »pristojni« niso pripeljali vode.

Pa si pogledjmo dejstva.

Po obstoječem zakonu ima družbeni pravobranilec samoupravljanja možnost sprostiti postopek pred sodišči združene dela (člen 9.) ali dajati pobudo občinam (člen 13), če opazi, da je ogrožena družbena lastnina ali pravica delavcev. Iz poročila same družbene pravobranilke samoupravljanja Slovenije za leto 1991 pa izhaja, da so se pravobranilstva poslužila pravnih sredstev samo v šestih odstotkih takih primerov oz. v letu 1992 samo v treh odstotkih primerov. Sama ga. Anica Popovič pa je v obeh omenjenih letih sprožila vsega skupaj, reči in piši, 13 primerov uporabe pravnih sredstev, čeprav je bilo obravnavanih primerov na tisoče.

Če jo pri tem Svobodni sindikati še jemljejo v zaščito, res ni mogoče reči drugače kot: »Gliha vkupe striha« oziroma »Poniglavost brez primere«.

Na koncu še tole: DE priporoča celo, da naj se Svobodni sindikati, kot edini »sindikati, ki ne delajo po diktatu te ali one partije«, z »vsemi razpoložljivimi sredstvi« upro zamenjavi Anice Popovič. Tu pa se lahko samo vprašamo:

Ali imajo Svobodni sindikati, ki »ne delajo po diktatu nobene partije« v svojem predsedstvu sploh kakkega člana, ki bi ne bil hkrati tudi član ene same, čisto določene partije?

Alenka Oreš, Neodvisnost-KNSS

Mister X

DE št. 47, 4. 11. 1993

Je na Podobnika res kričal naš škof?

Na TV Omizju prejšnjega tedna smo videli, kako je to, ko se rečimo predsednik vlade zdira nad predsednika opozicijske Slovenske ljudske stranke. Zato bi bilo bolj lepo videti, ki bi dogodek o katerem ste v DE poročali v rubriki »Mister X«, ravno tako lahko videli na televiziji!

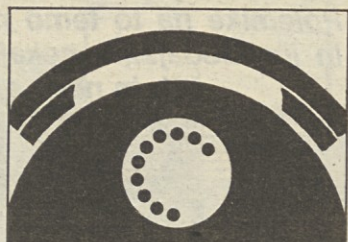
Da gre za to stranko, se da razvzlati iz tistega vprašanja po nekdanjem tako popularnem ministru, Igorju Buncarju. Da bi šlo za ostale voditelje te stranke, pa lahko sklepamo samo tisti, ki ima v srcu toliko zlobe, da noče priznati vloge SLS v slovenski pomladi! Kako bi le verjel, da je strankin kongres samo kulisa za sklepe, ki jih najožeje vodstvo sprejemalo kar pri sebi doma? Kako bi le verjel, da je bilo delegatom namenjeno samo to, da imenovanemu in dogovorjenemu predsedniškemu kandidatu burno zaploskajo? Če se že to - ne preveč pomembno zadevo - tako odpravili, kako se se potem šli šele resne politike? Ker dobre vodstvene ekipe nikoli niso imeli oziroma ker so poskušali, da ne bi bilo preveč konvulzence na vrhu, so se očitno že pri prvih volitvah znašli v škripcih ter so Bavčarju velikodušno prepustili ministriški stolček, ki bi sicer pripadel komu izmed njihovih.

Da bi pa bil kar sam škof tisti, ki bi se drl na predsednika te stranke - ne, saj to ne more biti res! Saj so vendar na teološki tečaju pred tremi leti lepo sedeli za govorniškim odrom duhovnikov in laiki in so rekli, da klerikalizma ni. In Peterle, lider konvulzence SKD, je na to še pristavil: »To zadevo smo absolvirali.« Kar za ugibanja, ki jih je Mister X prepustil nam, bralcem DE, ni dovolj dokaznega gradiva, naj obvelja za svetopisemsko - po njih dejstvu njih jih boste prepoznali!

Bruno Nidmež, Črnomelj

časopis slovenskih delavcev

Nanj se resda lahko naročite tudi pisno, toda zakaj bi se trudili: pokličite (061) 321-255

in poskrbeli bomo, da boste dobili časopis, brez katerega je vaše delo v (kateremkoli) sindikatu vsaj težje, če že ne nemogoče

časopis slovenskih delavcev

Stvar je jasna. To je moj časopis. Zato ga naročam na naslov:

Priimek in ime: _____

Naziv podjetja ali ustanove: _____

Naslov: _____

Podpis naročnika: _____

časopis slovenskih delavcev

Delavska enotnost je bila ustanovljena 20. novembra 1942 • DE - glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije • Izdaja ČZP Enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479 • Direktor in glavni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956 • Odgovorni urednik: Ciril Brajer, telefon 1316-163, 313-942 • Časopis urejajo: Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Marija Frančeskin (živiljenjska razpotja), Ivo Kuljaj (Ravbarkomanda, Najpomembnejša stran), Damjan Kržnik (Kažipot), Franček Kavčič (sindikati), Boris Rugelj (Na tržnem preprihu), Andrej Ulag (Na tržnem preprihu), Bora Zlobec (lektorica), Igor Žitnik (Razum in srce) in Jožica Anžel (tajnica), telefon 313-942, 311-956 • Naročnina: 321-255 • Posamezna številka stane 160 tolarjev • Tisk: Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 6, Ljubljana • Časopisni svet: Mira Vidušnik, Alojz Omejc, Ciril Urek, Edo Kavčič, Jernej Jeršan, Dušan Semolič

Peter B. iz Prut

Piše: Martin Ivanič

Državni zbor kot boljši trg

Po sprejemu proračunskega memoranduma je znanec navdušeno vzkliknil: »Ti, Janšo so pa na koncu dobro prenetali!« Moje zmajevanje z glavo ga ni nič preprečilo. Z veseljem je dal še za eno rundo.

Njegovo navdušenje je za pretežni del slovenske javnosti nad vse simptomatično. Govori o značilni politični navdušenosti. V skladu z njo bi sedaj brzkone morali hvaliti Združeno listo. Ta je v razpravo o memorandumu šla s simpatičnim stališčem, da je treba kar največ sil nameniti razvojnogospodarskim in socialnim nalogam. To bo enkrat zagotovilo tudi sredstva za normalen razvoj obrambnega kompleksa.

Pri tem je začela celo z nerealno visokimi zahtevami, a je bilo jasno, da je to licitatorska taktika, ki pa je stranki prinesla le navidezni trijumf.

Sprva je kazalo, da vse poteka logično. Obrambi je grozila izguba dela denarja. Slišali smo, da se obrambni minister prav zaradi tega pospešeno vrača z obiska na Madžarskem. Ko pa so nam novinarji po končanem glasovanju predočili razpoloženje »porazencev« in »zmagovalcev«, smo se državljani morali počutiti kot navadni cepci: Proračun je ostal v predvidenih mejah, združena lista je bila zelo zadovoljna, a glej ga z lomka, tudi obrambni minister je bil več kot zadovoljen.

Popolnoma jasno je, da so v koalicijski sklenili taktični kompromis, ki z vidika državljanov ni razumen (kot nas slepi Drnovšek), temveč gnil. Združena lista se je obezvala, da ne bo nagajala pri zakonu o obrambi in kot resna stranka mora besedo držati, drugače ji bo Janša utemeljeno pridigal še naprej. Sam je dobil zagotovila za poseben denar. Se iz jugočasov vemo, da je to najboljša molzna krava. Poleg tega je odnesel celo kožo ob sila umestnem vprašanju D. Rupla, koliko je obramba že dobila v obliki zapuščine JLA (kar se šteje za delež v delitveni bilanci). Ostalo je le pri vprašanju (več kot značilno za

slovensko državno oblast in mediokritetno politiko!) in Janša si je globoko oddahnil. Drezanje v to temo zanj ne more biti ugodno. Vsakemu tepcu bi moralo biti sumljivo, da je Janša zadovoljen, a v Združeni listi so bili preveč zaverovan v svoj trijumf. Trhlost in nenačelnost tega triumfa je druga lepotna napaka, zaradi katere si »zmagovalka« ne zasluži nobene pohvale. Njen predsednik je poudarjal, da v bistvu ni pomembno, na katero »njihovo« ministrstvo je šel denar, ki je bil »odvzet« obrambi. Dodelitev Tajnikarju in Bohincu je še vedno v funkciji njihovih zahtev. Očitno pa je dvoje: po vsem sodeč je bilo najpomembnejše oklestiti Janšo, kar je izrazito rivalska strankarska logika. In zanesljivo je šlo predvsem za to. Drugo neizpodbitno dejstvo pa je, da je stranka operirala s socialnimi zahtevami, kar je njeni zahtevi med prebivalstvom zagotavljalo omembe vredno podporo. V resnici pa na koncu socialna ni dobila niti tolarja več.

Zato je možno sklepati, da je stranka dvakrat špekulirala. Prvič, ker ji je šlo predvsem za to, da spodnese Janšo in drugič, ker se zdi, da se je pri tem poslužila socialne demagogije. Če se je namreč stranka med razpravo pod vtištom kritik, da gre preveč denarja za pasivno socialo, premislila, tedaj bi bila morala to pošteno povedati. Vprašanje je, ali tega ni upala vteigati ali pa ji sploh ni bilo pomembno nič drugega, kakor da parira obrambnemu ministru in dobi pod svoj vpliv čim več denarja.

Ta kritika seveda nima nič s tem, da je enako nenačelna »logika« diktirala tudi ravnaje drugih strank in so vse skupaj res skrpale sila dvomljiv in neorganski dokument. Tudi Bavčar je zadovoljno govoril o neužitni solati, kar potrjuje, da ga ne zanimajo koristi državljanov in države, temveč uživa v nadejanem debaklu koalicije. Sijajno priporocilo za naslednje volitve! In prav tako nima ta kritika nič z dejstvom, da je s prvinsko

Pri proračunskem glasovanju smo se obnašali tako, da smo iz tega dokumenta naredili solato. Tako je, če povzamemo, zmagoslavno izjavil najširši slovenski javnosti šef demokratov Igor Bavčar. V parlamentu je bilo res zanimivo opazovati obnašanje opozicije, še posebej demokratov. Gospod Peršak je bil očitno zadolžen za glavnega brokerja. Treba je bilo paziti samo na njegov palec leve roke in že je bilo jasno, kako bo glasovala opozicija. Palec gor je namreč pomenil glas »za«, gospod Peršak pa se ni niti trudil, da bi svoje »palčaste« komande dajal diskretno.

Solatnik

Sicer pa to ni pregrešno, saj ima opozicija pravico glasovati, kot se ji zdi. Peršakov palec je samo dokazoval, da vsi poslanci opozicije najbrž sploh niso vedeli, za kakšno reč in s kakšnimi posledicami pri posameznih glasovanjih gre in so zato potrebovali sprotne napotke. Tudi za solato je namreč potrebno neko znanje in spretnost, in iz povedanega lahko sklepamo, da nekateri poslanci niti tega nimajo.

Ob izjavi gospoda Bavčarja, kako so se trudili narediti solato, pa se seveda lahko vprašamo, ali ne gre pri takem stališču in početju za pobalinsko politiko. Ne glede na to, da se je del opozicije trudil spodbiti vladin proračunski memorandum, kar je za opozicijo kajpak logično, je iz vrst opozicije prišlo tudi dosti pripomb, ki so želele izboljšati omenjeni dokument. Zato, če že govorimo o pobalinski politiki, le-te ne kaže pripisovati celotni opoziciji oz. vsem poslancem opozicije, ampak najbrž zgolj posameznikom. In gospod Bavčar se je, kot kaže, s svojo omenjeno izjavo zapisal mednje.

Take izjave namreč ni mogoče razumeti drugače, kot da gre za namero, da bi država dobila čim slabši dokument, ki opredeljuje gospodarjenje v naslednjem proračunskem letu, kar pomeni, da taki poslanci državi želijo pač vse čim slabše, če ne najslabše. Prav gotovo pa noben poslanec ni dobil nobenega volilnega glasu zato, da bi počenjal škodo državi; škoda zato, ker bi ta država vsaj eno leto poslovala tako, kot je zapisano v proračunskem memorandumu. Če kdo želi tak dokument v obliki solate, hoče imeti pač tudi solatno državo, po možnosti brez vsakih začimb in še slabo oprano. Če si je gospod Bavčar tedaj, ko se je boril za samostojnost, to državo tako zamišljal, potem očitno ni bil v pravi družini, razen če je celotna družina mislila tako, v kar pa ni verjeti. Ob tem si lahko mislimo – hvala Bogu, da je gospod Bavčar v opoziciji in da bo tam, če bo sploh, tudi ostal.

pametjo skregana močna obramba propadle države in obubožanega ter nad oblastjo razočaranega prebivalstva.

Borcem za samostojnost in suverenost očitno ni niti jasno niti mar, na podalgi česa se državljani istovetijo s svojo državo in vodstvom.

Ljubljanski župan pa značilno naivno razlaga, da so iz središča mesta pregnali nepodobni boljši trg. Našel ga bo na Šubičevi 4!

Piše: Jože Smole

Mostarski most

Prekrasen kamniti most čez Neretvo, zgrajen 1566. leta, je kljuboval številnim vojnim viharom v Hercegovini. Cel v drugi svetovni vojni je ostal nepoškodovan. Hitlerjevi nacisti in Paveličevi ustaši, ki so se proslavili z zažiganjem domov in množičnim pobijanjem nedolžnih ljudi, se niso upali uničiti tega bisera, arhitekture šestnajstega stoletja. Ali so tisti, ki so pred nekaj dnevi zrušili ta most v Mostarju, še bolj barbarski od prejšnjih izvajalcev fašističnega »novega reda«?

sodelovati, ali bog ne daj, celo upoštevati njihove predloge.

Te visokostnosti so se navzeli še gospoda poslanci in zato so se kot na toliko predlogov sindikatov požvižgali tudi na omenjeni amandma ZSSS.

In zato je bil november pa december lanskega in še skoraj vsi meseci letošnjega leta. Kapital je mirno ždel v tujini, no, verjetno ni ždel, ampak je počel stvari, značilne za kapital.

Naši modri voditelji pa so tudi ždeli oziroma počeli stvari, ki so zanje značilne – bežali pred problemom, dokler bi jim lahko povzročil kakšno skrb, in planili po njem, ko so zavohali (po njihovem mnenju) pravi »politični trenutek«.

Je že res, da drži star pregovor »bolje pozno kot nikoli«. Tudi oni: »Vsaka šola nekaj stane.« Toda v to šolo »napak, na katerih se učimo«, hodijo veljaki, žal, na naše stroške.

Veliko vprašanje je, doklej jim jo bodo sindikati in delavci voljni plačevati in kdaj jih bodo postavili v kot, kamor ta sprenevedava zalega tudi sodi.

Ciril Brayer

arena

Retorik

Da pa so zadeve skoraj vedno večbarvne, kar pomeni, da tudi pri demokratih ni vse solatno zeleno, se vidi po nastopu prejšnjega predsednika stranke dr. Dimitrija Rupla. V parlamentu si je privoščil tole jezikovno in miselnostno bravuro: »Gospodu obrambnemu ministru moram priznati, izreči priznanje, da Slovenci relativno visoko zaupajo v teritorialno obrambo. Hkrati

moram reči, da njegov, da tako rečem, sparing partner gospod Kučan tudi uživa pri Slovencih veliko zaupanje, enako visoko kot slovenska vojska. Ampak, zopet bi rad rekel, da ne bi smeli enačiti gospoda Janše s slovensko vojsko oziroma s teritorialno obrambo.»

Gospod Rupel si je torej hudo privoščil svojega nekdanjega strankarskega sotovariša iz časov, preden je demokratska stranka razpadla na dva dela. To seveda ni čudno, če vemo, da je k razbitju demokratov veliko prispeval prav Janša, česar mu sedanje demokratsko jedro očitno nikakor ni odpustilo. Tako je dr. Rupel Janši z omenjeno mislijo vrnil samo »milo za žajfo«.

Gospod Rupel je bil v svojem nastopu sploh dopadljiv, ker je od vlade želel odgovor o socialni politiki. Namreč ali bo ta socialdemokratska, kot si – po raziskavah javnega mnenja sodeč – želijo ljudje. Gospod Rupel je v bistvu nastopil proti liberalni socialni politiki in pri tem opozoril na Evropsko unijo, ki – razen Angležev – želi enotno in skupno socialdemokratsko socialno politiko. Glede zaposlovanja je opozoril na evropski sporazum, ki pravi, da bo cilj članic EU uveljavljanje zaposlenosti, izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev, ustreznega socialna varnost, dialog med upravo in delavci, enakost moških in žensk glede možnosti zaposlovanja, integracija oseb, ki so izključene iz trga delovne sile, itd. Nič takega ni v naši socialni politiki, ki je mešanica konzervativnega in liberalnega, je bentil dr. Rupel.

Upravičeno seveda. Po glasovanju o memorandumu, ko je Združena lista le vztrajala pri svojih zahtevah, da mora biti za nova delovna mesta, več denarja in manj za obrambo in v tem tudi uspeša, je memorandum vendarle bolj socialdemokratski, kot je bil v različici, ki jo je predlagala vlada. Kakorkoli že je pri memorandumu glasoval gospod Rupel, je s svojo razpravo vendarle prispeval k odločitvi koalicije, da se glede socialne v memorandumu raje sporazume, kot pa razide. Četudi je glasoval proti, je s svojo besedo vsekakor spomnil, da polna usta Evrope nič ne pomenijo, če tudi praktično obnašanje ni evropsko. Socialna politika pa je najbolj občutljivo razvojno vprašanje, tako slovensko kot evropsko.

Božo Gloda

spoštuje gospodarski embargo proti Srbiji. Poslanci, zlasti nemški, so zahtevali odločne ukrepe proti vsem kršiteljem embarga. Dokazovali so, da se od takšne politike ne sme in se tudi ne bo odstopalo vse dotlej, dokler ne bo Srbija bistveno spremenila svojega ravnanja.

Gospodarski embargo proti Srbiji ni bil nikdar dosledno spoštovan. Srbija je našla kanale za uvoz nafte in drugih strateških surovin. Toda dejstvo je tudi, da je politika mednarodne izolacije Srbije povzročila izredno težke gospodarske razmere. Predsednik Srbije Slobodan Milošević se je silno zavzemal za odpravo embarga in Evropi spretno prodajal svojo »oljčno vejico«. Uporno je ponavljal dve trditvi: da je Srbija iskreno za mir in da je Srbija glavni dejavnik stabilnosti na Balkanu. Iz tega je zaključeval, da bodo evropske države škodoval sebi, če bi nadaljevale politiko mednarodne izolacije in slabitve Srbije.

Takšne politike ne gre podcenjevati. So nekateri kazalci, ki napovedujejo, da se stvari spreminjajo.

Evropske države se vse bolj obnašajo, kot da so pozabile, da je Hrvaška izgubila dobro tretjino svojega ozemlja in da sta Tuđmanova Hrvaška in Miloševićeva Srbija povsem zrušili Republiko Bosno in Hercegovino (suvereno državo, članico Združenih narodov). Pred nesrečnimi bosanskimi Muslimani, ki so obojeni na majhne enklave, pa vse bolj zapirajo oči. Sistemi kolektivne varnosti, tako svetovni kot regionalni, so povsem odpovedali.

Vse več je znakov, da vlade evropskih držav ocenjujejo, da se je potrebno pogovarjati in pogajati predvsem s Srbijo. Torej z državo, ki so jo na začetku ocenile in obsodile kot agresorja.

Tisti pa, ki so pred dnevi zrušili mostarski most, se očitno ne zavedajo, da so s tem barbarskim dejanjem precej pomagali Miloševiću v njegovih prizadevanjih za odpravo gospodarskega embarga in s tem za preboj mednarodne izolacije Srbije.

ČE SE OBLAST SPRENEVEDA

SDK je opozorila, vlada se je znašla v škripcih in končno rekla nekaj odločnih besed – a bilo je že prepozno. Marjan Podobnik in njemu podobni junaki našega časa so bili čez noč sila pametni. Vse so že vedeli, o udbomafiji, Cipru, konkretna podjetja in lumpe v njih poznajo, ki skrivajo družbeni kapital na tujih računih...

Toda ne te vrste modreci ne Janez Drnovšek nimajo kaj dosti pleteničiti. Tako vlada kot poslanci so tiščali glave v pesek, zdaj pa so jih potegnili na plano zgolj zato, da bi s kokodakanjem zaslepili ljudstvo in si pridobili kakšno politično točko. Že res, vsak po svojem skromnem znanju in sposobnosti, toda zгода je vendarle ista.

Vse je bilo namreč prav dobro znano. Že 23. 10. 1992 so iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije vložili 14 amandmajev k predlogu zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij.

V 2. amandmaju k 3. členu so zapisali: »Družbeni kapital je tudi vrednost podjetij v tujini, vrednost deležev v mešanih podjetjih v tujini ne glede na nominacijo lastništva, če je bil ustanovni kapital oziroma kapitalski delež plasiran iz

sreastev organizacije združenega dela oziroma podjetja in družbeni lasti...«

In v obrazložitvi:

»Družbeni kapital so tudi podjetja oziroma deleži mešanih podjetij, ki so jih naša podjetja ustanovila v tujini. Ta podjetja so marsikdaj formalno registrirana kot zasebna podjetja naših ali tujih državljanov, tudi zaradi predpisov države, v kateri je bilo podjetje ustanovljeno.

Edini način, da se ugotovi, ali gre res za družbeni ali pa za privatni kapital, je vir sredstev, s katerimi so bila podjetja ustanovljena. V skladu z načeli lastninjenja družbenega kapitala, oblikovanimi v ZSSS...«

Tako, gospoda! Vse je bilo jasno in ponujeno na krožniku. Toda gospod predsednik vlade ima grdo navado, ki je očitno hudicivo nalezljiva – s sindikati se mu ne zdi vredno pogovarjati, kaj šele

SOCIALNI MIR V MARIBORU BI VELJAL ŠTIRI MILIJARDE

Menedžerske strukture v mariborskih podjetjih doslej niso storile nič za prestrukturiranje gospodarstva, samo delavce odpuščajo. Kakor kaže, je to edino, kar znajo. V Mariboru zato trenutno ne primanjkuje samo denarja, ampak zlasti sposobnih menedžerjev in vodilnih ekip, ki bi uživale zaupanje v strokovnih krogih in med delavci. To je med drugim dejal predsednik državnega zbora HERMAN RIGELNIK, ko je v torek obiskal Maribor z desetčlansko delegacijo državnega zbora.

Anton Rous je gostom povedal, da se mariborska vlada strinja z oceno težavnosti razmer, ki jo je pripravila slovenska vlada. Sprejete ukrepe pa je ocenil za nezadostne. Zavzel se je, da bi po notranji konsolidaciji podjetij ohranili njihove v preteklosti uveljavljene blagovne znamke, kar bi olajšalo prodor na tuje trge. Zavzel se je tudi za pripravo

socialnih programov in dejal, da bo na področju gospodarstva zaradi krize še potreben državni intervencionizem. Mariborčani zato ne nasprotujejo intervencionizmu razvojnega sklada, menijo samo, da je premalo učinkovit.

Rous je delegaciji državnega zbora predlagal, da bi Mariboru odobrili štiri milijarde tolarjev kredita za pre-

zaposlitev pet tisoč presežnih delavcev v Elektrokovini, Metalni, koncernu TVT, Mariborski tekstilni tovarni in Tovarni avtomobilov. Na ta način bi v Mariboru ohranili socialni mir.

V razpravi je Feri Horvat pojasnil sklepe državnega zbora in poudaril, da je sedaj zelo pomembno, da jih vlada konkretizira. Tako bi lahko Maribor dobil enoto republiškega razvojnega sklada, nekatere republiške investicijske družbe, več sredstev za razvoj malega gospodarstva in podobno. Posebej pa je opozoril, da tudi delo pri projektu Maribor jutri ne bi smelo zastati. V razpravo so se vklju-

čili tudi drugi poslanci (dr. Metka Karner-Lukač, Izidor Rejc, Maks Tajnikar, Zmago Jelinčič, Jože Jagodnik in Jožef Kopše) in pojasnjevali svoje, velikokrat precej različne poglede na reševanje mariborskega gospodarstva. Zmago Jelinčič je denimo dejal, da državni zbor zagotovo ne bo kupoval socialnega mira, predlagal pa je, da bi vlada mariborskemu gospodarstvu pomagala utirati pot na trge republik bivše Jugoslavije. Mariborska industrija bi lahko proizvajala tudi za potrebe slovenske vojske.

Herman Rigelnik je opozoril, da so gospodarski problemi povsod v Sloveniji.

V Mariboru pa so še posebej nakopičeni, ker je mariborsko gospodarstvo moralo desetletja odvajati velikanski del svoje akumulacije v druge predele Slovenije in nekdanje Jugoslavije. Mariborski občinski proračun nima dovolj denarja za intervencije v gospodarstvu, zato pa ima mestna vlada vse možnosti najti in stimulirati kakovostne vodilne ekipe v podjetjih. Brez dobrih ekip tudi denarja in kreditov ne bo. Sicer pa so po Rigelnikovem mnenju razmere v Mariboru danes, ko se je začelo prestrukturiranje, boljše kakor pred desetletjem, ko so bile le navidezno dobre.

Predsednica Svobodnih sindikatov za Podravje Metka Roksandič je dejala, da so sklepi državnega zbora prvi

korak k reševanju gospodarskih problemov. Vendar je treba vedeti, da prestrukturiranje gospodarstva povzroča takšne socialne pritiske, ki jih Maribor ne more vzdržati. Zato je prestrukturiranje mogoče izvajati samo ob socialnem partnerstvu. Podravske Svobodni sindikati so se vedno zavzemali za dogovornost. Do pogajanj pa ni prišlo, dokler ni delavcev socialna stiska prisilila k stavlkanju in jih potisnila na ulice. Roksandičeva je podprl predsednik SKEI Metalne Bogdan Ivanovič in pribil, da tudi dobrih menedžerjev ne bo v tovarne, dokler se ne uredijo vprašanja socialnega partnerstva in tega, kdo bo zagotavljal sredstva za socialne programe.

Tomaž Kšela

BREZ SINDIKATOV NE BO SOUPRAVLJANJA

Sodelovanje delavcev pri upravljanju je bila tema redne tiskovne konference Svobodnih sindikatov. Milan Utrša je poudaril, da Svobodni sindikati zavračajo ločevanje soupravljanja od dela sindikatov. Kaže, da bomo v Sloveniji edini, ki bomo ob notranjem lastništvu imeli tudi soupravljanje. Zakon pa daje za soupravljanje le možnosti in prav vse bo odvisno od sindikatov, ki morajo delavce prepričati o odločitvi za svete delavcev, delavske direktorje in predstavnike v nadzornih organih. Na preizkušnji bodo tudi sindikalni zaupniki, ki bodo praviloma kandidirali v soupravljalne organe.

Utrša je uvodoma povedal, da zakon o soupravljanju omogoča industrijsko demokracijo v podjetjih, medtem ko oblast še naprej zavrača ustanovitve tripartitne organa na državni ravni. Svobodni sindikati so se pred meseci dogovorili za široke aktivnosti, da so delavce seznanili z možnostmi, ki jih daje zakon. Različne oblike izobraževanja je obiskalo prek 2000 zaupnikov Svobodnih sindikatov. Ker gre za prve volitve v svete delavcev, so Svobodni sindikati analizirali tudi

evropske izkušnje. Prav zato zdaj odhaja v Nemčijo nova skupina 25 aktivistov Svobodnih sindikatov. Pogovarjali so se tudi s profesorji iz ZDA, kjer so delavci lastniki nekaterih podjetij. Vendar v ZDA soupravljanja ni, je pa v evropskih deželah, kjer so lastništva ne poznajo.

Svobodni sindikati menijo, da je soudeležba delavcev potrebna tudi v podjetjih, kjer bodo delavci delni ali večinski lastniki. Ker bo lastništvo razpršeno, bodo sindikati

lahko združevali interese velikega števila lastnikov.

Svobodni sindikati nasprotujejo poizkusom, da bi sindikalnim zaupnikom onemogočili kandidiranje v soupravljalne organe. Svoje stališče utemeljuje s prakso v evropskih deželah, kjer se sindikati praviloma potrjujejo tudi s soupravljanjem. Volitve v svete delavcev bodo pokazale stopnjo zaupanja delavcev v sindikalne aktiviste. Od moči in dela sindikatov pa je odvisna odločitev delavcev za ustanovitev svetov in za predstavnike v nadzornih svetih ter za delavske direktorje. Zakon daje le možnosti za vse to, zakon o združbah pa na žalost tega ne predpisuje. Sindikati so potemtakem najbolj odgovorni, da bodo delavci zahtevali in uveljavili pravico do soupravljanja.

Toliko je uvodoma povedal Milan Utrša. Na vprašanje Jelene Gačša je odgovoril, da konkretnih problemov iz več tisoč podjetij ne bo javno obravnaval. Franjo Krsnik, sekretar KNG pa je kljub temu dodal, da je strokovna služba podjetja Melamin iz Kočevja naročila sindikatu, naj v delavski svet kandidira le tiste, ki so se odločili za vlaganje certifikatov in obveznic v svoje podjetje. Vodstvo Melamina tudi trdi, da funkciji sindikalnega zaupnika in člana delavskega sveta nista združljivi.

Na vprašanje o tem, ali so Svobodni sindikati res botro-

vali divjemu lastninjenju in odtekanju kapitala v tujino, pa je Dušan Semolič odgovoril, da to ne drži, saj so Svobodni sindikati oblastne organe na to nenehno opozarjali in tudi demonstrirali po ljubljanskih ulicah. Svobodni sindikati so pripravili tudi poseben amandma k lastninskemu zakonu, vendar ga je vlada na žalost zavrnila, češ da Svobodni sindikati ne razumejo novega časa. Sindikati pa niso organ pregona in ne morejo nadomestiti policije, inšpekcije in pravosodnih organov.

Franček Kavčič

POSEBNA PONUDBA SINDIKALNIM ORGANIZACIJAM!

Za obdaritev otrok vaših delavcev vam nudimo:

komplet 10 lepih zvezkov A4 in A5 ter pobarvanko »POBARVAJMO DINOZAVRE«.

Cena: samo 590,00 SIT za komplet.

Naročila sprejema založba LUXURIA, Gradaška 10, 61000 Ljubljana, telefon in fax 061 218 433.

ELRAD DRVI V STEČAJ

Delavci Elrada že nekaj let vedo, da so poslovni rezultati podjetja slabi, saj že skoraj dve leti niso prejeli normalne plače, ampak se morajo vedno čemu odpovedovati. Da je podjetje v obupno slabem stanju, pa so na svoji koži občutili takoj po prihodu novega direktorja v začetku oktobra. Ta je predlagal, naj bi samo 10 odstotkov septembrske plače izplačali v gotovini, 10 odstotkov v bonih, 80 odstotkov pa v podjetniških delnicah.

Izvršni odbor sindikata SKEI pa je terjal, naj se do konca oktobra delavcem izplača vsaj zamčena plača za september, razlika pa v podjetniških delnicah z obrestmi. Sindikalisti so tudi zahtevali, naj se plače za oktober izplačajo do 15. novembra po kolektivni pogodbi.

Delavci so bili nemalo začudeni, ko so namesto septembrske plače dobili 15.000 tolarjev za stroške prevoza na delo, ob čemer niso bili plačani prispevki za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje. Sindikat SKEI je ponovil svoje zahteve in opozoril, da so s tem kršili temeljne delavske pravice. Ker do izplačila ni prišlo, je SKEI sklical razširjeni sestanek z vsemi zaupniki. Na njem so se odločili, da bodo o kršenju pravic delavcev obvestili ustrezne oblastne in državne organe.

V začetku tega tedna pa je novi direktor delavce na dveh zborih seznanil z izredno težavnim položajem Elrada. Po njegovih besedah so razmere slabše, kakor jih je prikazovalo

stare vodstvo: po devetih mesecih podjetje izkazuje izgubo, dolgovi upnikom so veliki, dobavitelji pa niso več pripravljeni dostavljati reprodukcijskega materiala brez plačila. Zato je kljub naročilom in sklenjenim poslom podjetje ne more normalno delati. Novi direktor je obredel vsa pristojna ministrstva, da bi dosegel oprostitev ali odlog prispevkov, da bi izterjal dolgove na račun Iraka in zagotovil drugo pomoč podjetju, vendar so bile vse njegove potpore brez uspeha. Tudi bankirji in drugi poslovni partnerji ne morejo pomagati, zato se mora Elrad sedaj reševati čisto sam. Grozi mu torej stečaj, čeprav ima nekaj zdravih jeder, ki bi lahko in morala ohraniti proizvodnjo.

Vse kaže, da bosta na direktorjev predlog o uvedbi stečajnega postopka kmalu razpravljala upravni odbor in skupščina delniškega društva. Delavci, ki so že utrujeni od nenehnega odpovedovanja in negotovosti, so zaenkrat razmišljanje o stečaju sprejeli mirno, saj jim, kakor pravijo, huje in slabše ne more več iti.

Po besedah sekretarja območnega odbora svobodnih sindikatov v Gornji Radgoni Pavla Vrhovnika so sindikati delavce vse čas štiti in bodo tudi poslej vztrajali pri spoštovanju njihovih temeljnih pravic. Več o tem, kaj menijo sindikalisti in delavci in kaj nameravajo ukrepati, bo znano po sestanku SKEI konec tega tedna.

Tomaž Kšela

DIREKTOR SE NE DA

V zadnji številki DE smo zapisali, da bo svet Mestnega gledališča ljubljanskega obravnaval predlog za uvedbo disciplinskega postopka za direktorja Pretnarja in zakaj ga bo. Svet je to tudi storil, sprožil disciplinski postopek in o tem obvestil ustanovitelja gledališča – skupščino mesta Ljubljane. Že naslednji dan smo lahko prebrali, da tako kadrovska komisija SML kot minister za kulturo sodita, da svet MGL ne more razreševati direktorja.

Dejstvo je, da sploh ni pomembno, kdo je po zakonih pristojen za razreševanje direktorja zavoda, kakršen je MGL, ker svet MGL direktorja ni razreševal marveč je sprejel sklep o uvedbi disciplinskega postopka zoper Janca Pretnarja zaradi suma večkratnega hujskega kršenja delovne obveznosti.

Direktor Pretnar se seje sveta ni udeležil, v ponedeljek pa je objavil izjavo za javnost. V njej zavrača sum o nepravilnostih in pravi, da gre za konstruktivno skupino MGL, ki so se polastili določenih pozicij v svetu in sindikatu MGL. Direktor, ki je dan kasneje po kavbojsko razbil vrata svoje pisarne, ki so jo bili za-

pečatili, ker se ni udeležil primopredaje poslov vršilcu dolžnosti, se sklicuje na zakonodajno zmedo, noče pa se zavdati, da je tako po prejšnjih kot sedanjih predpisih direktor zavoda odgovoren za izvrševanje sklepov organa zavoda, predvsem sveta. Sicer pa je njegova izjava polna izgovorov in namigovanj, pogosto protislovna in zavajajoča.

Najmanj leto in pol je jasno, da direktor Pretnar ne uživa zaupanja v kolektivu, celo zbor delavcev mu je izrekel nezaupnico, on pa se ves čas požvižga na to. Sedaj pa zatrjuje, da cenene javne polemike, v katere se on ni želel spuščati, zmanjšujejo ugled gledališča. Če razumemo, da ustanovitelj zaradi skupščinske krize ne more ukrepati, pa manj lahko razumemo ministrstvo za kulturo, ki položaj pozna že dolgo časa, pa razen sprenevedavega mnenja, da direktorja razrešuje ustanovitelj, ne ukrene ničesar, čeprav je odgovorno za stanje na svojem področju. Najbrž jim je tudi znano, da sposobnosti sedanjega direktorja za normalno komuniciranje s sodelavci niso posebej blesteče, četudi gledališče sicer normalno uprizarja predstave. I. Ž.

Sindikati negospodarstva predlagajo 30.600 tolarjev

Predlog sindikatov podpisnikov Kolektivne pogodbe za negospodarstvo Republike Slovenije o višini izhodiščne plače:

1. Sindikati vztrajajo pri postopnem uveljavljanju načela enake izhodiščne cene dela za vse dejavnosti, tako gospodarske kot negospodarske. To načelo so soglasno izrazili že v predlogu sprememb in dopolnitev kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti z dne 26. 3. 1993.
2. Izhodiščna plača v negospodarstvu naj bo od 1. decembra 1993 28.311 tolarjev.
3. Od 1. januarja 1994 predlagamo izhodiščno plačo 30.600 tolarjev in njeno četrletno povečevanje tako, da bo s 1. januarjem 1995 dosežena enaka izhodiščna cena dela za vse dejavnosti.
4. Predlagamo spremembo veljavne eskalacijske lestvice tako, da se prag valorizacije plač premakne s 3 % na 1,5 % in se potem vsako povečanje cen življenjskih potrebščin upošteva v 90 % rasti plač ob upoštevanju kumulativne.
5. Upoštevanje inflacijska predvidevanja iz proračunskega memoranduma, pa sindikati predlagajo, da se nad 13-odstotno rastjo inflacije opusti regresivna eskalacijska lestvica tako, da

se odstotek rasti izhodiščne plače izenači z rastjo cen življenjskih potrebščin.

Sindikati žele opozoriti, da se trend relativnega zmanjševanja cene dela v negospodarskih dejavnostih nadaljuje že drugo leto. Izhodiščna plača v negospodarstvu je bila novembra 1991 še 51.3 odstotka, povprečne plače gospodarstva, avgusta 1993 pa še samo 36.3 odstotka. Plače v teh dejavnostih so po podpisni kolektivni pogodbi praktično zamrznjene, saj v nobenem mesecu rast cen življenjskih potrebščin ni dosegla 3 odstotkov. Ob takem položaju je vlada Republike Slovenije predvidela še nadaljnje 5-odstotno zmanjšanje realne ravni plač za te dejavnosti v letu 1994, ne upoštevanje že sedanjega zmanjšanja, kar kaže na porast cen življenjskih potrebščin junij-oktober 1993 za 7,28 odstotka. V takem položaju vlada predlaga v teh dejavnostih razpore plač 1:10 oz. neupoštevanje poslance 1:9 ter predvidevanje v nekaterih dejavnostih celo nominalno zmanjševanje plač nižjim kategorijam. Glede na cene življenjskih potrebščin pa je za preživetje družinskega člana potrebno 16.700 tolarjev.

Vinko Kastelic

SINDIKATI USTANAVLJAJO SVOJ KONCERN

Clani republiškega odbora SKEI so se 11. novembra zbrali v SIC Radovljica, da bi se pogovorili o svojih nalogah pri lastniškem preoblikovanju podjetij. Albert Vodovnik jim je za začetek predstavil predavatelja – Igorja Trillerja, sanatorja, znanega po tem, da meče delavce na cesto. Dejal je, da je prišel, ker bi rad popravil svojo podobo. Triller se je predstavil za človeka, ki je doslej saniral 7 podjetij. Javnost ga je najbolj spoznala ob Elanu, pred tem se je preizkusil v Iskrini Avtomatiki. Zadnjih 7 mesecev je delal v Rogaški, ki je zdaj ozdravljena brez odpušcanja delavcev. Triller prav zdaj sanira Iskrine Antene na Vrhniki.

Trillerjev nastop sem spremljal v družbi Milana Medena. Meden je 14. novembra v Republiki o dogodku o katerem pišem, objavil politično reportažo z naslovom »Sindikalni konzorcij?«. V naslov in podnaslov je dodal: »Triller rešuje zdaj še kovinarje. Že v 30 letih so se nekateri evropski sindikati pred krizo reševali z delavskimi in sindikalnimi investicijskimi skladi.« Kolego iz Republike omenjam, ker ga je Triller sindikalistom predstavil za svojega sodelavca. Meden pa je v reportaži zapisal, da je podpisal temu novinarju DE med Trillerjevim nastopom pero skoraj zdrsnilo iz rok in da so nemi sindikalisti strigli z ušesi. Kljub opisanim psihičnim težavam sem v beležnico med drugim zapisal tudi te Trillerjeve uvodne besede:

»Sedanji načini vplivanja na gospodarstvo ne dajejo učinkov in potrebujemo nov sistem. Sprejemajo se zakoni, ki jih nihče ne simulira (ne izračunava posledice). Zakoni nas ropajo tistega, kar smo desetletja ustvarjali. Lastniški zakon nam dovoljuje, da ponovno odkupimo to, kar so nam pred tem ukradli. Eden od primerov je Iskra. Ko so delavci v nekaterih njenih delih zelo dobro gospodarili, so zategnili pasove in zgradili nove tovarne. Nekateri od teh so prišle v stečaj in premoženje je po stečaju postalo last ob-

čin. Delavci nekaterih firm so s svojo kapitalizacijo (ki jim jo je dal zavod za zaposlovanje) svoje tovarne odkupili nazaj. Te tovarne pa so zdaj znova družbene. Delavci jih bodo morali še tretjič plačati, da bodo znova njihove. Imamo zgodovinsko priložnost, da dokazemo, da so nam res nekaj ukradli.«

Tako je Triller začel. Nadaljeval je z izkušnjami iz sedmih podjetij, ki jih je reševal tudi osebno. Dodal je, da ima zaradi odpušcanja nekoliko krvave roke, vendar je vesel, da so ohranili 7.000 delovnih mest.

»V Rogaški smo delali 7 mesecev. Prišli smo, ker so zabredli v dolgove. Danes poslujejo pozitivno. Kuharji zaslužijo do 1000 DEM, natakari pa po 50.000 tolarjev. Gostinske obrate, ki so poslovali iz izgubo, smo oddali zasebnikom, ki so podpisali, da ne bodo odpuščali. Iz Rogaške smo naredili 16 podjetij. S tem smo veliko ljudi osvestili, da morajo ustvarjati. Kapital smo centralizirali, podjetništvo pa sprostili navzdol.« Tako je Triller opisal rezultate dela svoje ekipe v Rogaški.

Zatem je predavatelj razvil idejo o sindikalnem koncernu, ki bi bil organiziran kot delniška družba. Imel naj bi tudi lastno ali najeto investicijsko družbo. V ok-

viru koncerna bi bil tudi podjetniški inkubatorij z več oddelki. Ta inkubatorij bi zagotavljal razvoj vseh podjetij v sindikalni lasti.

Sindikalna delniška družba bi poslovanje začela z odkupom lastniških certifikatov. Uporabila bi

le plačati jih bo treba. Do leta 2010 bi sindikalni koncern lahko zaposlil 15000 delavcev in ustvarjal milijardo DEM družbenega proizvoda. Vrednost premoženja se bi lahko povečevala 15 odstotkov na leto.

Igor Triller načrtuje diverzijo na oblast, ki delavce sili, da tudi trikrat kupijo svoje tovarne.

tudi dolgove države do delavcev in skušala dobiti del proračunskih sredstev, namenjen ohranjanju delovnih mest. Triller meni, da bi tako kot na Švedskem sindikalni koncern v Sloveniji lahko financiral tudi delavsko gibanje. Sindikalna delniška družba bi s svojim zgledom lahko vplivala tudi na kulturo poslovanja. Omogočala bi preizkušanje realnosti sindikalnih zahtev za povečanje mezd in drugih pravic. Sindikalna družba bi lahko dokazala, da 500 DEM ni previsoka plača za slovenske razmere.

V Sloveniji imamo strokovnjake, ki so sposobni za to nalogo,

Triller je omenil tudi to, da se naša dežela spreminja v Korejo (dodelavni posli) in Macao (pranje umazanega denarja). Naš delavec, ki zasluži 6 mark na uro, ni konkurenčen. Če pa bi prodajali lastno znanje in svoje inženirje plačevali 60 DEM na uro, pa bi lahko bili konkurenčni. Slovenija ima trenutno le dva projekta, cestni in telekomunikacijski križ. Obojega ne potrebujemo zaradi sebe. V preteklih letih so nam ponujali denar, vendar zanj nismo imeli projektov. Če bo šlo tako naprej, bomo postali narod trgovcev. V Intersparu niti metla ni več slovenska. Treba je kupovati slo-

vensko blago, da bi slovenski delavci imeli delo.

Po tem Trillerjevemu uvodu je Albert Vodovnik najprej zahteval več podatkov o projektu sindikalnega koncerna. Spotaknil se je ob decentralizacijo in jo primerjal s tzdiranjem pred dvajsetimi leti. Dejal je, da so slovenski delavci bili po številnih elementih pred leti že v Evropi, vendar jih zdaj vračajo nazaj in hočejo, da vse začenejo znova. Večkrat se sliši primerjava z Romunijo ali celo s čim hujšim. Mi pa živimo malo prebarvani, vendar je vse ostalo tako, kot je bilo prej, je menil Vodovnik. Razpravljali in spraševali so tudi Oskar Komac, Franc Trbuc, Ivan Selinšek, Janko Dežman, Valter Zavec, Ljubo Cvar, Edo Ozimič, Bojan Sever in še nekateri. Marjan Urbanč je vprašal, kaj se bo zgodilo, če bo sindikat kot lastnik prisiljen odpustiti delavce v nasprotju s svojim poslanstvom.

Triller je najprej povedal, da podrobnejšega projekta še nima. Pozna pa ljudi, ki bi to zmogli, in sindikati se morajo odločiti zelo hitro.

Investicijska družba ne bo za sindikalni koncern zbirala certifikatov od vseh, ampak le od tistih delavcev, ki jih ne bodo imeli kam vrožiti. Sindikalna delniška družba bo naredila, česar sklad ni uspel. Ker podjetij ne more prodati, jih zdaj ponuja po eno marko

in sindikat jih lahko kupi. Sindikat mora vzgajati tudi nove menedžerje. Slovenija ima le 2.000 svetovalcev, ki nimajo praktičnih izkušenj. Za zagon koncerna pa bi sindikati potrebovali le 200.000 DEM. Za noben projekt, v katerem je sodeloval, pa Triller ni dobil denarja s strani. Izvedba projekta sindikalnega koncerna bi zahtevala malenkostne popravke lastniške zakonodaje.

Sindikat bi svoje člane moral usmerjati pri odločitvah o vlaganju lastniških certifikatov.

Za podrobnejše ideje pa je še čas. Če se bodo sindikati, zlasti SKEI, odločili za ta projekt, bo tudi Igor Triller ponudil svoje znanje.

Vodovnik je razpravo zaključil takole: »O ideji sindikalnega koncerna se bo SKEI odločil na seji pred koncem novembra. Izrekli se bomo na podlagi pisne skice. SKEI se bo odločil ne glede na mnenje drugih sindikatov, pove-zanih v ZSSS.«

K temu nimamo kaj dodati. Počakati bo treba na odločitve. Zdi se, da bo najbolj na tapeti medsebojno zaupanje tako znotraj SKEI kot v Svobodnih sindikatih. O zaupanju v Trillerja (ali koga drugega) pa se bodo sindikalisti lažje poenotili, ko bo ponudil vsaj pisno skico in vsaj navidezne garancije za idejo, ki vzbuja veliko pozornost.

Franček Kavčič

Sindikalna kronika

Sindikat delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti

Več denarja za delovno uspešnost

ROS delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti Slovenije je na seji 16. novembra pri obravnavi predloga zakona o razmerjih plač v javnih zavodih in državnih organih ugotovil, da se s predlaganimi količniki za določanje osnovnih plač za zaposlene v dejavnostih, ki jih pokriva sindikat, v glavnem ohranja njihova sedanja raven; opaznejši premiki navzgor so le pri najvišji tarifni skupini.

Glede na to, da so plače od junija letos praktično zamrznjene, življenjski stroški pa se iz meseca v mesec povečujejo, je bil sprejet sklep, da se na Ministrstvo za šolstvo in šport posreduje zahteva, naj se do uveljavitve zakona o razmerjih plač masa sredstev za plačilo delovne uspešnosti poveča na 10 odstotkov. Izoblikovani pa so bili tudi konkretni predlogi za spremembo zakona o plačah delavcev v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih.

ROS je soglasno potrdil predlog koordinacije podpisnikov kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti o povečanju izhodiščne plače in njeno postopno izenačevanje za vse dejavnosti, tako gospodarske kot negospodarske.

Bojan Hribar, sekretar

Sindikat delavcev gostinstva in turizma

Bili smo na evropskem kongresu

Udeležili smo se 3. kongresa evropskega sindikata delavcev gostinstva, turizma in prehranske industrije od 8. do 10. novembra v Luxemburgu. Ob tej priložnosti smo navezali stike s sindikati Luxemburga, Belgije, Švedske, Anglije, Italije, Švice, Madžarske, Romunije, Bolgarije, Albanije in Cipra.

Z generalnim sekretarjem g. Gallinom smo se dogovorili za sprejem našega sindikata v svetovno organizacijo gostincev s sedežem v Ženevi. Z. g. Wiedenhoferjem, generalnim sekretarjem evropske organizacije, pa smo se dogovorili za sprejem našega sindikata v evropsko organizacijo s sedežem v Bruslju decembra letos.

Udeležencem kongresa smo predstavili tudi turistično ponudbo naše države.

Predsednike sindikatov podjetij obveščam, da bo panožna kolektivna pogodba podpisana naslednji teden. O tem, kdaj bo začela veljati, bomo vse pravočasno obvestili.

Mihael Zver, sekretar

Sindikat državnih in družbenih organov

Predlog dopolnitve zakona o delovnih razmerjih

Predlagamo, da se 11. člen zakona, ki določa pogodbo o zaposlitvi, dopolni z naslednjo vsebino:

1. Pogodbo o zaposlitvi sklenejo vsi delavci s posebnimi pooblastili in odgovornostmi (direktorji) v organizacijah, kjer je večinski družbeni kapital.
2. Plače zaposlenih v podjetjih, kjer je večinski družbeni kapital, zavodih, državnih organih in drugih dejavnostih, ki se financirajo iz proračunov, so javne.

Utemeljitev:

Javna korist, kot je določena v ustavi Republike Slovenije, nedvomno zahteva kontrolo javnosti in pristojnih državnih organov nad družbenim in državnim premoženjem. Veljavna zakonodaja doslej tega ni dovolj upoštevala, saj so bile omogočene »upravljalno-lastniške« odločitve brez prave lastniške odgovornosti na področju družbenega in državnega premoženja. Znanе so gospodarske in socialne posledice divjega lastinjenja in osebnih okoriščenj.

Drago Ščernjavič, sekretar

GORENJSKA NA MARIBORSKI POTI

Gospodarske, socialne in zaposlitvene razmere na Gorenjskem se še naprej slabšajo in lahko postanejo podobne mariborskim, je prejšnji teden ocenil svet Svobodnih sindikatov Gorenjske. Zaposlenost se je v zadnjih šestih letih zmanjšala s 86 na 61 tisoč delavcev. Najhuje je na Jesenicah in v Trzinu. Letošenje izgube so devetkrat večje od akumulacije. Več kot 50 podjetij je zrelo za stečaj. Podjetja prerazporejajo delavce v druga podjetja in očitno kršijo kolektivno pogodbo in tudi zakone. Delavce namreč zaposlujejo le za določen čas in na nižje plačanih delovnih mestih. Disciplinski postopki in suspenzi so najcenejša in zato zelo pogosta oblika odpušcanja delavcev.

Kritično je tudi na plačnem področju. Precejšnje število delavcev dobiva del plače v bonih. Številni delavci ne dobivajo denarja za prevoz na delo in prehrano ter drugih dodatkov. Direktorji pogosto zahtevajo od delavcev, da se odpovedo nagradam in odpravninam. Takšno stanje na Gorenjskem dokazujejo različni uradni podatki in vsakodnevne akcije sindikatov, je na seji povedal predsednik območnega sindikalnega sveta Sandi Bartol.

Manj pesimističen je bil Franc Belčič, direktor območnega zavoda za zaposlovanje. Povedal je, da se je v prvem polletju nezapo-

slenost na Gorenjskem celo nekoliko zmanjšala. Problem pa je, ker mora zavod do konca leta ukiniti financiranje aktivne zaposlovalne politike in lahko nadaljuje le financiranje tega, kar določa zakon. Belčič upa, da se bo položaj po novem letu popravil. Boji pa se, da bo zaradi stečaja ZLIT-a in napovedanih drugih stečajev stanje lahko veliko slabše, kot kažejo sedanji podatki.

Sindikalisti so Belčiču oporekali optimizem. Spomnili so ga na Železarno Jesenice, ki je odložila odpušcanje presežnih delavcev. Dodali so, da je podoben položaj v Plamenu iz Kroke. Peko je že

odpusstil 276 delavcev in položaj kljub temu ni nič boljši. Opozorili so tudi na težave invalidskih podjetij in probleme invalidov, ki izgubljajo delo. Zavod za zaposlovanje so kritizirali, ker daje denar novim podjetnikom, ki ne odpirajo novih delovnih mest, ampak nadaljujejo delo z delavci in stroji sedanjih družbenih podjetij. Eden od takšnih primerov je TRIO iz Trzinca. Podjetje Romateks je prevzelo 80 delavcev in nekaterim, ki ne dosegajo norme, grozi z odpušcanjem. Podobno dela tudi predsednik občine Trzin. Tudi gostinska podjetja so delavce poslala na zavod, kljub temu pa delajo naprej. Najtežje je v malih podjetjih, kjer sindikat sploh ni organiziran. Teško je tudi v Elanu, kjer zaradi zdravju škodljivih delovnih razmer in nizkih plač stavka 80 delavcev iz obrata plovil. Najbolj hud je bil Franc Štular iz ZLIT-a. Povedal je, da politiki delavcem mažejo oči z ud-bomafijo. Denar pa je za vojsko in policijo, ki bo lahko čez leto dni mlatila po delavcih. Štular se boji,

da bodo delavci na cesti postali nasilni.

Franc Belčič je lahko odgovoril le, da zavod nima pristojnosti za nadzor nad podjetji in zasebniki. Na zavodu pa vedo, da veliko ljudi, ki dobiva nadomestilo, dela po pogodbi. Po novem zakonu bo pogodbeno delo zelo obdavčeno. Če pa inspekcija ne bo opravila svojega dela, se bo zaradi novih obdavčitev siva ekonomija spre-menila v črno.

Sandi Bartol je po končani razpravi svetu predlagal, naj svojo analizo in ugotovitve pošlje skupščinam občin na gorenjskem območju. Te naj bi razpravljale o ukrepih za izboljšanje položaja delavstva. Svobodni sindikati Gorenjske bodo organizirali posebno razpravo o pravni varnosti delavcev in zlorabah delovnopravne zakonodaje. Inspekcijo dela pozivajo k zaščiti zaposlenih delavcev. Svet Svobodnih sindikatov protestira zaradi slabšanja položaja invalidskih delavnic.

F. K.

Pomurska komunalna podjetja so last občin

Območni odbor sindikata komunalnega in stanovanjskega gospodarstva je na minuli seji razpravljalo o deležih državne lastnine v komunalnih podjetjih. Ker so ta v glavnem občinska lastnina in bi za lastninjenje ostalo le nekaj več kot 6 odstotkov, bodo občinam verjetno prepustili tudi ta del. Le v Ljutomeru bodo uveljavljali zakon o lastniškem preoblikovanju podjetij z notranjim odkupom in tudi listine za razliko med izplačanimi plačami in tistimi po kolektivni pogodbi. Med komunalnimi delavci je precej strahu, zato se sindikat zavzema, da bi občine ohranile sedanjo obliko javnih podjetij in koncesije za opravljanje določenih del po-

nudile sedanjim izvajalcem.

Obravnavali so tudi realizacijo zakona o soupravljanju. Ker imajo delavski svet le v Ljutomeru, bo treba v drugih podjetjih sprožiti postopek za izvolitev sveta delavcev. Sindikalni zaupniki naj se povežejo z območjem, ki jim bo pri tem organizacijsko svetovalo in pomagalo.

Seje območnega odbora se je udeležil tudi predsednik republiškega odbora Marjan Vrabeč. V pogovoru so se udeleženci tudi osebno bolje spoznali, kar vse prispeva k večji povezanosti in odgovornosti za urejanje položaja zaposlenih delavcev v teh podjetjih.

Miloš Mikolič, sekretar

Sklad je kriv za stečaj ZLIT-a

Svobodni sindikati Gorenjske so na zadnji seji ocenjevali tudi krivdo za stavko in stečaj ZLIT-a iz Trzinca. Sandi Bartol je povedal, da so ZLIT vodili neveščki ljudje, ki podjetja mogoče sploh niso hoteli rešiti. Območni sindikat se je skupaj s sindikatom podjetja dve leti pogajal s poslovodstvom in mu ponudil celo predlog socialnega pakta. Stavka, ki se je začela 1. septembra, je bila nujna in sindikati so uspeli uresničiti šest od devetih stavkovnih zahtev. Uspeli so tudi, da so delavci dobili še tri plače. Podatki kažejo, da stečaj ZLIT-a ni bil potreben, ker je na tem območju dovolj lesa in ker imajo tudi tradicijo v lesarski stroki.

Gorenjski sindikati ocenjujejo, da je Sklad največji krivec za stečaj ZLIT-a. Največji del osebne odgovornosti pa nosijo Uroš Korže, Milan Tili in Bojana Princič. Slednja je bila predsednica upravnega odbora, ki se ni sestajal in ni opravljal svoje vloge. Vodstvo podjetja na čelu z direktorjem Francem Dobido je krivo za slabo poslovno politiko in za zavajanje sindikatov z netočnimi podatki. Kritika gre tudi predsedniku izvršnega sveta skupščine občine Trzin Francu Megliču, ki je večkrat dejal, da se z gospodarstvom ne bo ukvarjal. Ker tako ravna tudi v drugih podjetjih, se lahko zgodi, da bo TOKOS kmalu šel po ZLIT-ovi poti.

Predsednik sindikata ZLIT-a Franci Štular dodaja, da je sindikat mogoče prepozno pritisnil na poslovodstvo, sklad in druge. Tudi SDK je kriva za podaljševanje stavke, saj je onemogočila izplačilo denarne pomoči, ki jo je odobril celo Uroš Korže.

DELAVCI ZNOVA ZASEDLI METALNO

Stavka delavcev v Metalni Tovarni investicijske opreme, ki se je začela prejšnji teden, se je na začetku tega tedna zaostri. Delavci, strnjeni okoli sindikata SKEI in KNSS, so kakor pred dvema mesecema tovarno ponovno zasedli in radikalizirali svoje zahteve: sedaj ne terjajo več samo zadnjega dela septembrskih plač, ampak tudi izplačilo odpravnin za vse presežne delavce.

Delavci so na zadnji del septembrske plače potrpežljivo čakali do sredine minulega tedna, nato pa so začeli stavkati v dveh družbah – v TIO in TIS. Vodstva posameznih družb in delniške družbe Metalna so nato v nekaj dneh nekako uspela dobiti sredstva za izplačilo spornega dela plač v vseh Metalnih družbah. Le delavci TIO so zopet ostali praznih rok.

Medtem se je v Ljubljani sestel tudi upravni odbor Metalne TIO. Med drugim je sprejel program reševanja presežnih delavcev, kar je ob prvi zasedbi tovarne terjel stavkovni odbor. Vendar naj bi bilo po mnenju upravnega odbora od skupno 799 zaposlenih preveč kar 475 delavcev. To je naletelo na nasprotovanje sindikatov, še več razburjenja pa je povzročilo med delavci.

Očitno je zaradi tega upravni odbor Metalne TIO, ki po vsemu sodeč s svojimi delavci najlažje komunicira preko časopisov, izdal sporočilo za javnost, v katerem pravi, da je bil program reševanja problemov presežnih delavcev pripravljen skladno

z dogovorom med sindikati, republiškim razvojnim skladom, vodstvom Metalne, ministrstvom za delo in za gospodarske dejavnosti ter mariborsko občinsko vlado iz sredine septembra. Nato sporočilo navaja: »Z zakonskimi omejitvami in možnostmi financiranja tega programa sta bila seznanjena tudi oba sindikata, ki pa sta na seji postavila dodatne zahteve, ki jih upravni odbor ni mogel sprejeti. Zaposlovanje delavcev v drugih družbah znotraj ali zunaj Metalne namreč presega kompetence UO TIO. Zato

upravni odbor ni obljubil takojšnje prezaposlitve delavcev TIO v novo družbo Metalne d.d. in tudi ni dal obljube glede izplačila odpravnin, ki presegajo zakonske norme, kot sta to za javnost izjavila oba sindikata – zastopnika stavekajočih delavcev.« Z drugimi besedami – stavekajoči delavci družbe TIO (ne smemo pozabiti, da je za to družbo na mariborskem sodišču predlog za uvedbo stečajnega postopka) so iz omenjenega sporočila za javnost izvedeli, da se lahko obrišejo pod nosom ne samo za septembrsko plačo, pač pa tudi za odpravnine oziroma za pomoč pri iskanju nove zaposlitve. Le čemu so se potem sploh trudili ugotavljati presežne delavce, če jim ne namestijo pomagati skladno z zakonom o delovnih razmerjih?

Sindikalna nesoglasja

Predsednik KNSS v Metalni Milan Živkovič je javnost obvestil, da bodo delavci Metalne TIO med obiskom delegacije državnega zbora demonstrirali pred zgradbo občine Maribor. Demonstracij pa potem ni bilo. Kaže, da je pri tem prišlo do razhajanj med sindikatoma, ki sicer v Metalni že od začetka stavke dobro sodelujeta.

Namesto plače socialna pomoč

Delavci Metalne TIO so dobili namesto zadnjega dela septembrske plače socialno pomoč v enakem znesku. Sredstva je zagotovil republiški razvojni sklad, vendar pa jih ni bilo dovolj za plačilo tudi davkov in prispevkov za socialno in zdravstveno zavarovanje delavcev.

DRŽAVNI USLUŽBENCI Z NAJNIŽJIMI PLAČAMI BODO NA SLABŠEM

Slovenska vlada je poslala v parlamentarno proceduro predlog zakona o razmerjih plač v javnih zavodih in državnih organih.

Predlagani »prehodni« zakon ne bo poenotil sistema plač v javnem sektorju, drugim prejemnikom pa se tako v celoti izogne. Že temeljni cilj: »odpraviti neutemeljene razlike v višini osnovnih plač za primerljiva dela in funkcije v dejavnostih in organih, ki se financirajo iz javnih sredstev in določiti strukturo plače« to nedvoumno nakazuje. Loteva se samo osnovnih plač, ki so določene za osnovo za obračun plač in s količniki, ob strani pa pušča vse različne dodatke, ki v različnih sistemih veljajo in ki lahko osnovno plačo več kot podvojijo. Kje je tu poenotenje?

Prva pomanjkljivost je že v temeljnem cilju zakona. Izenačitev osnovnih plač za enake poklice in delovna mesta za tako različne dejavnosti, kot so v negospodarstvu, pri tem pa povsem ignorirati različni delovnopравни položaj zaposlenih v teh dejavnostih, različne omejitve, prepovedi, različne delovne obveznosti, razmere in pogoje dela, je nestrokovno. Prejudicirati status javnega uslužbenca ni sprejemljivo, določati ga zgolj na podlagi trenutno mogočega ad hoc poenotenja plač pa je tudi nepošteno. Veljavna slovenska zakonodaja pozna samo status delavca, celo v državni upravi. Izven te nestrokovne rešitve ostajajo državni funkcionarji in vodilni delavci v zavodih, saj zanje poskrbijo specialni predpisi – naslednja nepoštenost. S tem so enim priznane posebnosti, ki izhajajo iz dela oziroma funkcije, drugim – večini – pa ne (omejitev oziroma prepovedi dopolnilnega zaposlovanja ter pridobivanje dopolnilnih ali dodatnih sredstev je poslanecem, ministrom, sodnikom priznana in ovrednotena v plači, delavcem pa ne).

Druga pomanjkljivost je struk-

tura plače. Za delavce je določena s tremi sestavinami: osnovna plača, del plače za delovno uspešnost in dodatki. Ker je del plače za delovno uspešnost lahko tudi nič, ne sodi v plačo kot dogovorjena cena dela med delavcem in delodajalcem. S takšno zgolj možno sestavino plače se delavce namerno zavaja, statistično prikazuje njihove plače višje (v predlogu zakona za 3%), dejanska plača pa temu ne ustreza. Nadpovprečno delo naj bo plačano, vendar kot nagrada, ki jo delavec lahko dobi, ne pa kot njegova pravica, ki je ne more uveljaviti.

Osnova za obračun plač naj bi bila izhodiščna plača za I. tarifni razred, določena v kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti. S tem bi se sedanja različnost dejansko odpravila, vendar ima takšna rešitev »lepoto« napako. Poslanecem, ministrom, sodnikom bodo plače določali sindikati negospodarstva v dogovoru z vlado. Kje ostajajo še ne leto dni stari argumenti o neodvisnosti, tudi v plačah, treh vej oblasti? Kdo bo po novem podpisnik kolektivne pogodbe na delodajalski strani? Ali se bodo poslanci včlanili v sindikat, da bodo lahko uveljavili svoj interes za višjo plačo, ali pa bodo spreminjali zakon o poslancih tako, da si bodo z dodatki urejali tisto razliko, ki jim jo bodo vlada in sindikati »vzeli«?

Določanje količnikov je prava umetnost, vredna Nobelove nagrade za varanje? Delovna mesta za delavce so natančno določena, količniki se vrstijo od 1 do 9. Da je tak razpon nesmiseln, ni vredno izgubljati besed (razmerja znotraj I. razreda – osnovna šola je 1:1,1, znotraj V. razreda – srednja 4-letna šola je 1:1,25, znotraj skupnega VII, VIII in IX. razreda – visoka izobrazba pa kar 1:3). Točno je določen tudi količnik za po-

slance – 10, medtem ko so za sodnike, funkcionarje in direktorje določene le spodnje in zgornje meje. Bo gostitev dejanskih količnikov v teh kategorijah bližje spodnji ali zgornji meji?

Višek pa doseže novost v predlaganem zakonu: napredovanje na istem delovnem mestu. Pozbimo pojmovni nesmisel, kako lahko napreduješ, da ostajaš na istem delovnem mestu, in se lotimo bistva. V Sloveniji se po veljavnih predpisih, in tega predlagani zakon ne spreminja, plača določa v odvisnosti od delovnega mesta in dela na njem. S sistemom predlaganega napredovanja se uvaja vzporednost: plačilo po doseženih stopnjah na neki lestevici. Ker sistema nista usklajena, bo prišlo do precejšnjih razlik v plačah zaposlenih na enakih delovnih mestih, pri opravljanju enakega dela v isti ali v drugi delovni enoti, zavodu, dejavnosti. Prav tako bo prišlo do nelogičnih razlik zaposlenih na različnih delovnih mestih, nadrejeni s krajšo dobo na istem delovnem mestu bo lahko imel manjšo plačo kot njegov podrejeni, ki je že vrsto let na istem mestu in opravlja manj zahtevno, enostavnejše delo. Zmeda, vredna omenjene nagrade! In to napredovanje naj bi »poenotili« z internimi pravilniki, ki jih bodo izdajali ministri, direktorji javnih zavodov in drugi predstojniki organov?

Kako varljiva je ta novost, pa kažejo nekatera površna razmišljanja o njeni pozitivnosti. Določilo o napredovanju »največ za pet plačilnih razredov« se utopično smatra za dejansko možnost »za pet«. Sele pravilniki, omejenost finančnih sredstev in pristojnost odločanja o napredovanju bodo pokazali dejansko sliko in marsikoga postavili na trdna tla. Tudi splošni pogoji napredovanja, kot so določeni v zakonskem predlogu, so pisani predvsem za delovna mesta v višjih tarifnih ra-

Sindikati so se na vso moč trudili, da bi delavcem pomagali prebroditi socialno stisko – delavci Metalne namreč niso začeli stavkati zaradi načel, ampak zaradi socialne stiske. Predsednik SKEI v Metalni Bogdan Ivanovič je povedal, da je SKEI najel celo kredit za izplačilo plač v obliki socialne pomoči, vendar izplačila preko SDK ni bilo mogoče izvesti. Sindikati si tudi močno prizadevajo, da bi bil program presežnih delavcev sprejet pred uvedbo stečajnega postopka TIO, saj bi to pomenilo, da se delavci TIO ob uvedbi stečaja ne bi praznih rok znašli na cesti... Če ne drugega, bodo imeli vsaj osnovo za to, da se bodo lahko za svoje pravice borili na sodišču.

Dalj kot je stavka trajala, bolj se je med delavci uveljavljalo prepričanje, da so jih v septembru s podpisom že omenjenega sporazuma prententali. Saj med drugim ni uresničena niti tista točka, da bodo do konca septembra pristojni poskrbeli za imenovanje novega vodstva delniške družbe in TIO. Na čelu Metalne je še vedno vršilec dolžnosti direktorja, ki so mu mandat podaljšali še za en mesec.

Vse to je sodu izbilo dno in delavci so ponovno zasedli tovarno – tokrat trdno odločeni, da se ne bodo pustili še enkrat speljati na tanek led. Na začetku stavke so terjali samo zadnji del septembrske plače, sedaj napovedujejo boj tudi za številne druge svoje pravice.

Vse kaže, da se prav boj delavcev za »svojo« tovarno šele začel in da bo sedanji konflikt težje rešljiv kakor tisti pred dvema mesecema.

Tomaž Kšela

zredih (kako v praksi ocenjevati dodatna funkcionalna znanja ali pa interdisciplinarno usposobljenost čistilca, telefonista, vratarja...).

Zakon bo znižal plače precejšnjemu številu najslabše plačanih delavcev v javnem sektorju. Prepoveduje sedanjo prakso, ko so v vrsti organov in zavodov s prelinjanjem sredstev za plače skušali vsaj malenkost popraviti njihove prenilke plače (posledica nizkih količnikov in prenilke osnove za obračun plač). Takšna osnova – izhodiščna plača za I. tarifni razred v kolektivni pogodbi za negospodarstvo, je, resnici na ljubo, posledica kratkovidnosti sindikatov in njihove popustljivosti v pogajanjih za kolektivno pogodbo. Nelogično in nesprejemljivo je, da za negospodarstvo dogovorjena osnova za plače ne dosega niti treh četrtin osnove po kolektivni pogodbi v slovenskem gospodarstvu. Posledica tega so prenilke plače najnižjih plačanih skupin in preveliki razponi med količniki.

Delavcem organov za notranje zadeve bo ta zakon plače znižal. Ovdzel jim bo nekateri dodatke, ki jih je slovenska vlada oziroma nekdanji izvršni svet dodelil zaradi izjemnih pogojev dela. Znižale se bodo za dobrih 20% pri najnižjih plačilnih skupinah (tudi zaradi že omenjene prepovedi notranjega prelinjanja sredstev za plače) in za dobrih 5% v V. tarifnem razredu – srednja 4-letna šola, torej tudi pri policistih. Morda bodo tisti z daljšo delovno dobo na istem delovnem mestu ostali pri sedanjih plačah, morda nekateri med njimi celo nekaj pridobili. Vsekakor pa se bodo plače v notranjih zadevah, tudi v policiji, še bolj izenačile z drugimi »primerljivimi« poklici in delovnimi mesti v negospodarstvu. Vsa čast državi in njenim oblastnikom, če mislijo, da jih bodo 24 ur in sedem dni v tednu varovali ljudje s takšno plačo, tvegali svoje zdravje in življenje, pa tudi zaposlitev, ko komu njihova zakonita uporaba pooblastil pač ne bo všeč in se bo pritožil. Klobuk dol pred tržnim gospodarstvom, v katerem bodo delavci delali zaradi ponosa in časti biti v državni službi.

Predlagani zakon o razmerjih plač bo napravil več škode kot koristi, če se bo seveda izvajal, kar po slovenskih običajih ni ravno nujno.

Zdravko Melanšek, predsednik Policijskega sindikata Slovenije

PRIROČNIKI ZA SINDIKALNE ZAUPNIKE, STROKOVNE SLUŽBE PODJETIJ IN POSAMEZNIKE

● SPLOŠNA KOLEKTIVNA POGODBA ZA GOSPODARSTVO

s komentarjem
Komentirata Gregor Miklič in Brane Mišič. Cena 950,00 SIT

● več avtorjev:

MOJE PRAVICE NA DELOVNEM MESTU

Delovno razmerje – Prenehanje potreb po delavcih – Posebno varstvo žensk, mladih delavcev z družinskimi obveznostmi, mladine, invalidov in starejših delavcev – varstvo pravic delavcev – Varstvo pri delu – Pravice iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, za primer brezposelnosti, zdravstveno, socialno varstvo – Seznam služb pravnih pomoči. Cena 350,00 SIT

● Mira Becele

STANOVANJSKA RAZMERJA PO NOVM

Priročnik za lastnike stanovanj in za tiste, ki bi to radi postali... Stanovanjski zakon s komentarjem in primeri praktične uporabe njegovih določil. Cena 520,00 SIT

● Bogdan Kavčič

DELAVCI IN UPRAVLJANJE

Participacija – vzroki, cilji, vsebina in moč, organizacijske oblike, prednost in kritični evropski modeli participacije in kaj prinaša novi »Zakon o sodelovanju delavcev v upravljanju podjetij«. Cena 460,00 SIT

● Gregor Miklič

NOVA DELOVNA ZAKONODAJA

Prečiščeno besedilo Zakona o delovnih razmerjih in Zakona o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti s komentarjem. Cena 670,00 SIT

● Stane Uhan

PLAČNI SISTEM V REPUBLIKI SLOVENIJI

Statistični podatki – Kritična raven – Evropske cene in balkanske plače – Izhodiščne osebni dohodi – Kaj ve in misli vlada – Nacrtovanje najnižje osnovne plače – Konkretne predlogi – Podcenjeno znanje – Najvišje plače. Cena 400,00 SIT

● Emil Rojč

KARIERA KOT SPREMINJANJE

Priročnik za podjetništvo in razvoj kadrov
Cena 850,00 SIT

● Več avtorjev

SOCIALNA DRŽAVA

Zbornik razprav za VARNOST, SVOBODO, SOLIDARNOST IN PRAVIČNOST
Cena 600,00 SIT

● Aleksej Cvetko

ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE PO NOVM

Novi zakon o zdravstvenem zavarovanju – Razlage vseh sprememb in vseh obsežnih prostovoljnega zavarovanja občanov. Cena 580,00 SIT

● ZAKON O LASTNINSKEM PREOBLIKOVANJU PODJETIJ IN SINDIKATI

Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij – Uredba o pripravi programa preoblikovanja in o izvedbi posameznih načinov lastninskega preoblikovanja podjetij – Uredba o metodologiji za izdelavo otvornitvene bilance stanja
Razlage: mag. Tone Rop, Gregor Miklič, dipl. oec. Radovan Teslić in dr. Alenka Žnidaršič-Kranjc. Cena 1.800 SIT

● KOLEKTIVNA POGODBA ZA NEGOSPODARSKE DEJAVNOSTI V REPUBLIKI SLOVENIJI S KOMENTARJEM

Kolektivna pogodba s stališči komisije za razlago KP s komentarjem – Priloge: Sklep izvršnega sveta R Slovenije o določitvi koeficienta za določanje OD – Sklep o določitvi kalkulativnih osnov za določitev obsega sredstev za plače v zavodih, ki se financirajo proračuna – Tarifni del KP za zdravstvo in socialno skrbstvo – Zakon o plačah delavcev v javnih vzgojno izobraževalnih zavodih – Priprava: Nevenka Zaviršek in Vinko Kastelic. Cena 950 SIT + 5% p. davek

NAROČILNICA ZA KNJIGE – PRIROČNIKE

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

..... izv. ● Sploš. kol. pog. .... izv. ● Plačni sistem
..... izv. ● Moje pravice na ..... izv. ● Kariera kot...
..... izv. ● Stanov. razmerja ..... izv. ● Socialna država...
..... izv. ● Delavci in uprav. .... izv. ● Zdrav. zav...
..... izv. ● Nova del. zakon. .... izv. ● Kol. pog. za negoš...
..... izv. ● Zakon o last.

Od 1. 2. 1992 se za knjige zaračunava 5-odstotni prometni davek.

Naročeno mi pošljite na naš naslov: .....

Ulica, poštna št. in kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. kupec bom plačal po povzetju.

Dne: ..... Žig ..... Podpis naročnika

Vse informacije o knjigah – priročnikih objavljamo v časopisu »DE Časopis DE in knjige lahko naročite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni (061) 321-255, 1310-033, 313-942, 311-956. Fax. (061) 311-956.

CENE SO TU, SNEGA PA ŠE NI

Slovenski smučarji, predvsem pa žičničarji, so že vrsto let nezadovoljni. Zime so suhe, snega od nikoder. Tisti s polnimi žepi si kajpak pomagajo s smuko onkraj meje. Večina pa si tega ne more privoščiti in čaka, čaka na pošteno zimo. Tako, kot smo jih imeli včasih, ko je zajetna snežna odeja pokrivala zemljo tri, štiri mesece.

Sicer pa v nobenem primeru ne bo kaj dosti veselja na snegu. Tudi če bo zima takšna, kot si jo smučarji želijo. Vozovnice bodo namreč drage, posebno za mlade, ki so najbolj potrebni razvedrila na planem, predrage.

Podatki o letošnjih cenah smučarskih vozovnic so sicer še nepopolni – vsi žičničarji namreč nisto rekli zadnje besede – v glavnem pa že vemo, pri čem smo. Pravzaprav ni kaj bistveno novega. Cene bodo, kot vsako leto, na moč zabeljene in odvisne od kakovosti in priljubljenosti smučišča. Za grobo orientacijo jih bomo nekaj navedli, pri čemer pa ne gre pozabiti, da se bodo v prihodnjih mesecih prav gotovo še malo okrepile. Med drugim tudi zato, ker žičničarji računajo v markah. Ne vsi, večina pa.

Cene, ki jih navajamo, so sprejeli upravljavci žičnic, ko je bila nemška marka vredna 72 tolarjev. Seveda bo najdražja smučarja spet na Krvavcu, v Kranjski Gori, na Voglu in Pohorju. Tu velja dnevna vozovnica za odrasle od 2.000 do 2.100 tolarjev, za otroke pa od 1.200 do 1.700 tolarjev na Pohorski vzpenjači, tako imenovani seniorji, to so

V Planici zima nikoli ne zataji, pravi Damjan Kržižnik, ki je posnel tole zimsko idilo pod Poncami.

ženske, starejše od 55 let in moški nad 60 let, bodo nekje vmes. Za dan veselja na snegu bodo odrinili od 1.200 do 1.700 tolarjev. Dopoldanske karte bodo na omenjenih smučiščih veljale za odrasle od 1.000 do 1.600 tolarjev, popoldanske pa ponekod za spoznanje več. Najdražja popoldanska vozovnica za odrasle bo na pohorski vzpenjači, veljala bo 1.600 tolarjev, otroci in seniorji pa bodo zanjo plačali 1.400 tolarjev. Drago bo, drago...

Bistveno cenejše bodo vozovnice na manjših smučiščih. Na Pokljuki, na primer, bo stala dnevna vozovnica za odrasle

880, za otroke pa 630 tolarjev. V Dolinah nad Trojanami in pri Vidrgarju bo smučanje še bolj poceni. Dnevna karta za odrasle bo stala 600, za otroke pa od 400 do 480 tolarjev.

Omenimo še priljubljeno Roglo. Dnevna karta bo tu veljala 1.800 tolarjev, za otroke pa bo za tretjino cenejša. Za dopoldanske in popoldanske karte pa bo treba plačati od 800 do 1.100 tolarjev.

Če bo kaj s snegom, si bodo letos nekateri privoščili tudi tedensko vozovnico. V Kranjski Gori bo treba zanjo odriniti 12.800 tolarjev. Za seniorje in

otroke bo za četrtno cenejša. Drugače pa bo cena tedenske vozovnice približno med petimi in osmimi tisočaki. Po doslej zbranih podatkih bo najcenejša tedenska smuka v Logarski dolini. Vozovnica za odrasle bo stala 2.000, za otroke pa 1.100 tolarjev. Manj kot marsikje za en sam dan smuke.

Pa bo kaj snega? Žal na to vprašanje ne znajo odgovoriti niti najbolj znani vremenarji, kaj šele ta ali ona pratika. Pravil, vsaj malo zanesljivih, žal že dolgo ni več.

Andrej Ulaga

Plagiatorstvo je »zločin brez žrtev«

Na vsaki železniški postaji v južni Evropi ali v bližini večje turistične znamenitosti je možno kupiti usnjene torbice z nalepko Yves St. Laurent in očala Ray Ban, v Veliki Britaniji je na voljo, s primerno zvonečimi nalepkami seveda, cenen oprema za golf, Indija se ponaša s šampajncem, v Nigeriji je na odprtih trgih moč kupiti cene zdravilne zvarke brez kakršnekoli zdravilne vrednosti in v Singapuru si lahko za deset, dvajset dolarjev omislite ročno uro Rolex ali denimo Cartier. Kajpak gre za dokaj spretno ponarede.

Presenečenja niso prihranjena niti tako uglednim trgovskim hišam, kot je londonski Harrods. Čeprav je proizvode z njihovo nalepko moč kupiti samo v njihovih veleblagovnicah, so jih našli tudi v drugih londonskih trgovinah. Nemalo pa so bili začudeni tudi pri japonski podružnici Canon, ko so ugotovili, da njihov dobavitelj prodaja ponarede tonerjev za fotokopirne stroje. Neko britansko podjetje, ki opremlja naftno industrijo, pa je začelo dobivati reklamacije od strank, ki jim nikoli ničesar niso prodali.

Goljufe sicer odkrijejo, nekoliko težje pa jim je stopiti na prste. Preiskovalci britanskega podjetja CIB (Counterfeiting Intelli-

gence Bureau) tako križarijo po zemeljski krogli in odkrivajo dobičkarje, ki industrijo letno prekašajo za 100 milijard dolarjev, to je skoraj 5 odstotkov letnega trgovskega prometa, in zaradi katerih izgubi službo skoraj 250.000 delavcev na leto. CIB je zasebna neprofitna organizacija za gospodarski kriminal, ki jo je ustanovila Mednarodna trgovinska organizacija s sedežem v Parizu leta 1985.

»Plagiatorstvu pravijo tudi zločin brez žrtev. Nikogar ne ubijejo ali pretepejo, zato ni zanimivo za policijo,« pravi Eric Ellen, direktor CIB. Žal ta organizacija nima nobene izvršne moči, lahko pa raziskuje in opozarja.

Po mnenju Erica Ellena so vodilne države v plagiatorstvu Tajska, Honkong, Japonska, Filipini in Indonezija. V Evropi pa izstopajo Italija, Grčija in Turčija, hitro in uspešno pa se jim pridružujejo tudi nove samostojne države Vzhodne Evrope.

Ljudi, ki sodelujejo v industriji ponaredekov, ne obojamo tako kot morilce ali posiljevalce. So pač goljufivi podjetniki, ki so zavohali hitro in dober zaslužek. In dokler bodo na trgu zvoneča imena, bodo tudi ponarejevalci.

A. P.

V letu dni elekrika dražja za 100 odstotkov

Nam cene uhajajo z vajeti? Sodeč po podatkih slovenskega statističnega zavoda moramo odgovoriti pritrdilno. Cene na drobno so se namreč v naši državi oktobra v primerjavi s septembrom povečale kar za 2,9 odstotka, v primerjavi z lanskim decembrom pa za 19,2 odstotka.

Najbolj se je podražila spet elekrika, točneje – gospodinjstva elekrika. Za celih 50 odstotkov. Stara zgodba, mar ne? Drugo zastavo pri podražitvah vihtijo stanarje, ki so višje za 36,4 odstotka. Izobraževanje je dražje za 9,3 odstotka, obrtne storitve za 6,3, zelenjava za 4,5, sadje za 4,1, mleko in mlečni izdelki za 3,7, jajca za 3,5 in storitve za 2,7 odstotka.

Kot že rečeno, pa so se pri podražitvah znova najbolj »odrezali« električarji, ki so za seboj potegnili vrsto drugih višjih cen. Med lanskim in letošnjim oktobrom se je gospodinjstva elekrika podražila za dobrih 100 odstotkov. Obrtne storitve so se v letu dni podražile za 63,6 odstotka, stanovanjske storitve pa za 54 odstotkov.

Kot zanimivost naj povemo, da so se v zadnjih dvanajstih mesecih nekatere stvari tudi pocenile. To velja, na primer, za baterije. Žal pa je takih primerov presneto malo. Zato tudi tolikšna inflacija.

A. U.

POTROŠNIKOVA PISARNA

Vse opisane primere je obravnavala pravna pisarna Zveze potrošnikov Slovenije. Svetovanje je za člane omenjene zveze brezplačno.

Zročitev druge stvari

Član iz Novega mesta nas je vprašal, ali je dolžan prevzeti avtomobil, ki je drugačen od naročenega. Prodajalec ga je namreč poklical na prevzem, čeprav je bilo vozilo drugačno – z dodatki, ki jih ni naročil in ki bi jih moral dodatno plačati.

Ker gre za dobavo druge stvari in torej za neizpolnitev pogodbe, kupec ni dolžan prevzeti ponujenega avtomobila, niti ga doplačati, če se sprememba ne strinja. Ima pa pravico zahtevati (najbolje pisno) takšno vozilo, kot ga je naročil in vplačal – v primerem roku. Če je torej dogovorjeni dobavni rok že minil, lahko zahteva dobavo v roku 14 dni, nakar ima pravico pogodbo razdreti. V takem primeru mu mora prodajalec vrniti že plačano kupnino z zamudnimi obrestmi od dneva vplačila naprej.

Zamenjava kupljene stvari

Članica iz Ljubljane je kupila v Maximarketu odžemalnik za limone. Ko ga je doma preizkusila, je ugotovila, da je strojček praktično neuporaben, ker zelo slabo izceja. Zato ga je nesla nazaj v trgovino in prosila, naj ji vrnejo denar oziroma ji ga zamenjajo za drug izdelek enake vrednosti. Žal ji na oddelku niso ugodili, zato se je obrnila na našo pisarno.

Zakonske osnove za zahtevek ni, ker prodajalec ni dolžan sprejeti nazaj izdelka, ki je brezhiben (torej ne gre za napako), če si je kupec le premislil. Vendar pa dobri poslovni običaji nalagajo trgovcem, da izdelke zamenjajo, če pri tem ne trpijo nobene škode. Zato

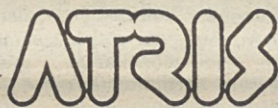
smo vodstvo Maximarketa prosili, naj v znak dobrega poslovanja in razumevanja s svojimi kupci ugodijo prošnji naše članice, saj zaradi majhne vrednosti izdelka (približno 3.000 tolarjev) ne bodo utrpeli nobene škode. Že v nekaj dneh smo prejeli pozitiven odgovor in naša članica je dobila vrnjeno kupnino.

Prenova kopalnice

R. S. iz Domžal je za prenovu kopalnice najel obrtnika. Dogovorila sta se za obseg dela (obnova vodovodne napeljave, polaganje keramičnih ploščic in montaža kadi, straniščne školjke in umivalnika), okvirno ceno ter seveda za rok izvršitve. Dogovorila sta se tudi za predplačilo v višini 50 odstotkov dogovorjene cene, ostanek pa po opravljenem delu. Obrtnik je pričel delati, potem pa zaradi nekega nujnega popravila pri drugi stranki delo prekinil. Ker se ni oglasil ves teden in ga tudi po telefonu ni bilo moč prilikati, življenje brez kopalnice pa je zelo neprijetno, nas je naš član prosil za nasvet.

Svetovali smo mu, naj od obrtnika s priporočenim pismom zahteva, da delo dokonča nemudoma, saj je dogovorjeni rok že potekel. Če se ne bo odzval, naj delo opravi drug obrtnik, saj ima naročnik pravico odstopa od pogodbe. Če je obrtniku plačal več, kot je ta dejansko naredil, naj zahteva takojšnjo vrnitev predplačila, če je plačal premalo, pa naj počaka na obrtnikov račun. Pri tem lahko uveljavi še dodatno škodo, če jo je utrpel zaradi prekinitve dela. V primeru, da obrtnik predplačila ne bi hotel vrniti, svetujemo članu vložitev tožbe na sodišču, saj bo tako obrtnik moral poravnati poleg predplačila še zamudne obresti in sodne stroške.

Živa Drol Novak

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 45

ATRIS – BORZA SINDIKALNEGA TURIZMA, Ljubljana, Dalmatinova 4, sprejema ponudbe prostih počitniških možnosti, posreduje proste zmožljivosti, organizira zamenjavo, nakup ali prodajo počitniških objektov, stanovanj, bungalovov, prikolic in drugih možnosti. Pišite nam ali telefonirajte na 061/326-982 ali 322-975; naš telefaks je 061/326-982, žiro račun 50101-601-92077 – Atris. Poslovni čas za stranke vsak delovnik od 9. do 15. ure.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI VAM JIH NUDIMO

Hribi

1. Hotel PLANIKA Jezersko, bivanje v dvoposteljnih sobah, skupno 65 ležišč. Cena: nočitev z zajtrkom za dve osebi 4000 tolarjev, polpenzion 2500 tolarjev za osebo, polni penzion 3000 tolarjev za osebo. SILVESTRSKI MENI ZA DOPLAČILO 50 DEM v tolarški protivrednosti. Termini od 20. decembra do 6. marca.

2. Hišice na Veliki planini – za 2 do 8 oseb, dve oz. tri sobe, dnevni prostor, kuhinja, sanitarije – kočica ima elektriko. Cena 44 DEM v tolarški protivrednosti.

3. Apartmaji Kaninska vas – za 4 osebe, v celoti opremljeni. Cena 38 DEM v tolarški protivrednosti.

4. Rogla – apartmaji z opremljeno kuhinjo, bivalni prostor, kopalnica, skupno za 4 osebe. Cena 35 DEM v tolarški protivrednosti.

5. Pokljuka – apartmaji v času do 23. decembra: za 4 osebe 35 DEM, za 2 osebi 24 DEM, prijavna taksa 1,5 DEM, turistična taksa 1,10 DEM v tolarški protivrednosti. Najkrajši termin tri dni.

6. Rogla – garsonjera za 4 osebe – kuhinja, kopalnica, bivalni prostor – cena 41 DEM v tolarški protivrednosti.

Zdravilišča

1. Dobrna – garsonjera za štiri osebe – TWC, bivalni prostor s kuhinjo, cena 49 DEM v tolarški protivrednosti.

2. Čatež – velika hišica za šest oseb, mala za štiri osebe, cena 72 oz. 59 DEM v tolarški protivrednosti.

3. Čatež – hišica za 4 osebe v času do 21. 11. in od 28. 11. do 26. 12. Cena 39 DEM v tolarški protivrednosti.

Morje

1. Enosobno stanovanje v Barbarigi pri Puli – opremljeno za 4 osebe: dnevni prostor s kuhinjsko nišo, spalnica, kopalnica. Termini do 20. decembra. Cena 1700 tolarjev.

2. Trisobno stanovanje v Novigradu – opremljeno za 6 oseb: dve spalnici, otroška soba, kuhinja, kopalnica. Cena 2.900 tolarjev na dan.

3. Garsonjera v Novigradu – za pet oseb: bivalna dneva soba, otroška soba, kuhinja z jedilnim kotom, kopalnica. Cena 2.400 tolarjev na dan.

Prodamo

Prodamo počitniško hišico v Termah Čatež. Velikost 47 m², leto izgradnje 1989, prostori v dveh etažah: predprostor, kopalnica, bivalni prostor s kuhinjo, dve spalnici.

Prodamo počitniško prikolico, tip 500, letnik 1980. Pokličite tel. 061 731 003.

B. SEJEMSKA PONUDBA

1. München, H in H sejem dom in domača opravila v času od 27. 11. do 5. 12., eno- ali dvodnevni program, prevoz z avtobusom. ODHOD 28. 11. in 4. 12. Cena 95 oziroma 199 DEM v tolarški protivrednosti.

2. Bologna, Motorshow – novosti v avtomobilski industriji v času od 4. do 12. decembra. Odhodi 4. in 11. decembra, dvodnevni program, avtobusni prevoz. Cena 110 DEM v tolarški protivrednosti. ZA SKUPINE NAD 25 OSEB NUDIMO 5% POPUŠTA, OB OGLEDU SEJMOV PRIPRAVIMO DODATNI PROGRAM PO VAŠIH ŽELJAH.

C. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. Počitniške apartmaje v Atomski vasi ali Čateških Toplicah. Prosimo za ponudbe za čas do novega leta.

2. Planinske kočice na Veliki planini od 24. decembra do 2. januarja 1994 za 6 do 12 oseb.

3. Počitniške zmožljivosti v zimskošportnih krajih za čas zimskih šolskih počitnic (od 19. 2. do 6. 3. 1994).

Informacija gostom Atrisa

PLAČILNI POGOJI: Ob potrditvi rezervacije zahtevamo plačilo 40% celotnega zneska. Pri odpovedi nad 15 dni pred odhodom za že rezervirani termin zaračunamo stroške poslovanja in nastale stroške; pri krajši odpovedi zaračunamo stroške in 30% celotnega zneska. Cene veljajo le za že v celoti plačane aranžmaje, če se te ne spremenijo za več kot 7%. Po vplačilu gostje prejmejo našo napotnico. Prosimo za pravočasno odpoved: najmanj 20 dni pred začetkom potovanja. Reklamacije v skladu s turističnimi uzankami rešujemo sporazumno.

POSEBNA ATRISOVA PONUDBA

NOVO LETO V STRUNJANU – Cena polnega penziona v dvoposteljnih sobah 45 DEM, apartmaji za 2 osebi 64 DEM, za 3 osebe 84 DEM, za 4 osebe 104 DEM v tolarški protivrednosti. Silvestrski meni ni vključen v ceno. Čas bivanja od 28. decembra 1993 do 2. januarja 1994 – najkrajše bivanje 3 dni.

ATRIS je povsod, kjerkoli ste.

Metod Zalar, direktor borze

... pokrajinski tednik, ki poroča

DOLENJSKI LIST
Sodoben, vsestranski, zanimiv

- o vsem, kar se zgodi zanimivega na Dolenjskem, Beli krajini, Posavju, na Kočevskem in drugod,
- piše preprosto, razumljivo in kratko,
- daje vsem svojim bralcem možnost, da v njem sodelujejo,
- nudi nešteto možnosti za oglaševanje,
- je glede na obseg med vsemi podobnimi časopisi najcenejši

68000 Novo mesto
Glavni trg 24
tel.: 068/23-606
fax: 068/24-898

Sindikalna lista

Prvi del

november 1993

	SIT
1. Dnevnic	
- cela dnevnic (nad 12 ur do vključno 24 ur odsotnosti)	2.500
- polovična dnevnic (nad 8 do 12 ur odsotnosti)	1.200
- znižana dnevnic (od 6 do 8 ur, če se potovanje začne dve uri pred začetkom delovnega časa in konča 2 uri po njem)	900
2. Kilometrini (od 31. 7. 93 dalje)	20,60
3. Ločeno življenje	24.607
4. Prenočišče se izplačuje po predloženem računu, skladno z navodilom na potnem nalogu. Če na nalogu ni drugače določeno in delavec ne predloži računa, ima pravico do povračila prenočišča v višini	900
5. Regres za prehrano	5.200

Drugi del

V prvem delu sindikalne liste smo objavili zneske materialnih stroškov. V drugem delu objavljamo povprečni osebni dohodek za obdobje junij '93 do avgust '93 kot osnovo za uveljavljanje pravic iz sredstev neposredne skupne porabe. Povprečni osebni dohodek v gospodarstvu Slovenije od junija do avgusta '93 znaša 43.591,00 tolarjev.

1. Jubilejne nagrade	
- za 10 let	21.796,00 SIT
- za 20 let	32.693,00 SIT
- za 30 let	43.591,00 SIT
2. Nagrada ob upokojitvi	130.773,00 SIT
3. Solidarnostne pomoči	43.591,00 SIT

Vir: podatki Zavoda RS za statistiko

KAJ DELAJO

v republiških odborih

Sindikat finančnih organizacij Slovenije

Upoštevali nekatere argumente

Konferenca SDK je ugotovila, da je vlada Republike Slovenije sprejela nekatera stališča o zakonu o razmerjih plač in upoštevala argumentacijo sindikata. Dogovorjeno je, da bo naslednja konferenca obravnavala osnutek zakona o SDK in posledice reorganizacije, ki bo potekala naslednje leto.

Drago Ščernjavič, sekretar

Sindikat delavcev prometa in zvez

Sindikati podjetij zaradi svojih aktivnosti čedalje bolj povprašujejo po znesku izhodiščne bruto plače za leto 1993 po Kolektivni pogodbi za cestni potniški in cestni tovorni promet. V ta namen jih objavljamo.

Hilda Žežko, sekretarka

1993 IZHODIŠČNE BRUTO PLAČE PO KOLEKTIVNI POGODBI ZA CESTNI POTNIŠKI PROMET SLOVENIJE

TARIFNA SKUPINA	JANUAR	FEBRUAR	MAREC	APRIL	MAJ	JUNJ	JULJ	AVGUST	SEPTEMBER	OKTOBER
I.	37.110	38.520	39.210	39.840	40.160	40.960	41.210	41.540	41.830	42.710
II.	40.580	42.120	42.880	43.570	43.920	44.800	45.070	45.430	45.750	46.710
- mazalec, pralec, priučen										
- vulkanizer, garderobier na AP	40.580	42.120	42.880	43.570	43.920	44.800	45.070	45.430	45.750	46.710
- sprevodnik	40.980	42.540	43.310	44.000	44.350	45.240	45.510	45.870	46.190	47.160
III.	45.250	46.970	47.810	48.570	48.960	49.940	50.240	50.640	50.990	52.060
- administrativni manipulant	45.250	46.970	47.810	48.570	48.960	49.940	50.240	50.640	50.990	52.060
- pomožni mehanik, električar,										
- klepar, avtoličar	45.660	47.390	48.240	49.010	49.400	50.390	50.690	51.100	51.460	52.540
- voznik taksi vozila	46.420	48.180	49.050	49.830	50.230	51.230	51.540	51.950	52.310	53.410
IV.	51.040	52.980	53.930	54.790	55.230	56.330	56.670	57.120	57.520	58.730
- blagajnik	51.040	52.980	53.930	54.790	55.230	56.330	56.670	57.120	57.520	58.730
- KV vzdrževalci vozil	56.080	58.210	59.260	60.210	60.690	61.900	62.270	62.770	63.210	64.540
- voznik avtobusa	56.990	59.160	60.220	61.180	61.670	62.900	63.280	63.790	64.240	65.590
V.	57.380	59.560	60.630	61.600	62.090	63.330	63.710	64.220	64.670	66.030
- informator na AP Ljubljana	57.380	59.560	60.630	61.600	62.090	63.330	63.710	64.220	64.670	66.030
- prometnik, prom. kontrolor	63.060	65.460	66.640	67.710	68.250	69.610	70.030	70.590	71.080	72.570
- razporednik, specialist										
- vzdrževalnih del	66.340	68.860	70.100	71.220	71.790	73.230	73.670	74.260	74.780	76.350
VI.	74.970	77.820	79.220	80.490	81.130	82.750	83.250	83.920	84.510	86.280
VII.	101.840	105.710	107.610	109.330	110.200	112.400	113.070	113.970	114.770	117.180
VIII.	125.060	129.810	132.150	134.260	135.330	138.040	138.870	139.980	140.960	143.920
Rast življenjskih stroškov	3,8%	1,8%	1,6%	0,8%	2%	0,6%	0,8%	0,7%	2,1%	

IZHODIŠČNE BRUTO PLAČE IN POVRAČILA STROŠKOV PO KOLEKTIVNI POGODBI ZA PREVOZ BLAGA V CESTNEM PROMETU

1993	JANUAR	FEBRUAR	MAREC	APRIL	MAJ	JUNJ	JULJ	AVGUST	SEPTEMBER	OKTOBER
I.	37.270	38.690	39.390	40.020	40.340	41.140	41.390	41.720	42.010	42.890
II.	43.890	45.560	46.380	47.120	47.500	48.450	48.740	49.130	49.470	50.510
III.	51.330	53.280	54.240	55.110	55.550	56.660	57.000	57.460	57.860	59.070
IV.	57.100	59.270	60.340	61.300	61.790	63.030	63.410	63.920	64.370	65.720
- voznik do 4,5 t nos.	57.100	59.270	60.340	61.300	61.790	63.030	63.410	63.920	64.370	65.720
- voznik od 4,5 t-13 t nos.	62.810	65.200	66.370	67.430	67.970	69.330	69.750	70.310	70.800	72.290
- voznik nad 13 t nos.	71.810	74.540	75.880	77.090	77.710	79.270	79.750	80.390	80.950	82.650
V.	71.810	74.540	75.880	77.090	77.710	79.270	79.750	80.390	80.950	82.650
VI.	91.000	94.460	96.160	97.700	98.480	100.450	101.050	101.860	102.570	104.720
VII.	115.840	120.240	122.400	124.360	125.350	127.860	128.630	129.660	130.570	133.310
Del neto plače za prevoženi km nad normativom										
- en voznik	8,69	9,02	9,18	9,33	9,40	9,60	9,66	9,74	9,81	10,02
- dva voznika	4,86	5,04	5,13	5,21	5,25	5,36	5,39	5,43	5,47	5,58
PREHRANA MED DELOM DNEVNICE	5.103	5.297	5.392	5.478	5.522	5.632	5.666	5.711	5.751	5.872
cela (nad 12 ur)	1.217	1.263	1.286	1.307	1.317	1.343	1.351	1.362	1.372	1.400
polovična (od 8 do 12 ur)	643	667	679	690	696	710	714	720	725	740
zmanjšana (6 do 8 ur)	456	473	482	490	494	504	507	511	515	526
Količinska dnevnic za prevoženi km	3,23	3,35	3,41	3,46	3,49	3,56	3,58	3,61	3,64	3,72
PRENOČIŠČE (brez računa)	975	1.012	1.030	1.046	1.054	1.075	1.081	1.090	1.098	1.121
Mesečna rast živ. stroškov	3,8%	1,8%	1,6%	0,8%	2%	0,6%	0,8%	0,7%	2,1%	

sindikalni

SAJ NI RES? PA JE!

Na nedavnem protestnem zborovanju Zveze svobodnih sindikatov je bilo na ploščadi pred ljubljansko Metalko iz ust trinajstih govornikov slišati marsikatero kruto resnico o razmerah, v katerih dela in živi slovenski proletarijat. Najgloblje v srce pa je gotovo segel s čustvi nabit nastop Marije Pivk iz ljubljanske Pletenine, kjer 460 delavcem že tri mesece niso izplačali niti zajamčenih plač. »Nikomur več ne verjamem, da bo bolje, ne tardecim ne tačnim,« je povedala med drugim. »Oboji imajo v svojih programih zapisano skrb za človeka, vendar zanj v stiski ne naredijo prav nič!«

Seveda je bil to zadosten razlog, da smo se odpravili na kratek obisk k delavkam Pletenine, ki so 17. marca s svojevrstnim udarom zrušile vodstvo firme z Dušanom Čatrom, Dragoljubom Janičičem in Nebojšo Terzićem na čelu in tako - kot pravijo - preprečile veliko krajo družbenega premoženja s strani omenjenih tičev. »Zal pa hkrati s tem dejanjem nismo mogle preprečiti tudi prenosa poslov in finančnih prilivov na zasebno podjetje Lohnko, ki so ga ustanovile njihove žene,« nam je zagrenjeno pripovedovala Marjeta Babnik, predsednica svobodnega sindikata v Pletenini. »Ali z drugimi besedami: denar, ki ga je zaslužila Pletenina, se je stekal na Lohnko račun. Res, kraja brez primere!«

Marjeta Babnik

Ker so delavke Pletenine slutile, da se utegne kaj takega zgoditi, so po »revoluciji« zahtevale takojšnjo kriminalistično preiskavo, ki naj bi med drugim tudi odkrila skrivnostne kanale, po katerih se je njihov denar stekal na tuj račun. »Nek možakar je potem res prišel v Pletenino; ker pa so ga očitno podkupili, ga ni bilo več na spregled,« je prepričana Babnikova. »In zgodilo se ni nič...« Pač! Kriza se je začela stopnjevat in Pletenina je začela rakovo pot z dežja pod kap.

»Najhuje je to, da je začelo zmanjkovati denarja celo za redno izplačilo zajamčenih osebnih dohodkov,« Babnikova nemočno odkimava. »Nazadnje smo prejele julijske plače; za avgust, september in oktober še nismo dobile niti tolarja...« Da bi bila nesreča še večja, jim je Komunalna energetika Ljubljana (KEL) zaradi neplačanih računov prejšnji teden izklopila še ogrevanje proizvodnih prostorov. »Dva dni smo se držale na

mrzlem, potem pa ni šlo več. Pa toliko dela imamo, da bi ga morali ponuditi še kooperantom, če naj bi izpolnili pogodbeno roke!« nadaljuje Babnikova in se sprašuje: »Po terjatvah sodeč Pletenina menda okrogli dve leti ni plačevala ogrevanja; ne vem, zakaj ji KEL že prej ni stopil na prste, pač pa šele sedaj, ko smo v res nezavidljivem položaju? Sodim, da je odgovor iskati na relaciji Lohnko-Pletenina...«

Kako iz razmer, ki so že na moč podobne Engelsovega opisu položaja delavskega razreda v Angliji na začetku kapitalističnega družbenega sistema? Perspektiva je, ker je jedro Pletenine dovolj zdravo in ker imamo delo. Potrebujemo le sredstva za zagon, ki bi pomenila naš preporod. Teh pa za zdaj še ni. Ljubljanska banka nas je namreč pripravljena podpreti, vendar pa za to zahteva garancijo pristojnega ministr-

stva; to pa naj bi ji jo dalo tem, ko bodo njeni revizorji nas opravili svojo nalogo. Zdaj teče še popis inventure, tovih izdelkov, polizdelkov, skladišča pomožnega materiala. Ko bodo vsi podatki zbrani spet sestanek na ministrstvu Mislim, da se bo to zgodilo prihodnji teden. In če bo v redu, naj bi od LB dobili dva milijona mark kredita, s katerim bi poračunali tri zaostale zajamčene plače ter nakupili rovin in nekaj pomožnega materiala za kolikor toliko normalno nadaljevanje delovnega česa,« ve povedati Marjeta Babnik.

Sprva se je temu pogovorniku upirala, češ saj ne bo nič pomagalo, na koncu pa je bila drugačnega mnenja. »Naj se ve, sredi Ljubljane, v srcu mesta Slovenije torej, zivotarijo ljudje ki za svoje delo že tri mesece niso dobili niti tolarja!« je krožila, ni si pa mogla kaj, če bi dodala: »Krivci za vse to brez kakršnekoli odgovornosti lepo živijo na njihovih žuljih...«

DE KANAL -

Maistrova najdaljša mariborska noč

Od znamenitih bojev Maistrovih borcev za severno mejo ločuje 75 let. Novembra 1918 se je namreč odločila usoda severne Štajerske in Maribora. Ta del slovenske zemlje je bil v tistih dneh za genialno izpeljano akcijo generala Maistra in slovenske vojske rešen pred ponemčenjem; takrat je bila začrtana še današnja severna meja.

Maistrova najdaljša mariborska noč bo na sporedu v ponedeljek, 22. t.m., ob 20.25 na TVS 2.

Sindikat državnih in družbenih organov Slovenije

Povsod živahno o memorandumu in zakonu

Republiški odbor sindikata je sklical konferenco sindikata prava sodja (9. 11.), KPD in zaporov (9. 11.), republiških upravnih organov (10. 11.), carine (10. 11.), občinskih upravnih organov (11. 11.), republiške uprave za javne prihodke (11. 11.), društev in združenj v športu (12. 11.) ter ministrstva za obrambo (6. in 16. 11.). Konferenca sindikata so se opredelile do proračunskega memorandumu predloga zakona o razmerjih plač v javnih zavodih in državnih organih. Posamezna konferenca je obravnavala specifična vprašanja iz delovnih razmerij v posameznih upravnih organih, organiziranih sindikata in pogodbo o pogojih dela sindikata. Nekaterih konferenc so se udeležili tudi predstavniki delodajalcev.

Konference so sprejele stališča, pripombe, zahteve do proračunskega memorandumu, zakona o plačah. Vse to je bilo poslano v državni zbor, državnemu svetu in javnosti. Dogovorjeno je, da naj posamezne konference oblikujejo še dodatne pripombe, predloge in zahteve in jih preko republiškega odbora posredujejo vladi pri dograjevanju zakona o plačah. Generalni sekretar vlade Republike Slovenije je zagotovil, da bodo argumentirane pripombe resno upoštevane in obravnavane med prvo in drugo obravnavo zakona v državnem zboru.

Drago Ščernjavič, sekretar

Sindikat komunalnega in stanovanjskega gospodarstva

Zaostajajo za razvojem dogodkov

V Komunalni Celje se je na našo pobudo sestal izvršni odbor sindikata podjetja. Najprej so predstavniki strokovne službe direktorja pojasnili doseganje priprave na lastninjenje podjetja skladno z zakonom o gospodarskih javnih službah ter ugotovili, da zunanje institucije o možnem organizacijskem preoblikovanju podjetja kažejo, da bo državna last postalo manj kot 50 odstotkov vrednosti podjetja in da so možnosti, da bodo imeli delavci odločujoč vpliv na prihodno organiziranost. Sicer pa se bosta še pred odločitvijo poročila o deležu sredstev na občino, vodstvo podjetja in sindikat skupnem sestanku temeljito seznanila s podatki. Tako bo v kasnejši postopki lastninjenja lahko tudi sindikat odigral svojo vlogo, če bo omogoča zakon.

Največ pa smo se pogovarjali o njihovi sindikalni organiziranosti in delu njihovih šestih pododborov oz. sindikalnih skupin. Ti skoraj ne sestajajo, nimajo usklajenih pravil, v vodstvu nimajo uveljavljene statusa sindikalnega zapnika. Člani izvršnega odbora so malo seznanjeni s širšim delovanjem sindikata, kar je verjetno posledica odsotnosti predstavnikov sindikata podjetja na seminarjih v izobraževalnih oblikah tako na območju kot v okviru republiškega odbora. Kritična obravnava bo upamo, prispevala k notranji utrditvi, saj morajo biti dobro organizirani že sedaj, da bodo pripravili na pričakovano reorganizacijo.

Opozorim naj še, da je glede na rast življenjskih stroškov (2,1%) 100 odstotna izhodiščna plača za oktober po kolektivni pogodbi komunalno in stanovanjsko gospodarstvo 42.914 tolarjev bruto.

Miloš Mikolič, sekretar

Vprašanje:

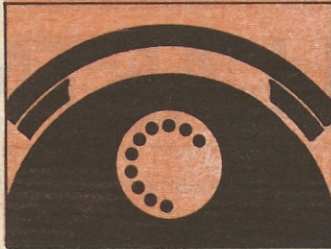
Pred kratkim sem kupila stanovanje v bloku, v katerem je poleg mene še 11 lastnikov stanovanj. Zanima me, kaj je s skupnimi prostori in kako je z upravljanjem hiše. (Mira iz Ljubljane)

Odgovor:

Ker ste lastnica stanovanja, ste s kupoprodajno pogodbo, verjetno je v njej tudi posebej navedeno, postali tudi solastnica skupnih prostorov, objektov in naprav v vašem bloku s preostalimi enajstimi etažnimi lastniki. Pri tem je vaš solastniški delež sorazmeren vrednosti vašega stanovanja glede na skupno vrednost etažne lastnine v bloku. Pravice in obveznosti vseh solastnikov na skupnih prostorih, delih, objektih in napravah pa so sorazmerne vrednosti njihovih solastniških deležev.

Glede upravljanja v vašem bloku pa vam na kratko lahko odgovorim, da morate, če še ni sklenjena pogodba z upravljalcem, ki je registriran za tako dejavnost, skleniti pisno pogodbo z njim. Poleg tega bi vam še pojasnil, da je za odločitve v zvezi z upravljanjem skupnih prostorov, delov objektov in naprav potreben sporazum solastnikov, katerih

POZOR, ODPRTI TELEFON! 313-942

Potrebujete kakšen nasvet, ki ni le delovnopravne narave, ampak se tiče tudi temeljnih lastninskih razmerij in civilnega prava nasploh?

Pomislili smo tudi na vas! Od slej boste lahko vsak četrtek od 16. do 18. ure na našo telefonsko številko 313-942 priklicali odvetnika Janeza Keka iz Ljubljane in mu povedali, kaj vas teži! Odgovore bomo objavljali tudi v DE.

Ne pozabite torej na številko 313-942 vsak četrtek med 16. in 18. uro!

Vprašanje:

V avtomobilski nesreči, katere povzročitelj nisem bil jaz, je bilo poškodovano

moje vozilo, sam pa sem utrpel hujše telesne poškodbe, saj sem bil prepeljan v bolnišnico, kjer sem še sedaj. Izvedel sem, da povzročitelj nesreče ni utrpel poškodb, ne vem pa, če je njegovo vozilo zavarovano, saj je bil povzročitelj mlad fant, nesreča pa se je dogodila na deželi.

Odgovor:

Najprej je treba ugotoviti, ali je bilo vozilo zavarovano in pri kateri zavarovalnici, da bo moč od nje zahtevati povzročeno škodo iz naslova zavarovanja vozila.

V vašem primeru gre za materialno škodo na avtomobilu in za škodo kot posledico nesreče, ki se kaže v telesnih poškodbah ter je nematerialna (bolečine, strah, trajne posledice nesreče in podobno) in materialna (morebitni izgubljeni

zaslužek, pomoč pri postrežbi in drugi materialni stroški, ki nastanejo kot posledica nesreče).

Povzročeno škodo na avtomobilu mora oceniti cenilec zavarovalnice, pri kateri je imel povzročitelj zavarovano vozilo. Potem boste vozilo lahko dali popraviti in zavarovalnica vam bo na podlagi predračuna oziroma računa povrnila škodo.

Kar pa se tiče telesnih poškodb, je najbolje, da počakate, da bo zdravljenje končano.

Potem se obrnite na pravnega strokovnjaka, ki bo na podlagi ustreznih medicinske dokumentacije sestavil odškodninski zahtevnik zavarovalnici.

V primeru, da vozilo ni bilo zavarovano, pa boste morali s tožbo v pravnem postopku povzročeno škodo dokazati in zahtevati, da vam jo povrne povzročitelj.

KAJ DELAJO

v območnih organizacijah

Zasavje

Zamenjajte stečajnega upravitelja

Dne 22. 4. 1991 je Temeljno sodišče v Ljubljani pričelo stečajni postopek v podjetju Iskra Polprevodniki v Trbovljah. Stečajni senat je za stečajnega upravitelja imenoval g. Gorazda Cuznarja.

Območni svet ZSSS Zasavje, ki v stečajnem postopku Iskre Polprevodniki zastopa delavce, ki so po stečaju ostali brez dela, je v neposrednih stikih s stečajnim upraviteljem zahteval, naj pospeši in konča stečajni postopek. Stečajni upravitelj namreč ves čas (več kot dve leti!) vedno znova postavlja nerešeno vprašanje vnovčenja premoženja stečajnega dolžnika.

Delavci upniki, ki jih zastopamo, izražajo globoko nezadovoljstvo, ker je ta stečajni postopek verjetno med najdaljšimi v Sloveniji, in izražajo upravičeno bojazen, da se namenoma zavlačuje zaradi bistvenega zmanjšanja stečajne mase, visokih denarnih nadomestil in stroškov stečajnega upravitelja in njegove ekipe, skratka s ciljem, da bi se v celoti izničili upravičeni zahtevki delavcev.

Sindikata podjetja Iskra Semicon d.d. v Trbovljah ugotavlja in šteje za nevdružno, da stečajni postopek Iskre Polprevodniki ni končan. Ali je res obojestranski interes (stečajni upravitelj in Iskra Semicon) za nedefinirano lastnino? Ne razumejo namreč položaja, da je stečajni upravitelj večinski lastnik novoustanovljenega podjetja. Z zaključenim stečajnim postopkom bo možno normalno delo Iskre Semicon, v kateri stečajni upravitelj z večinskim deležem kontrolira in odloča v organih upravljanja.

Od Temeljnega sodišča v Ljubljani smo na našo prošnjo prejeli scenarij zaključka stečajnega postopka s časovno opredelitvijo aktivnosti, ki jo je predložil stečajni upravitelj. Iz njega je razvidno, da bo narok za glavno razdelitev dne 14. 9. 1993. Zopet termin več brez vrednosti za delavce, da bi prejeli svoje zahtevke!

Ker stečajni upravitelj po več kot dveh letih ne zmora izpeljati stečajnega postopka v Iskri Polprevodniki Trbovlje, predlagamo v imenu delavcev, ki jih zastopamo v tej zadevi, naj stečajni senat odstavi stečajnega upravitelja in zagotovi kadrovske rešitve, ki bo zmogla stečajni postopek končati.

Iz navedenega izhajajo upravičeni razlogi za takojšnjo Odstavitev stečajnega upravitelja.

Ciril Urek, sekretar

»TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«

Spoštovani prijatelji, letos smo v ČZP Enotnost za Vas založili zbirko romanov in avtobiografskih pričevanj znanih slovenskih in tujih piscev. Njihova umetniška dela in pričevanja Vam želimo še bolj približati z nagradno akcijo »TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«.

Vabimo Vas, da se dosedanjim prijateljem pridružite tudi Vi z vključitvijo v klub prijateljev knjige DE.

Vanj se vključite tako, da do 31. decembra letos naročite vse knjige ali samo posamezno iz zbirke, ki Vam jih podrobneje predstavljamo.

V januarju 1994 bomo izmed »prijateljev knjige DE« izžrebali 47 nagrajencev.

Nagrade: 1. 200.000 SIT; 2. dve nagradi po 100.000 SIT; 3. štiri nagrade po 50.000 SIT; 4. 20 nagrajencev prejme rokovnik-priročnik; 5. deset letnih naročnin na knjige založbe DE v letu 1994 v vrednosti 18.000 SIT; 6. deset letnih naročnin DE za 1994 v vrednosti 8.320 SIT

Seznam izžrebanih nagrajencev bomo objavili v tedniku DE zadnji četrtek v januarju 1994.

PAKET DOBRIH KNJIG, odličen tudi za darilo!

Paket sestavljajo knjige:

Peter Božič ZDAJ, KO JE NOVA OBLAST

On, Radenko Radenković, ga je povabil na hrano. Na pijačo in na hrano te Slovenci ne povabijo nikoli. On to zelo dobro ve, ker ga še noben Slovenec razen na pijačo ni nikoli kam povabil.

Cena knjige je 1.720 SIT

Da bi ga pa kdaj kak Slovenec povabil na pičko, ne, tega pa pri Slovencih ne boš doživel nikoli. In zato ga Radenko tudi ne vabi na Cico Oriental. Radenko Radenković je bil toliko in toliko časa pri vojaških arestantih in tam seveda sploh ni pičk in zato Radenko nujno potrebuje Cico Oriental samo zase, za danes.

Drugič mogoče, je pribil Radenko. In pri tem je ostalo in Niko je moral sam nazaj v kasarno. In ko je prišel tja, je bila ura ravno šest zjutraj in »smotra« in trubač je pravkar zaigral »mirno«, ker se je na »krugu« prikazal general, komandant brigade, in šel naprej proti svoji pisarni.

In ko je vsa brigada stala na »krugu« mirno kot pribita, je komandant brigade opazil Nika, ki se je prestopal z noge na nogo in lovil ravnotežje, pijan in izmučen od celonočne hoje.

Rudi Čačinovič MED DVEMA CERKVAMA

Moja generacija je živela ob žerjavici in plamenih dveh svetovnih morij. Srca in možgane so nam pretresale revolucije: oktobrska iz l. 1917, različne »povojne« po 1945., zmagovite »od spodaj« ali »od zgoraj«. Dvajseto stoletje se bliža koncu. Bilo je polno svetlih upanj človeštva, bilo pa je tudi v znamenju krvavih diktatur. Bilo je stoletje Hitlerja in Stalina. Po tolikih izkušnjah bi se stoletje moralo končati brez lažnih iluzij in utopij, dokončno zavrniti vse lažne preroke, ki obljubljajo splošno srečo in zveličanje, pri tem pa hočejo osrečevati človeštvo s svojimi ideološkimi prisilnimi jopici.

Cena knjige je 1.920 SIT

Komunizem je razpadel, ker se je izrodil v nehumano, strogo disciplinirano organizacijo izoliranih vojščakov, ki niso zaupali ljudem in so jih hoteli prisilno osrečevati po svoji meri. Kljub težkim izkušnjam iz svoje preteklosti, kljub neposrednim govornim zmotam komunizma, skuša »stara cerkev« stopati po poti, ki ga je zrušila. Hotel je iz enega centra gospodariti nad celotno komunistično resnico. Poskusi reform so bili prepočasni in neprozorni.

Knjige lahko dobite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 110-033, faks 311-956.

Miroslav Jančič GLASNIK PEKLA I. in II. I. Umreti s Sarajevom II. Umreti brez Sarajeva

Cena I. knjige je 1.850 SIT Cena II. knjige je 1.700 SIT

Kadar se z njim srečam – Bog oziroma Alah vesta, kolikokrat počnem tiho, kar mi je bilo že od nekdaj mrzko – preštevam, koliko je okrog mene Muslimanov, koliko Hrvatov, koliko Srbov in koliko drugih, med katere spadam tudi jaz. Razmerje je približno takšno kot na republiški ravni, nekateri bi celo rekli, da je inscenirano – 40:15:30:15. Ko so Srbi iz tistega dela mesta, ki je v njihovih rokah, začeli izganjati Muslimane, in to brez prtljage, sem prestregel, kako nekaj muslimanska soseda drugi pravi: »Nič drugega ne ostane, kot da tudi mi izženemo njihove!«

Matej Bor JERNOV ROKOPIS ALI MARTINOVA SENCA

Avtor sporoča v čas in prostor ujetu in z njima tudi opredeljeno zgodbo prek (...) Jernovega rokopisa, v katerem pripovedovalec skuša razjasniti eno samo uganko: kdo je v ključnem trenutku povzročil smrt njegovemu prijatelju Martinu.

Jern namreč nosi breme krivde skozi povojno življenje, in da bi se očistil ali vsaj problem razjasnil, napiše zgodbo od otroškega zavedanja do razpleta, ki se konča z Martinovo smrtjo. Bistveno pa je, da je blodni Martin umrl, vrača pa se v Jernov rokopis, kot bi se njegova duša selila vanj.

Vladimir Kavčič STEBRI DRUŽBE Psihosocialni portreti sodobnikov

Res smo dobili svojo državo, a zdaj ne ljudstvo ne politiki ne vedo, kaj bi počeli z njo. To je posledica predhodnega neznanja, kajti te države niso izsilili amaterji, temveč diletanti, tisti, ki mislijo, da vedo in znajo, a se v resnici ne zavedajo niti meja svoje nevednosti. Vodijo jih oholost, prestiž, bolesterne osebne ambicije. Več kot polovica sedanjih političnih akterjev samo nadaljuje kariero, ki jo je začela pod prejšnjim režimom, za njih je torej osebna promocija na pravem mestu. Druga polovica so razni frustrirani tipi, ki spominjajo na jecjavca, ki je hotel postati televizijski napovedovalec, zdaj pa zatrujejo, da ni uspel, ker ni bil v partiji. Knjiga bo izšla v začetku oktobra 1993.

Cena knjige je 1.650 SIT

Ugodnosti, ki Vam jih pri vključitvi v klub nudimo, so: izredni popust, plačilo v treh obrokih (nakup nad 3.000 SIT) in možnost sodelovanja v naši nagradni akciji »TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«. Pa še to: ČLANI KLUBA bodo imeli prihodnje leto 30% popusta pri vseh novitetah založbe – po lastni izbiri – neobvezno.

Vrednost vseh šestih knjig je 10.740 SIT, vendar vam jih nudimo za 6.950 SIT.

Če naročite pet knjig, jih prejmete za 6.200 SIT, če naročite štiri knjige, jih prejmete za 5.000 SIT, tri knjige pa za 4.000 SIT.

Pri naročilu dveh knjig prejmete knjigo Jožeta Smoleta: PRED USODNIMI ODLÖČITVAMI brezplačno!

NAROČILNICA – Pri ČZP Enotnost nepreklicno naročamo

- izvod(ov) knjige ZDAJ, KO JE NOVA OBLAST
izvod(ov) knjige GLASNIK PEKLA I.
izvod(ov) knjige MED DVEMA CERKVAMA
izvod(ov) knjige JERNOV ROKOPIS ALI MARTINOVA SENCA
izvod(ov) knjige GLASNIK PEKLA II.
izvod(ov) knjige STEBRI DRUŽBE

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

- 1. Račun bom(o) plačal(i) v enkratnem znesku v zakonitem roku
2. Račun bom(o) plačal(i) v treh obrokih
3. Knjige mi pošljite po povzetju
4. EMŠO za ind. naročnike in telefon, če ga imate

Stroški dobave in 5-odstotni davek so vključeni v ceno.

Vse naročilnice, ki nam jih boste poslali do tega dne, bodo vključene v žrebanje in uvrščene v klub »TISOČ NOVIH PRIJATELJEV KNJIGE DE«.

Kriza brezposelnosti se pogloblja

Piše: Franci Kržanič

Avgusta letos se je število zaposlenih v Sloveniji zmanjševalo po 0,27% mesečno (tako kot julija tudi tokrat hitreje kot v prejšnjem mesecu) in bilo skoraj 4% manjše kot pred letom. Podobno kot v glavnem ves čas po osamosvojitvi se je zaposlenost tudi letošnjega avgusta zmanjševala samo v gospodarstvu družbenega sektorja (po 0,32% mesečno). Tu je bilo avgusta letos le še 483 tisoč zaposlenih: štiri tisoč manj kot julija letos, 40 tisoč (skoraj 8%) manj kot avgusta lani in 218 tisoč (31%) manj kot pred šestimi leti (avgusta 1987).

V privatnem sektorju in negospodarstvu je zaposlenost tudi avgusta letos naraščala. V privatnem sektorju se je povečevala po 1,5% mesečno in bila 12,4% večja kot avgusta lani, v negospodarstvu pa je naraščala po 0,66% mesečno (manjše število zaposlenih avgusta kot julija je posledica običajnega sezonskega krčenja) ter bila dobrih 8% nad primerljivo lansko ravni.

V avgustu letos je pri nas iskalo delo 133.230 ljudi. Število brezposelnih je naraščalo po 2,4% mesečno (skoraj 33% letno, kar pomeni, da bi bilo čez leto – avgusta 1994 – ob takšni rasti v Sloveniji že 177 tisoč brezposelnih) ter za 29% presega svojo raven v enakem mesecu 1992. Stopnja brezposelnosti je dosegla 14,9%. Avgusta se je med iskalce zaposlitve na novo prijavilo 6547, delo pa je dobilo 4722 ljudi.

Fluktuacija iz brezposelnosti in vanjo je bila 8,5% (skupnega števila nezaposlenih) – nekoliko manj kot julija (10,4%), kar pa je glede na tipično dopustniški avgust tudi razumljivo. Če primerjamo sedanjost izobrazbo ljudi, prijavljenih na zavodu za zaposlovanje (avgusta 1993), z izobrazbeno strukturo zaposlenih v družbenem sektorju (podatki le do 1988), vidimo, da je kriza nezaposelnosti nadpovprečno prizadela nekvalificirane (teh je 38% med iskalci zaposlitve, medtem ko jih je bilo 1988 le dobrih 22% med zaposlenimi) in polkvalificirane delavce (6,5% med nezaposlenimi in 10,2% med zaposlenimi). Delež med nezaposlenimi (avgusta 1993) in med zaposlenimi je pri ljudeh s srednjo šolo približno enak (21% med nezaposlenimi in dobrih 19% med zaposlenimi). Kriza nezaposelnosti pa najmanj občutijo (v povprečju seveda) kvalificirani delavci (30% med nezaposlenimi in 33% med zaposlenimi) ter ljudje z višjo ali visoko izobrazbo (5% med nezaposlenimi in 12% med zaposlenimi).

Eden od znakov, da bi se z ustrezno gospodarsko politiko kriza brezposelnosti na Slovenskem utegnila vendarle končati, je hitra rast števila prostih delovnih mest. Avgusta je naraščalo po 11,09% mesečno in bilo 86% večje kot lani. V tem mesecu je bilo pri nas razpisanih že 11.704 prostih delovnih mest – torej slaba desetina skupnega števila iskalcev zaposlitve.

KRATKOROČNI ŠPEKULANTI IN DOLGOROČNI LASTNIKI

Politiki radi kaj razdelijo zastonj – ali pa se vsaj delajo, da je tako. Od takrat, ko je ameriški profesor Sachs pričeval poslance v slovenski skupščini, naj »delnice razdelijo zastonj«, se je ta ideja pojavljala v različnih predlogih lastninjenja in nazadnje tudi v zakonu, ki je bil sprejet. Avtorjem brezplačne razdelitve delnic je bila bolj v mislih kratkoročna politična popularnost (saj certifikati so popularni, mar ne?) kot pa dolgoročen obstoj slovenskih podjetij.

Če se bodo ljudje navdušili nad idejo, da bodo s trgovanjem z delnicami na hitro zaslužili, bodo seveda podpirali politike, ki tako možnost zagovarjajo. To pa bo tako menderje kot delavce odvrnilo od razmišljanj o dolgem in trdem delu, ki jih čaka pri restrukturiranju njihovih podjetij, pa bodo lahko konkurirala kakovostnim in cenovnim standardom, ki so jih postavila podjetja na Zahodu (in v vzhodni Aziji). Kdo naj si še dela skrbi s povrnitvijo starih in iskanjem novih trgov za svoje izdelke, ko pa si lahko prisluzi bogastvo s samo nekaj potezami na trgu vrednostnih papirjev?

Toda ali ni trg vrednostnih papirjev pomemben kot »trg kapitala«? Resnični trg kapitala pretopi denar varčevalcev v investicije – ko npr. banke

posojajo denar od varčevalcev za naložbe v novo tovarno ali stroje. Na Zahodu ima samo majhen del prodaje delnic – ko podjetja prodajajo nove delnice direktno občinstvu, vlogo zbiranja kapitala. Večina transakcij na trgu vrednostnic pa se dogaja med trgovci z vrednostnimi papirji, tako da podjetja, ki so te papirje izdala, denarja sploh ne vidijo. V ZDA obsega prodaja novo izdanih delnic manj kot 10% transakcij, vse druge pa so samo med trgovci z vrednostnicami.

Seveda smo vsi že slišali za ljudi, ki so si ustvarili velike denarje na trgu vrednostnih papirjev! Vsa petelin rad kikirika na vrhu svojega kupognoja. Večina ljudi se bo glasno hvalila s svojimi dobički, le malo pa jih je takih, ki bodo glasno obznanjali tudi svoje izgube. Sekundarno trgovanje z delnicami na borzi (tako kot igre s pošiljanjem denarja v pismu) ne more ustvariti bogastva v celotni državi. Ko kdo denar dobiva, ga kdo drug izgublja. Toda samo dobičkarji o tem pripovedujejo in zato tudi poznamo samo eno stran medalje. Tako večina ljudi razmišlja: »Saj veliko ljudi zasluži, ne da bi veliko govorili o izgubah: ta borza mora biti pa kar dobra reč.«

Nevarnost mentalitete hitrih dobičkov z Wall Streeta

je, da lahko postopoma spodkoplje napore za izboljšanje dolgoročne stabilnosti slovenskih podjetij. V resnici obstajata dve popolnoma različni poti, kako z delnicami lahko zaslužimo. Veliko škode lahko nastane, če ljudje ne bodo ločili med dvema mentalitetama delničarjev – špekulantsko in lastniško.

● **En način, kako zaslužimo z delnicami, je, da »kupimo poceni in prodamo drago«.** Na ta način delajo špekulanti.

● **Drug način pa je, da postanemo dolgoročni lastniki vložka v podjetju, kjer delamo, in mu pomagamo, da bo zaslužil. To je način dolgoročnih lastnikov.**

Trg vrednostnih papirjev in druge finančne igre nimajo nič skupnega z delničarstvom dolgoročnih lastnikov. Le-ti morajo razviti ustrezne oblike varovanja pred vpadi špekulantov, katerih prvotni interes so hitri finančni dobički na račun delovnih mest in razvoja.

Vzemimo za primer danes najuspešnejši model velikih podjetij na svetu, model velikih japonskih podjetij. Le-ta se povezujejo v skupine, imenovane »keiretsu«, kjer je 60–80% delnic vsakega podjetja v lasti ostalih podjetij v skupini. Tako je skupina s križnim lastništvom sam svoj lastnik. Samo preostalih

20–40% delnic se prodaja na borzi, tako da je trg vrednostnic v resnici samo obrobna predstava z zelo majhnim vplivom na dolgoročno obnašanje podjetij z notranjim lastništvom.

Eden ključnih pojavov za dolgoročni gospodarski uspeh Nemčije je t.i. »Mittelstand« v srednjevelikih podjetjih. Le-ta uporabljajo še enostavnejšo strategijo za zaščito svojih dolgoročnih lastnikov pred špekulativnimi vpadi. Mittelstand podjetja so organizirana kot podjetja z omejeno odgovornostjo (GmbH), kot naše d.o.o. Lastniške delnice se ne prodajajo na trgu vrednostnic, za vsako spremembo lastništva pa je potrebno dovoljenje uprave (ali pa lastnikov samih).

Drugačnjo strategijo so razvila ameriška podjetja z notranjim lastništvom ali lastništvom zaposlenih (npr. Avis Rent-a-Car). Vse delnice zaposlenih so varovane v posebnem trustu, imenovanem »Employee Stock Ownership Plan« ali ESOP, tako da jih posamezniki ne morejo prodajati na trgu vrednostnic. Ko se zaposleni upokoji ali iz drugega razloga zapusti podjetje, »notranji trg« v podjetju odkupi delnice po vrednosti, ki je znana iz letne cenitve vrednosti celotnega podjetja.

V japonskih, nemških in ameriških podjetjih z notranjim lastništvom so delničarji dolgoročni lastniki in ne kratkoročni špekulanti. Njihova osnovna naloga je, da prisluzijo denar podjetju, s tem pa bodo zaslužili tudi sami kot njegovi delničarji.

Sedaj, ko se bodo naša podjetja privatizirala in bomo zaposleni dobili delnice, je bistveno, da vemo, kako različne so poti »zaslužka z delnicami«. Bomo slovenski delavci podlegli vplivu mentalitete hitrih zaslužkov z Wall Streeta; ali pa bomo zgradili sisteme, v katerih bomo delovali kot dolgoročni solidni in odgovorni lastniki naših podjetij?

EOS DESIGN
Nadja Cvek

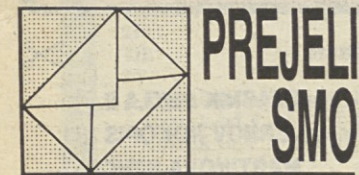
Vlečni konji

Posebne vrste vlečni konji v gospodarstvu so tudi inovatorji, zlasti taki, ki vzbudijo občudovanje in priznanja tudi v razvajeni tujini. Letos so se slovenski inovatorji na vsakoletni razstavi inovacij »Eureka« v Bruslju imenitno odrezali, saj so »pobrali« 8 zlatih, 7 srebrnih, 2 bronasti kolajni in 3 posebna priznanja. Slovenija je bila tako edina država, ki je za vse svoje izdelke prejela priznanja. Zdaj je samo vprašanje, kdaj in kje bodo te inovacije uporabljene v proizvodnji.

B. R.

OMEJITI UVOZ SEKUNDARNIH SUROVIN

Iz naših krajevnih organizacij prihaja že nekaj časa opozorilo, da se ustavlja zbiranje nekaterih sekundarnih surovin, zlasti starega papirja in stekla. Po sredi naj bi bil cenen uvoz. Pričakujemo ustrezno ukrepanje za to pristojnih, da bo zbiranje pote-

PREJELI SMO

kalo še naprej, prav tako reciklaža. Morda bi ga celo spodbudili z olajšavami in odpravo prometnega davka.

Uvoz, čeprav poceni, je treba ustaviti ali omejiti, saj je za državo pomembnejše, da ne

nastajajo problemi z neuporabo starega papirja in stekla. Stroški neustreznega ravnanja oziroma odlaganja so vsekako veliko višji, kot če te surovine še naprej recikliramo, zlasti glede posledic na okolje, ki se nedvomno dajo ovrednotiti. Najbrž ni skrivnost, da danes odložena steklenica ostane še do leta 3000.

V vsakem primeru ni mogoče dopustiti, da bi se hvalevredno početje (zbiranje sekundarnih surovin) ustavilo. Na za to pristojnih je, da z ustreznimi ukrepi, predvsem ekonomskimi, zagotovijo nadaljevanje zbiranja in reciklaže, še zlasti ker smo le vključeni v Svet Evrope.

Karel Lipič
tajnik Slovenskega ekološkega gibanja

Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije

ZOPET SKUPAJ V NOVEM LETU!

Rokovnik - priročnik '94

Cena 1.575,00 SIT

Možnost napisa na ovitku
Inad 50 izv. brezplačno – do 50 izv. doplačilo 96 SIT za izvod!

V primeru predplačila vam priznamo ceno 1.155 SIT

Vsa naročila in morebitne informacije dobite pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefoni 321-255, 313-942, faks 311-956

lepši – bogatejši – zajetnejši

Sestavljajo ga:

- koledarski del
- zajetnejši blok za zapiske
- priročniški del:

- Zakon o soupravljanju s komentarjem Milana Utršiča
- Kaj mora po Zakonu o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij vedeti sindikalni zaupnik in član sveta delavcev v podjetjih
- Kako ravnati v sporih z vodstvi podjetij in omogočiti legitimnost in legalnost sindikalnih zaupnikov
- Kdo je kdo v Svobodnih sindikatih – predstavitev sindikatov dejavnosti in območnih organizacij, njihovih vodstev na republiški in območni ravni s fotografijami in ustreznimi podatki

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o)

..... izvod(ov) rokovnika '94. Naročeno nam pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj: ..... Naročeno dne: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku.
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju.
3. Želimo rokovnik po prednaročniški ceni – plačamo predračun

Žig

(Podpis naročnika)

Bedaki in konji

Piše: Andrej Ulaga

Kakšna škoda, da slovenske parlamentarce štiti takoimenovana poslanska imuniteta! Škoda zato, ker se v nasprotnem primeru izvoljeni predstavniki ljudstva prav gotovo ne bi iz dneva v dan ukvarjali s streljanjem kozlov.

Predlogi o tem, kako hudo potrebno bi bilo nemudoma »disciplinirati« slovenske igralnice, njihove vodilne ljudi pa krepko našeškati po zadnjici, da si bodo zapomnili za ve-

komaj, spominja na znano tv nadaljevanko *Bedaki in konji*. Razlika je le v tem, da nam pri slovenski inačici sploh ne gre na smeh. Zato pa na vse kaj drugega. Med drugim tudi na jok. Zato, ker nekateri naši parlamentarci, ki imajo vodilne vloge v omenjeni burleski, s tako nepopisno naslado koljejo najboljše slovenske molznice. Bog nam pomagaj, bi vzklilnik vernik.

Kozel s trofejnimi rogovi, ki je padel te dni, je sklep o podzavljanju igralnic. Pa naj se kdo zmrduje nad primerjavo z *Bedaki in konji*! Še pred tem lovskim dosežkom pa so si mnogi prizadevali spraviti na kolena naše igralništvo, predvsem na novogoriški Hit, z nekakšnim davkom na dohodek od posebnih iger na srečo. Samo Hit naj bi s tem, da ni poravnal omenjenega »davka«, oškodoval družbo kar za 700 milijonov tolarjev. Ker takega »davka« naša zakonodaja ne pozna, je senat Vrhovnega sodišča Republike Slovenije seveda razsodil, da Hit nima več kaj plačati, ker pač davka od dohodka od posebnih iger na srečo ne poznamo.

Sicer so pa mnenja o sklepu državnega zbora, po katerem naj bi podzavljali slovenske igralnice dokaj enotna. Kajpak med poznavalci dejavnosti in prava. Dr. Ivan Kristan, predsednik državnega sveta, pravi, da amandma, takšen, kot je bil sprejet, ni uresničljiv.

Ob omenjenem sklepu slovenskega parlamenta so bili nemalo šokirani tudi delavci portoroške igralnice. Še posebej zato, ker je njihovo podjetje v celoti v družbeni lasti in ker je vselej poslovalo po veljavni zakonodaji, ves svoj dobiček pa vlagalo v razvoj turistične infrastrukture.

„Miškulanec“ državnega zbora v zvezi s podzavljanjem igralnic ne razumejo celo pri službi družbenega knjigovodstva. Sicer pa ta naša nadzorna služba nima pravih meril, po katerih bi lahko presojala doseganje lastninjenje in poslovanje naših igralnic, kar naj bi bil temelj za ta ali oni naslednji korak.

No, naj si trofejnega kozla, ki so ga počili naši poslanci, ogledujemo s te ali one strani, je na dlani, da je šlo pri vsem skupaj znova, kot ničkolikokrat doslej, za veliko izgubo časa in denarja. Lahko bi dejali: za Sizifovo delo. Zato, kot smo že zapisali, ker si nihče, ki mu vsaj za silo še delujejo sive celice, niti približno ne predstavlja, kako bi uresničili Poljšakov igralniški amandma. Če pa bi to naši družbi kljub vsem pomislekom vendarle uspelo, je gotovo samo eno: da se od igralništva lahko poslovimo. Kjer država pobira smetano in kjer ni veliko denarja in še več volje za vlaganja in razvoj, tam gre praviloma vse prej ali slej na boben. Gre samo za vprašanje časa. Zgodba o uspehu in vajeti države, z nebrzdano slo po denarju, pač ne gre do skupaj. Ali pa, gospodje parlamentarci?

ZA ZGLED PRI VAROVANJU OKOLJA

Varovanje okolja je že vrsto let stalnica v poslovni politiki Gorenja Gospodinskih aparatov, največjega podjetja sistema Gorenje. To je tudi razumljivo, saj so se v podjetju že pred več kot tremi desetletji odločili, da bodo svoje izdelke, velike gospodinske aparate, soočali s tujo konkurenco.

Gorenje Gospodinski aparati sodi med tista podjetja na Slovenskem, ki se lahko pohvalijo z dosežki pri varovanju človekovega okolja. Zadnji je začetek proizvodnje hladilno zamrzovalnih aparatov brez freonov.

Ze leta 1982 so začeli sistematsko obvladovati področje varstva okolja, tri leta zatem pa so ustanovili samostojno organizacijsko enoto Ekologija, ki zdaj deluje v okviru skupnih razvojnih dejavnosti podjetja in zaposluje 13 strokovnjakov. Rezultat sistematskega obvladovanja področja varstva okolja so iz leta v leto manjši škodljivi vplivi na okolje zaradi proizvodnje izdelkov bele tehnike. Najtežje nekaj najpomembnejših dosežkov: V zadnjih štirih letih so porabo pitne vode zmanjšali za 32% (letos je bodo porabili predvidoma okrog

1.250.000 m³). V zadnjih petih letih so zmanjšali količino posebnih odpadkov za 40%, v zadnjem letu dni pa količino posebnih odpadkov, ki jih deponirajo na komunalni deponiji, za 20%. V zadnjih treh letih so emisijo v zrak zmanjšali kar za 60%. To je seveda le nekaj najpomembnejših dosežkov. Sicer pa v podjetju upoštevajo vso mednarodno in slovensko pravno regulativo s področja varstva okolja in njene zahteve, drugače velikih gospodinskih aparatov že nekaj časa ne bi mogli prodajati na ekološko vedno bolj osveščenih tujih trgih.

Gorenjevi veliki gospodinski aparati sodijo med tiste izdelke bele tehnike v Evropi in svetu, ki se odlikujejo z najmanjšo porabo električne energije, pri pralnih strojih pa tudi vode in pralnih sredstev. Zadnja generacija pralnih strojev se, na primer, ponaša z najmanjšo porabo električne energije. V proizvodnji kuhalnih aparatov uporabljajo izolacije, ki ne vsebujejo formaldehidnih smol. Od poletnega kolektivnega dopusta naprej lahko v Gorenju Gospodinskih aparatih izdelajo na mesec tretjino hladilno zamr-

O visokih direktorskih plačah – tretjič

Vladi republike Slovenije

Pobuda za oblikovanje navodila oziroma sklepa Vlade Republike Slovenije SDK za izkazovanje mase plač in drugih prejemkov

Republiški odbor sindikata državnih in družbenih organov predlaga, naj vlada RS v sodelovanju s sindikati oblikuje navodilo SDK za ločeno izkazovanje mase plač in drugih prejemkov, in sicer posebej za voljene in imenovane funkcionarje, zakonodajne, sodne, izvršne oblasti, ter druge vodilne delavce in posebej za strokovne in administrativne delavce po obstoječih tarifnih razredih in količnikih. Po informacijah SDK takšno zbiranje in obdelava podatkov ne bi bilo poseben strokovni problem.

Drago Ščernjavič
sekretar ROS

Pobuda Sindikata državnih in družbenih organov Slovenije

Republiški odbor sindikata državnih in družbenih organov oz. njegov sekretar nam je podal pobudo oz. vprašanje za ločeno spremljanje plač vodilnih delavcev v podjetjih, ki prejemajo plače po individualnih pogodbah, in ločeno za ostale zaposlene po kolektivni pogodbi.

Ocenili smo, da spremljanje teh dveh podatkov na predpisanem obrazcu ne bi bila prevelika obremenitev za SDK in podjetje. To pa bi lahko izvedli le ob dogovoru podpisnikov kolektivne pogodbe za gospodarstvo.

Strinjamo se z vašim mnenjem, da je tako spremljanje plač za državne organe nepotrebno, ker je sistem izplačevanja plač javno določen.

Poudarjam, da se je naše mnenje nanašalo na plače vodilnih družbenih podjetij, ki navzgor niso omejene.

Romana Logar,
generalna direktorica

Le poskusiti je treba

Drago Ščernjavič je s spiskom nekaterih rekordnih plač marsikomu nasul popra pod rep. Kaj bi šele bilo, če bi bil spisek popoln. No, ROS državnih in družbenih organov se ni ustavil na pol poti. Lepo je vprašal. SDK je lepo odgovorila, in ker poznamo stališče Dušana Semoliča in Dagmarja Šusterja, smo prepričani, da ne bo težav. Moža se bosta usedla, sestavila tisti stavek ali dva, vključila telefaks in ga poslala Romani Logar.

Tako bo konec meglene zavesne in sindikati bodo točno vedeli, kdo pije in kdo plača!

C. B.

Vodovnik odgovarja Kacinu, ta pa – Šusterju

»Prizadeti« direktorji pa nič

Vodovnik odgovarja Kacinu

Delavska enotnost je v št. 46 dne 29. 10. 1993 povzela mojo izjavo, v kateri navajam, da g. Jelko Kacin menda prejema 12.000 DEM mesečno. Poudarjam, da je bila izjava podana v kontekstu razgovora o nizkih plačah delavcev, s katerimi se zaposleni komajda še preživljajo, in na drugi strani nesorazmerno visokih plačah vodilnih in vodstvenih delavcev. Sporni podatek, ki je bil, mimogrede povedano, posredovan na SKEI Slovenije iz Adrie Caravan, je bil torej uporabljen le kot ilustracija zgornjega problema.

Albert Vodovnik, predsednik
SKEI Slovenije

Organizirajte, da bodo take delavce vrgli ven – drugič

Natančno sem prebral odgovor gospoda Dagmarja Šusterja za pisanje v DE 28. oktobra in ob članku »Še enkrat o plačah direktorjev« ugotovil naslednje:

1. V njem ni nikjer zanikal, da je na tistem sestanku izrekel znameniti stavek »Organizirajte, da bodo take delavce vrgli ven«. Trditev je torej izrekel v natanko taki obliki.

2. Nikjer ni obžalovanja za ta

isti rek, po čemer sklepam, da je bila trditev takrat povsem na mestu in zato še vedno velja.

3. Za odstranitev – razrešitev takih direktorjev so pristojni posamezni organi odločanja oziroma upravljanja, ne pa vsi delavci kar tako ali kdorkoli drug. Pozivanje k takemu dejanju je torej prenašanje odgovornosti za sporno dejanje na delavce.

4. Za fizično metanje kogarkoli

in kjerkoli že, če sploh kdaj, pa tako ali tako niso pristojni delavci, ampak organi pregona, kadar za to obstajajo pravne podlage.

Kaj naj si torej mislim po branju tega odgovora g. Dagmarja Šusterja?

G. Dagmar Šuster je (še vedno) predsednik Gospodarske zbornice Slovenije in taka izjava, pa tudi pisni odgovor ne more posebej pozitivno prispevati k ugledu Gospodarske zbornice in še manj k ugledu gospoda Dagmarja. Ker pa se je pogovora udeležil kot predsednik Gospodarske zbornice, ki tako ali drugače posebej tudi slovensko gospodarstvo, sem z obema njegovima nastopoma še manj zadovoljen. Nasprotno, še vedno sem ogorčen, in to vedno bolj.

Najmanj, kar sem pričakoval, je vsaj nekaj, vsaj najmanjša oblika obžalovanja za trditev, ki morda ni bila dobro premišljena. Pa nisem mogel prebrati nič takega ali

temu podobnega. Prvotna izjava je torej očitno dobro premišljena in je še vedno na mestu.

Zaradi tega me je kot državljana Slovenije in človeka, ki se trudi v slovenskem gospodarstvu, sram trditve funkcionarja, ki predstavlja tudi del mene osebno.

Zato prosim, gospod Dagmar Šuster, da se v bodoče, ko boste spet govorili za javnost in v javnosti, zavedate vseh svojih funkcij, tudi te, v kateri in v imenu katere ste rekli, kar ste pač rekli. Če pa boste ocenili, da tej in takim funkcijam niste več najbolj kos in boste temu primerno ravnali, boste vsaj meni osebno pripravili zares nepričakovano prijetno presenečenje, zaradi katerega bi Vas lahko v bodoče cenil bolj, kot pa Vas po Vaših trenutnih izjavah lahko cenim in spoštujem zdaj.

Vse dobro vam želim v Vašem zasebnem življenju, na čelu Gospodarske zbornice pa si želim drugačnih kadrovskih rešitev.

Jelko Kacin

Malo za šalo, malo za...

VSAK ODGOVARJA TOLIKO, KOLIKOR ZNA IN RAZUME

V državnem zboru so se poslanci pred dnevi kot običajno zopet prerekali. Tokrat so se pričekali, kdo je najbolj odgovoren za neusklajeno zakonodajo, ki omogoča, da delodajalci izkoriščajo delavce, programirane stečaje, ustanavljanje raznih sumljivih mešanih firm in odliv kapitala v tujino. Skratka, prepirali so se, kdo je kriv za sedanji kaos na gospodarskem področju.

»Fantje, mene ne mešajte v to šlamastiko,« je dejal poslanec Jože Lenič. »Jaz sem s 158.557 tolarji oktobrske plače najslabše plačani poslanec v državnem zboru, zato moja odgovornost ni velika. Tako je bilo in je tudi v naših tovarnah, kjer so vedno tisti, ki so najbolj odgovorni, tudi najboljše plačani.«

»To je že res, da so pri nas najboljše plačani menedžerji, ki so tudi najbolj odgovorni za propadanje podjetij, vendar pa pri nas še nikoli ni nihče za nič odgovarjal,« je pribil poslanec Jožef Kopše.

»Ti, Kopše, pa bodi kar tiho, ko imaš 241.120,40 tolarja plače, 27.226 tolarjev dodatka za ločeno življenje ter 55,88 kvadratnega metra veliko službeno stanovanje, poleg tega pa prejemaš še pavšal za delo v vodilni enoti, ki presega višino plač in pokojnin večine tvojih obubožanih mariborskih volivcev,« mu je zabrusil poslanec Janez Kocjančič. »Če si že nočeš vzeti za vzor mene, ki imam kot šef stranke za 50 tisočakov manjšo plačo od denimo svojega poslanca Leva Krefta in za 40 tisočakov manjšo od Mirana

Potrča, potem si vzemi za vzor skromnost svojega šefa Zmaga Jelinčiča, ki prejema samo 204.720,60 tolarja plače. No, sicer pa ima še vedno 25 tisočakov več od mene.«

»Fantje, pustite plače – te imamo približno vsi enake. Raje poglejmo, kdo ima veliko službeno stanovanje,« je dejal poslanec Marjan Podobnik s 160.811 tolarji plače, ki je pred kratkim vrnil službeno stanovanje, iz katerega niso videli prihajati in odhajati Marjana Podobnika. »Samo poglejte Marjana Poljšaka ali pa Franca Avberška. Oba se bohota v stanovanjih čez 66 kvadratnih metrov, kar po normativih iz starih časov zadostuje za štiričlansko družino.«

»Ti raje svojega brata Janeza poglej, ki ima garsonjero z 31 kvadratnimi metri,« mu ni ostal dolžan Ivan Sisinger, ki se pri svojih letih stiska v garsonjeri s 26 kvadratnimi metri.

Kljub temu, da je bila razprava med poslanci, kakor so sami ugotovili, načelna in akademska, je postajala neprijetna, oziroma kakor so sami ugotovili, neproduktivna. Zato so jo družno sklenili.

»Za slabo gospodarsko zakonodajo je najbolj odgovoren Herman Rigelnik, ki ima najvišjo plačo, 297.508,30 tolarja, plega tega pa je še med redkimi, ki se spozna na gospodarstvo. Demokracija je namreč ravno v tem, da vsak odgovarja za tisto, kar zna in razume, in ne za tisto, česar ne ve in ne razume...« so ugotovili.

Miha Ropar

Marjan Lipovšek

PODJETJE POSLOVNIH LJUDI

Avtor: John Case, prevod in priredba: EOS design d.o.o.

Nekaj uvodnih besed

Po obsežnih pripravah in sprejetjem skoraj vseh zakonov in predpisov, ki se nanašajo ali so v zvezi z lastninskim preoblikovanjem, smo tudi v Sloveniji pričeli proces lastninskega družbenega (»nikogaršnjega«) premoženja. Ko se bo lastninskega izteklo in bodo novi lastniki znani, bo izpolnjen tudi eden od osnovnih pogojev za vstop v krog držav t.i. kapitalističnega sveta. In ker bomo hoteli postati enakovredni najbolj razvitim med njimi, se bomo zgledovali po njihovih izkušnjah in dosežkih.

To bo še posebno veljalo za gospodarstvo. Pravila delovanja in organizacije, ki jih bodo narekovala razvita zahodna ali azijska gospodarstva, bo treba poznati in jim slediti. Pri EOS designu si prizadevamo, da bi sodobne izkušnje in trende pri organizaciji in vodenju podjetij, ki se pojavljajo v najbolj razvitih svetovnih gospodarstvih, predvsem ameriškem in japonskem, približali slovenskim podjetjem. Menimo, da bodo informacije lahko v pomoč predvsem tistim, ki bodo, kot novi lastniki, iskali najbolj ustrezne načine pri organizaciji in vodenju podjetja, nagrajevanju, motivaciji zaposlenih in podobno.

Tekst, ki sledi, je v tem trenutku še posebno aktualen za podjetja v Sloveniji, ki se bodo lastninskega lastništva, ob enem pa opozarja na možne pasti ter poudarja nekatere osnovne pogoje za uspešno poslovanje podjetja z zaposlenimi lastniki.

Nadzornik/Delavec Menedžer/Nameščeneec Podjetje/Sindikata Mi/Oni

Tako je bilo organizirano poslovanje v ZDA od začetka stoletja, in do pred kratkim smo ta sistem jemali kot nekaj povsem razumljivega. Od lastnikov in menedžerjev smo pričakovali, da vodijo poslovanje, od zaposlenih pa, da delajo po navodilih.

Toda na trgu je v zadnjih dvajsetih letih prišlo do dramatičnih sprememb in stari način razmišljanja ni več uspešen. Njegove pomanjkljivosti lahko vidimo povsod: v žalostnem stanju ameriških največjih podjetij in v divjem zagonu menedžerjev pri preizkušanju Employee Empowerment, Total Quality in vseh drugih najnovejših menedžerskih tehnik.

Ta čas pa se vse večje število menedžerjev v velikih in malih podjetjih ne ozira po zadnji modi in starih idejah. Namesto tega ustvarjajo popolnoma drugačen način razmišljanja o poslovanju in drugačen način organizacije dela – tak način, v katerem ni prostora za »Nas« in »Njih«.

Brez obzira na medsebojne razlike (ki jih je veliko) vsak od teh inovatorjev ne ustvarja podjetja nameščencev in menedžerjev, ampak

Burni časi porajajo inovacije, posebno v darvinističnem poslovnem svetu. Ekonomska vznemirjenost je v zadnjih dvajsetih letih porodila popolnoma novo vrsto podjetij, toliko različno od vseh poprejšnjih, kolikor se lastovica razlikuje od ptičev iz predpotopne dobe.

To novo generacijo podjetij najdemo v mnogih industrijskih panogah: Wabash National izdeluje kamionske prikolicice, LifeUSA se ukvarja z zavarovanjem, medtem ko Springfield Remanufacturing Corp. predeluje motorje. Nekatera od teh podjetij so velika, kot Wal-Mart & Nucor in Southwest Airlines. Druga so majhna, kot Jamestown Advanced Products, proizvajalec metalnih delov z 18 zaposlenimi. Nekatera so nastala tam, kjer jih ne bi pričakovali. Primer tega novega načina poslovanja, ki zagotavlja uspeh v 21. stoletju, je tudi baltimorska tovarna Chesapeake Packaging CO. s 145 zaposlenimi. Njena ustanoviteljica je Chesapeake Corp. s 5100 zaposlenimi, konvencionalno voden proizvajalec z liste Fortune 500, podjetje, ki je bilo vzorec uspešnega podjetja dvajsetega stoletja.

Kaj je skupno tem novim podjetjem? To ni njihova nedavna ustanovitev (čeprav so nekatera precej mlada). Tudi ni njihov neobičajen uspeh (Wabash National, star samo osem let, se je povzpel proti vrhu sicer okorne industrije, LifeUSA povečuje svoj tržni delež, medtem ko se njegova konkurenca duši v dolgih). Tudi po menedžerskem stilu si niso podobna. Vsa ta podjetja ne uporabljajo načel Excellence ali Total Quality Menedžmenta ali drugih teorij osemdesetih.

Skupen je njihov način poslovanja – način razmišljanja o poslovanju – ki je popolnoma drugačen od vsega, kar smo do sedaj poznali. Njegova osnovna značilnost je nova koncepcija skupnega dela ljudi v podjetju.

Ta nova koncepcija ima veliko že znanih elementov: delitev profita (profit-sharing) in kapitala, tehnike širjenja informacij (poprej se je to imenovalo open book management), pa tudi

neke svetovalne metode, ki so v modi, npr. delovne skupine zaposlenih. Tisto, kar je novo, pa niso deli, temveč celota.

Direktorjem je lažje, ker odgovornost za poslovanje ni več samo na vrhu. Tudi vsi drugi čutijo neko sprostitev. Menedžerjem ni treba iskati načinov, kako motivirati letargične nameščence. Delavci ne sedijo naokrog, čakajoč na navodila (in medtem preklinjajo neumnega nadzornika). Nedosegljivi cilj – podjetje, v katerem vsi razmišljajo kot lastniki – postaja del vsakdanjosti.

Nova koncepcija je rezultat sprememb v zadnjih dvajsetih letih. Niso je ustvarili svetovalci niti akademiki, temveč poslovneži, in to največ z metodo poskusov in napak. Od podjetja do podjetja pa je različna. Nobeden je ni strnil v priročnik. Toda – deluje. Zares, zdi se, da je to edina varna pot do uspeha na tako negotovem trgu, kot je današnji.

Da bi jo lahko razumeli – da bi uvideli, koliko je ta novi način vodenja drugačen od tistega, ki se uporablja v večini podjetij – se moramo spomniti obdobja začetkov sodobnega poslovanja. Postane nam jasno, zakaj tedaj ustvarjeni organizacijski principi naenkrat več ne veljajo.

Vsak študent poslovne šole ve, da je podjetje 20. stoletja nastajalo štiri desetletja – od leta 1890 do 1930. Pred tem so bile velike multinacionalke z masovno proizvodnjo in distribucijo redke, tedaj pa so zrastle v skoraj vseh industrijskih panogah – od predelave surovin do prodaje gotovih izdelkov.

Raziskovalci neznanih meja menedžmenta, novi upravljalci v velikanskih podjetjih, so morali iznajti nove upravljalne metode. Ustanovili so oddelke, vsakega z lastno menedžersko hierarhijo – oblikovali korporacijsko organizacijsko shemo. Ustvarili so nov razred srednjih menedžerjev, da bi vodili in koordinirali poslovanje. Te inovacije so podjetja oblikovale vse do današnjih dni.

Do najbolj revolucionarnega izuma v teh novih podjetjih pa ni prišlo v administraciji ali upravi, pač pa v proizvodnji. To je bila vpeljava meznega dela. Bolj kot hierarhija, bolj kot srednji menedžerji, je poslovanje 20. stoletja zaznamovalo prav mezdno delo in vsi psihološki aspekti, ki ga spremljajo. Ljudje so za mezde (plače) delali že stoletja: na farmah, v obrtnih delavnicah, prvih manufakturah v času industrijske revolucije. Toda sama zaposlitev nekoga za mezdo še ne določa pogojev tega dogovora. Včasih so delodajalci v glavnem veliko pričakovali. Od tistih, ki so jih zaposlili na zemlji, so pričakovali, da znajo delati v poljedelstvu in da so pri delu samostojni. Vajenci v delavnicah so se morali izučiti obrti in sčasoma prevzeti vlogo mojstra. V prvih tovarnah so od večjih obrtnikov in »notranjih podjetnikov«, ko jih je delodajalec najel, pričakovali, da si priskrbijo lastno orodje, organizirajo svoje delo in zaposlijo svoje pomočnike. V nasprotju s temi so nova podjetja razvila in institucionalizirala sodobno idejo meznega dela. Delo organizira menedžment, vodi pa delovodja. Opremo zagotavlja podjetje. Nameščeneec pa mora delati kar mu naložijo – ne manj, ne več.

Delodajalce je v to smer prisilil trg. Soočeni so bili z razširjenim trgom, zaradi katerega so morali zaposliti ogromno delavcev. Število industrijskih delavcev se je od leta 1880 do 1929 več kot potrojilo.

V času gospodarske eksplozije na prehodu stoletja so bila dela začasna, odpuščanja pa pogosta. Plače so bile v glavnem vezane za normo, tako da je bil tempo intenziven. Ko se je z uvajanjem nove tehnologije ali delovnega postopka proizvodnja povečala, so povečali tudi normo. Delovni pogoji so bili včasih pravi kruti.

Delavci so ugovarjali, protestirali in zapuščali delo. Od leta 1880 do 1900 je bilo, navaja neki avtor skoraj 23.000 stavk v več kot 117.000 podjetjih – povprečno tri stavke dnevno v 20. letih. Sindikalno organiziranje in stavke so povzročili odpuščanja, črne sezname in nasilje, kar je ustvarilo mentaliteto »mi proti njim« na obeh straneh. Spremembe zaposlitev in izostanki z dela so bili, po današnjih merilih, astronomski. Da so število zaposlenih lahko obdržali na 13.700, so morali v Amoskeag Co. v Manchesteru v enem letu zaposliti 24.000 ljudi, v Ford Motor Co. v Highland Parku pa so za zagotovitev 13.000 delavcev v 12 mesecih morali zaposliti 54.000 ljudi, saj je bilo dnevno 1300 do 1400 zaposlenih odsotnih. Pred prvo svetovno vojno je dnevno izostalo povprečno 10 % zaposlenih.

Tako so tovarne nepretrgoma zaposlovale in nadomeščale ljudi. Menedžer se ni mogel izogniti zaključku, da mora biti večina zaposlenih nadomestljiva. Ko kdo zapuša delo, pogled, kdo pred vrati čaka na delo. Izobraževanje ali pridobivanje novih veščin? Na to je treba pozabiti – novi zaposleni morajo biti pripravljeni v nekaj urah ali minutah. Kvalificirani delavci so bili breme in ne prednost. Če bi zapustili delo, jih je bilo težko nadomestiti.

Potreba po nadomestljivosti zaposlenih je oblikovala dve temeljni predpostavki o delu in delavcih.

Definicija dela mora biti čim ožja

Prvič, definicija dela mora biti čim ožja. Proizvodni delavci morajo opravljati do podrobnosti razčlenjene delovne naloge.

Čim enostavnejša je delovna naloga, lažje je delavca nadomestiti. Nove proizvodne tehnologije, nastale na prehodu stoletja, so specializacijo še olajšale: vse več izdelkov je bilo narejenih na specializiranih strojih in tekočem traku in ne več z ročnim delom obrtnikov. V uporabo je prišel izraz tovarniški delavec, tisti ki dela za strojem. Od tovarniških delavcev se ni pričakovalo, da bodo skrbeli za izdelek v celoti niti da bodo obremenjeni z zadevami, kot so odnosi s klienti, finance in poslovni tokovi.

Delavci potrebujejo neposredno kontrolo

Drugič, delavci potrebujejo neposredno kontrolo. Zgodovinar Daniel Nelson opisuje tovarne 19. stoletja kot »cesarstva nadzornikov«, kar tudi drži. Nadzorniki so delavce zaposlovali in kazali, kaj naj delajo. Odrejali so plače posameznikom bili pa so zadoženi tudi za vzdrževanje reda (denarne kazni odpuščanja, občasno tudi telesna kaznovanja). Značilen način nadzornikovega dela Nelson imenuje »priganjanje«, opisuje pa ga kot »kombinacijo avtoritarnega vladanja in fizične prisile«. Tako upravljanje je imelo tudi določeno logiko. Kaj je v danil okoliščinah razen nadzornikove jeze ali naklonjenosti sploh lahko pripravilo delavce do dela oziroma do tega, da so naredili vsaj malo več od obveznega minimuma? To ni bil čas zanesljivih in privrženih delavcev, niti zanesljivih delodajalcev.

»Znanstveni menedžment« F. W. Taylorja in njegovih privrženecv na prehodu stoletja je obe predpostavki potrdil kot zagona industrijskega razvoja. Znanstveni menedžment (tedanji Total Quality Management) je skušal odpraviti ozka grla in neučinkovitost v proizvodnji. Taylor je zagovarjal analizo vsakega koraka proizvodnje. Vsak delavec gib je bilo potrebno predvideti, delo pa razčleniti do podrobnosti. Centralni oddelek je moral standardizirati proizvodne metode, opis del in plače. (»Umsko delo je treba, kolikor je le možno, umakniti iz proizvodnje v planski oddelek,« je pisal Taylor.) Čeprav je zmajševal pooblastila nadzornikov, mu še na misel ni prišlo da bi ukinit strogo kontrolo. Nasprotno, bil je mnenja, da je nadzornikov, ki bodo zagotovili, da bodo delavci zares naredili tisto, kar si bodo omislili planerji, potrebno več kot kdajkoli. Poslovni ljudje so te nasvete sprejeli. Od leta 1910 do 1920 se je število nadzornikov povečalo, da jih je bilo skoraj dvainpolkrat več kot navadnih delavcev.

Delavcem pa vse to ni bilo nič všeč. Še naprej so (včasih upravičeno) bili mnenja, da jih menedžment želi prevarati. Sindikati so bili proti specializaciji. Zahtevali so arbitražo in ostro kritizirali znanstveni menedžment. Toda protesti delavcev so kaj malo vplivali na nadaljnji razvoj meznega dela. Sindikati so si svoje mesto v glavnih industrijskih panogah priborili šele po Wagnerjevem zakonu leta 1935 in po celi vrsti pogosto krvavih stavk. Pravila kolektivnih pogajanj, ki so zaznamovala delovne odnose v nekaj naslednjih desetletjih, pa so sprejeli šele po drugi svetovni vojni.

Do takrat pa sta imeli svoje mesto v poslovni praksi tako specializacija kot hierarhična kontrola. Sindikati so ju sprejeli in se osredotočili na zaščito svojih članov pred zlorabami. Nove pogodbe so zahteve vsakega dela razčlenjevale do podrobnosti. Sindikalna delovna pravila in pritožni postopki so omejevali pooblastila nadzornikov in vodij skupin, toda povsem razumljivo je bilo, da so delavcem ukazovali, kaj naj delajo. Razen teh pravil je sindikat eksplicite oporekal vsakemu vmešavanju v vodenje podjetja.

Tak zgodovinski potek je ustvaril način razmišljanja. Lahko ga imenujemo mentaliteta meznih delavcev, ki je zadevala tako nameščence kot tudi menedžerje. Taka mentaliteta je še danes.

Najbolj očiten izraz takega načina razmišljanja je odnos mi proti njim, upravljanje proti delu, šefi proti delavcem. Od leta 1960 do 1980 je več kot milijon zaposlenih sodelovalo v masovnih stavkah. Nekatera od teh stavk so podjetja prisilila k prenehanju poslovanja. Nekatera podjetja so raje sama prenehala delovati, kot da bi pristala na zahteve delavcev. Čeprav se je v zadnjih letih število sindikalnih članov zmanjšalo, so nasprotovanja še zmeraj huda. V večini delovnih okolij, sindikaliziranih ali ne, obstaja odprto vsakdanje sovraštvo. Toda nezaupanje in zlonamernost med menedžerji in delavci sta samo del mentalitete meznih delavcev, pa še ta ne zmeraj najpomembnejši. Tudi v najbolj prijetnih delovnih okoljih, tistih, ki so podobna družinam, ustvarjata specializacija in kontrola poseben način razmišljanja in obnašanja.

Za zaposlenega sta najpomembnejši plati delovnega mesta »moje delo« in »moj šef«. Delovni uspeh je to, da se delo opravi dobro in zadovolji šefa: to vpliva na varnost dela in daje možnost povišanja plače in napredovanja. Vse drugo bi bilo lahko v nasprotju s temi cilji. Tako bo tudi najboljši delavec nasprotoval nalogi, ki ni v njegovem opisu del, ali pa se bo ustrašil, če mu bo kdo drug nadrejen naložil dodatno delo

»Kaj bo rekel moj šef?«. Manj pridni delavci imajo v takih situacijah že pripravljene odgovore. »To ni moje delo,« je najbolj popularen. Naslednji je: »Nisem vedel/vedela, da bi to moral/morala narediti.«

Ker so delavci samo ljudje, se lahko znajdejo v zadregi med tistim, kar mislijo, da bi morali narediti, in tistim, kar od njih zahteva delo. Uslužbenka v neki zavarovalnici je priznala, da je sprejela politiko zavarovalnice, ki je odredila 5.000 \$ premije za primer požara in 165.000 \$ za primer vandalizma, čeprav je bilo v popolnem nasprotju s tistim, kar je ona štela za pravilno. Priznala je, da je bila tik pred tem, da to pove svoji šefinji, tedaj pa je pomislila: »Počakaj malo, meni sploh ne bi bilo treba brati teh obrazcev. Od mene pričakujejo samo primerjavo enega stolpca z drugim, ti pa medsebojno ustrezajo. Torej, moja pripomba lahko šteje kot napako.«

Prerekanja in zamere so sestavni del sistema. Na primer, vsi se strinjajo, da je menedžerjeva naloga organizirati delo in priskrbeti delovna sredstva. Toda ker so tudi menedžerji samo ljudje, včasih tudi oni naredijo napako. Delavci so dobili napačna navodila; oprema ni priskrbljena; deli niso tam, kjer bi morali biti; na telefonske klice ni promptnega odgovora; na oddelkih je premalo ali preveč zaposlenih. Kakšna je reakcija zaposlenih? ONI so naredili napako, ONI ne vedo, kaj delajo. ONI je najbolj pogost naziv za menedžment. Sliši se enako pogosto v bolnišnicah in računalniških podjetjih kot v sivih obratih železarjev.

Menedžerji doživljajo tudi grdo stran sistema, kt je zelo nevhvalna. Od njih se pričakuje, da bodo poskrbeli, da bo delo opravljeno, in to predvsem tako, da podajajo navodila in kontrolirajo njihovo izvajanje. Toda nadzor kot metoda upravljanja ima svoje omejitve, posebno odkar je »preganjanje« prišlo iz mode. Menedžerji so lahko slabi učitelji, delavci pa slabi učenci. Nemogoče je predvideti, kaj bo treba narediti v vsakem posameznem primeru, delavci pa se lahko odločijo, da bodo storili prav tisto, kar jim je bilo rečeno, in nič več. (»Niste mi povedali, da moram narediti tudi to.«) Poleg tega pa niti en menedžer ne more biti povsod ob istem času.

Že od Taylorjevih časov so taki problemi pripomogli k rasti svetovne industrije. Pravimo, da dober menedžer delavcev ne bo samo kontroliral, temveč jih bo tudi motiviral za boljše delo. Kako jih motivirati? Treba je brati knjige, vabiti svetovalce. Nekateri menedžerje vodita inspiracija in pobuda, ki ju pogosto imenujejo vodstvene sposobnosti. Nekateri se opirajo na ocene opravljenega dela, drugi pa na sistem nagrajevanja (le-tega je favoriziral Taylor, je pa še v modi). Menedžerji v večini podjetij prakticirajo kombinacijo teh tehnik in dosežajo različne uspehe. Mnogi sklepajo, da so delavci nespodobni, slabo izobraženi, leni, statični – z eno besedo, nemotivirani.

V večjem delu 20. stoletja pomanjkljivosti in napake tradicionalnega sistema niso veliko pomenile. Delo je bilo opravljeno, dobrine so bile izdelane, storitve narejene, mnogokrat v presenetljivih količinah. Konkurenca, v glavnem domača, je delala pod enakimi pogoji in z enakimi stroški. Konvencionalen način upravljanja je bil del vsakdanjosti – podjetja so ga sprejemala kot nekaj samo po sebi razumljivega. Mnoga ga še vedno sprejemajo kot takega. Toda za veliko število podjetij v ZDA se je konkurenca zelo zaostila. Njihov obstoj je kar naenkrat postal vprašljiv in zahteval posege v načine upravljanja.

Pretresi na trgu v zadnjih 20 letih so še kako znani. Konkurenca se je zaostila, in sicer ne samo tista z Japonske in Nemčije, temveč tudi s Tajvana, iz Francije, Singapurja, Mehike, Italije, Kitajske, pa tudi konkurenca tujih firm, delujočih znotraj ZDA. Če spremljamo globalizacijo, ugotovimo, da so se zaporedoma vrstili valovi nove informacijske tehnologije in spodbujali nastanek tisočev novih izdelkov in storitev ter tako spreminjali tovarne in pisarne. Oba trenda sta na menedžerje močno pritiskala. Proizvajalci so morali doseči japonsko kakovost in tajvanske cene. Storitvena podjetja so morala ponuditi izjemno raven komforta in ljubeznivosti. Vsi so se morali spoprijeti z izjemnim tempom inovacij. Nove izdelke in storitve je bilo treba vpeljati dovolj hitro, da ne bi zaostali za konkurenco, ne pa prehitro – da ne bi izgubili kupcev. Bilo je treba uvajati nove proizvodne in informacijske sisteme, s ciljem povečati učinkovitost in hitrost, toda ne prepogosto, da so delavci spremembam lahko sledili. Napačna ocena – predolgo čakanje ali prehitro reagiranje – je bila lahko vzrok za izločitev iz tekme.

Pred sto leti je trg podjetja preganjal v smeri specializirane in nadzorovanega meznega dela. Razvoj je ustvaril mentaliteto menedžerjev in nameščencev. Novi trg pa je pokazal, da tak sistem in mentaliteta ne delujeta več. Podjetja niso izpolnjevala pričakovanj v dveh kritičnih točkah.

Kritična točka

Ena je bila kakovost in storitev. Nadzorniki so bili sposobni vzdrževati proizvodnjo do neke ravni. Minimalno raven kakovosti je lahko zagotavljal eskadron inšpektorjev. Toda kaj z vrhunsko kakovostjo »zero-defect« ali »six sigma«? In kaj s tisto neotipljivo kakovostjo storitve in odnosa do kupca, kjer je od nasmeha ali malo dodatnega napora odvisno, ali si bomo pridobili stalnega kupca? Tudi cela armada inšpektorjev in nadzornikov ne more prisiliti nediscipliniranih delavcev, da ustvarijo vrhunske rezultate. Podjetja so odkrila, da tudi najboljše sistemi delujejo samo, če si to želijo tudi zaposleni.

Druga kritična točka so bile inovacije. Uspešno vpeljati inovacije pomeni navaditi se, kako delati bolje, ceneje in hitreje; kako izkoristiti novo opremo, materiale in postopke; kako izpopolniti izdelek in storitev. Na novem trgu je bila sposobnost uvajanja inovacij največje bogastvo podjetja, važnejše od velikih tovarn, znanega imena ali iskanja kapitala. Težava pa je bila v tem, da poslušni mezniki delavci niso bili vajeni učenja, niso dajali novih idej. Menedžerji so imeli polne roke dela že s tem, da so zagotovili, da je bilo delo opravljeno.

Za nekatere poslovne ljudi je bilo to preveč. Njihova podjetja so potonila ali bila prodana, oni pa so izgubili delo. Drugi so odgovorili s skrajšanjem plačilnih seznamov. Toda večina menedžerjev in vodilnih delavcev je iskala nove metode, nove tehnike, nova načela, vse, kar bi jim lahko pomagalo uspešno voditi podjetje v novem, begajočem in zahtevnem okolju.

Tisti, ki so iskali nove rešitve, so trg razširili. Knjige o menedžmentu, ki so bile založnikom dolga leta odveč, so naenkrat postale uspešnice (»In Search for Excellence« je bila v prvi izdaji natisnjena v 15.000 izvodih, v 10 letih zatem pa so prodali 4 milijone izvodov). Predavanja, seminarji in izobraževalne inštitucije so pritegovale ogromno število poslušalcev. V Quality Collegeu Phila Crosbyja v Winter Parku se je od leta 1979. izobraževalo več kot 140.000 menedžerjev. Tudi svetovalcem je začel posel cveteti. Poučevali so o upravljaljskih pristopih, kot so notranje podjetništvo, reorganiziranje, skupinski menedžment.

Ideje so spodbudile delovanje – poslovni ljudje so začeli eksperimentirati. Proizvajalci so uvedli sistem »just in time« ravno pravočasno. V pisarnah so posodobili ali ukinili »papirnata« dela. Toda bolj kot z vsem drugim so se podjetja pričela ukvarjati z metodami vodenja ljudi. Formirali so nove, navzkrižno funkcionalne delovne skupine, ki so odpravile pregrade med oddelki. Novi sistemi plačevanja po delu naj bi vse pripeljali do tega, da bi začeli delovati v isti smeri. Menedžerji so se naučili tudi novih tehnik motiviranja. V modi niso bili več ukazi, ampak navodila. Ni bilo več moderno sedeti v pisarni, temveč se sprehajati naokoli. Še beseda nameščencev se je začela umikati pred besedo družabnik. V zadnjih letih je najbolj navduševal pristop Total Quality Managementa, njegova popularnost pa kaže, v kolikšni meri so si menedžerji želeli sprememb. TQM je postavil pod vprašaj celo hierarhični stil sodobnega menedžmenta. Drugače razumljena bi bila lahko samo še ena od tehnik, kot je bila »just time«, temelječa na kontroli s statistično obdelavo, izvajal pa jo je okrepljen oddelek kontrole kakovosti. Toda zagovorniki TQM-a so zastopali idejo vključevanja zaposlenih in nekateri menedžerji so bili ustrezljivi. Delavci za stroji, ki so bili poučeni o tej metodi, so sami preverjali svoje napake. Delovne skupine za kakovost, v katerih so bili ljudje z vseh ravni podjetja, so iskali vzroke za napake. Delavci so komentirali koncepte, kot sta bila »notranji klient« in »cena neprilagojenosti«.

V meznem delu so se torej začele kazati razpoke. Od nameščencev (ali družabnikov) se je zahtevalo, da premislijo, kaj se dogaja zunaj njihovega delovnega mesta. Dobili so nekaj – zelo malo – znanja o tem, kako se vodijo njihova dela. A pogosto niti menedžerji niti delavci niso vedeli, kaj naj si o vsem tem mislijo. Ali podjetje misli resno ali je vse to samo začasna modna muha? Ponekod so se vodilni delavci ali celo celi oddelki preusmerjali, zdela pa se je, da se ni nič spremenilo.

Morda je bilo najhuje to, da je novim eksperimentom in postopkom pogosto manjkala poslovna argumentacija. Ali je TQM zares vreden truda in stroškov? Podjetje Ernst & Young je v študiji o postopkih za izboljšanje kakovosti, ki je zajela štiri države, ugotovilo, da je poslovni svet vse bolj razočaran nad aksiomi kakovosti: »Po uvajanju menedžerskih postopkov, ki naj bi pripeljali do izboljšanja kakovosti in napredka celotnega dela, so podjetja imela različne rezultate.« Ob koncu lanskega leta je Newsweek pisal, da je Total Quality skoraj že stvar preteklosti. Ob navajanju podjetij, ki so po srečanju s problemi ovrgla programe TQM, časopis trezno sklepa, da »ameriška podjetja ne bodo sprejela TQM tako dolgo, dokler njihovim delničarjem ne bo prinašal več profita od tistega, ki ga je prinesel organizatorjem seminarjev, svetovalcem in založnikom, ki so poželili največje nagrade za kakovost 80-tih«.

Neumno je nasprotovati eksperimentiranju. TQM je gotovo, kot večina drugih programov v zadnjih 10 letih, naredil več dobrega kot slabega. Najboljši od teh programov so uspavana podjetja prebudili in jim pomagali konkurirati na tveganim trgu. Kljub temu pa je negotovo, kako se bodo ta podjetja prilagodila bodočim trgov, kajti v mnogih pogledih se sploh niso spremenila.

Premislimo ponovno o temeljni menedžerski nalogi v tradicionalnem podjetju – ukazovanju ljudem, kaj je treba narediti – ter o še naprej temeljnem menedžerskem problemu – motivaciji delavcev. Niti TQM niti večina drugih reform v zadnjih 10 letih na tem področju ni veliko spremenila. Menedžerji (ali svetovalci) še vedno govorijo delavcem, kaj je treba narediti. Delavci še vedno poskušajo svoje naloge narediti tako, kot jih je definiral menedžment.

Res je, da skoraj vsak program izboljšanja kakovosti povzroči interes in prinese izboljšanje. Toda to so storili tudi znani Hawthornejevi eksperimenti, ki so jih že v 20-tih letih izvedli Elton Mayo in njegovi harvardski kolegi. Eksperimentatorji so izboljšali osvetlitev in proizvodnja se je povečala. Ko so osvetlitev zmanjšali, se je proizvodnja ponovno povečala. Delovnega okolja ni težko za trenutek presenetiti s čim novim in ga narediti bolj živahnega. Toda v zadevah, ki so že dolgoletni problemi, je vprašanje, kako doseči, da bodo uspešne spremembe tudi obstale.

III

Vrnimo se k podjetjem nove generacije. Med tavanjem in zmešnjavo, zaradi inspiracije ali slučajno, so nekateri menedžerji v zadnjem desetletju začeli eksperimentirati v popolnoma drugačni smeri. Namesto da bi se ukvarjali z menedžerskimi tehnikami – programi nagrajevanja, sistemi kakovosti ali drugim – so začeli premišljevat o celotni mentaliteti zaposlenih. Namesto da bi zaposlenim prigovarjali, naj naredijo kaj novega, so začeli raziskovati ideje, ki so spremenile njihova podjetja, zdi pa se, da se bodo v prihodnje spremenile tudi druga podjetja. Te ideje so imele veliko imen, vsem pa je

bilo skupno: odpraviti mezdo. Spremeniti način skupnega dela ljudi, ki se imajo za nameščence, in tistih, ki se imajo za menedžerje.

● V LifeUSA, šest let stari zavarovalnici iz Minneapolisa, ni navadnih nameščencev. Vsi zaposleni so obenem tudi lastniki. 275 zaposlenih dobi okoli 10 % svojega zaslužka v obliki delnic. Kadrovska služba je oddelek v službi lastnikov. Ustanovitelj podjetja, Robert W. MacDonald, nekdanji predsednik ITT Life, že na samem začetku ni hotel narediti podjetja, enakega tistemu, ki ga je imel njegov dotedanji delodajalec. »Z ljudmi ne bi smeli postopati na tak način, kakor so to delala nekatera podjetja. To ni bilo pravično, pa tudi ne učinkovito.« LifeUSA je, po začetku v letu 1987, že leta 1992 dosegel dohodek 146 milijonov dolarjev, s profitom skoraj 10 milijonov dolarjev. MacDonald pravi: »Mi bomo imeli več novih poslov kot verjetno 98 % drugih podjetij, in to z manjšim številom zaposlenih ljudi. To pa zato, ker so ti ljudje lastniki, angažirani so, oni vodijo podjetje.«

● Springfield Remanufacturing Corp. (SRC), podjetje za popravilo motorjev iz Missourija, je začelo kot enota tedanjega International Harvestra in pridelalo izgubo. Odkar je postalo v letu 1983 samostojno, v popolni lasti zaposlenih, je vodeno po sistemu, imenovanem »velika poslovna igra« (Great Game of Business). Pri tem je odločilno naslednje: zaposleni so tako izobraženi, da finance podjetja razumejo do podrobnosti. Vsako četrletje dobijo stimulacijo, ki je odvisna od dobička. Medtem pa igrajo igro: spremljajo tedenske bilance uspeha in denarnih tokov, primerjajo planirane vrednosti z ustvarjenimi. »Vadijo, kako služiti, kako ustvarjati profit,« pravi menedžer, avtor »Velike igre« Jack Stack. »Več ko ljudje razumejo, bolj jih zanimajo rezultati.« Finančni kazalci v SRCju so v letu 1993 takšni: 74 milijonov dolarjev dohodka, za 13 % več kakor v letu 1992, s profitom 1,5 milijona dolarjev.

● Ko je Jon Wehrenberg ustanovil Jamestown Advanced Products, majhno podjetje za proizvodnjo rezervnih delov v državi New York, je imel zagotovljeno delo in znanega kupca. Toda zahtevano ceno in proizvodnjo je lahko dosegel samo s stroški dela, manjšimi od 11 % prometa. Zato je svojim zaposlenim predlagal naj stroške spravijo pod to raven, in jim hkrati obljubil visoke in trajne stimulacije, če jim bo uspelo. Zaposleni v Jamestownu so občudovali, kako je sistem spreminil njihove poglede. »Na drugih mestih, kjer sem delal, sem bil plačan na uro in bilo mi je vseeno,« je povedal eden od zaposlenih. »Nisi ponosen na delo, kot je to tukaj. Tukaj je skoraj tako, kot da delaš sam zase. Šef? Jona ni nikoli tukaj. To ni potrebno.«

● V baltimorski tovarni za izdelavo kartonskih škatel Chesapeake Packing Co., podružnici Chesapeake Corp. s sedežem v Richmondu, deluje osem ločenih »podjetij«, nastalih po zamisli menedžerja tovarne Boba Argabrighta. Podjetja so podobna oddelkom v drugih tovarnah, toda za razliko od njih ta podjetja izbirajo svoje vodstvo, sama zaposlujejo in odločajo svoj delovni proces. Odgovorna so za svoj proračun, proizvodnjo in kakovost. Sama kontaktirajo s klienti. Ko je Argabright leta 1988 prevzel tovarno, je poslovala z izgubo. V letu 1989 je dosegla majhen profit, leta 1990 ga je podvojila, kar ji je uspelo tudi v letu 1991. Lani pa je profit zrasel za 60 %. »Sedaj smo po profitu drugi v korporaciji,« pravi kontrolor Yong Kim.

Na prvi pogled podjetja nove generacije nimajo veliko skupnega. So v različnih industrijskih panogah in delujejo v različnem obsegu. Ne uporabljajo enake menedžerske metode. Kar imajo skupnega, je mentaliteta, način razmišljanja, principi, ki »mentaliteto meznih delavcev« postavljajo na glavo.

Tak pristop bi lahko povzeli takole:

To je podjetje delavcev, partnerjev, poslovnih ljudi. Mi delamo skupaj. Naša prihodnost – zaposlitev in finančna varnost – ni odvisna od radodarnosti menedžmenta (»Oni«) ali moči sindikata (»Mi«), temveč od našega skupnega uspeha na trgu. Delili bomo profit, kot po definiciji delimo tudi riziko.

Nihče v tem podjetju ni samo delavec. Ljudje imajo različna dela, zaslužijo različno in imajo različno raven pooblastil, toda vsi delavci bodo dobili osnovne informacije in imeli pravico glasovati o vseh zanje bistvenih vprašanjih. Vsak zaposleni je dolžan razumeti, kako teče poslovanje, spremljati poslovne rezultate in sprejemati odločitve, ki bodo prispevale k uspehu na trgu.

Tako drzna deklaracija lahko deluje neresno ali hinavsko, kakor fraze, ki danes krasijo mnoga letna poročila ali reklame podjetij (»Ljudje so naše največje bogastvo«). Toda obstaja veliko dokazov, da je ukinitve »mentalitete meznih delavcev« in nastanek podjetij poslovnih ljudi – lastnikov neke vrste »skrivnost uspeha« na ameriškem trgu.

Pomislite, v skoraj vsaki industrijski panogi, čeprav še kako v krizi, so nekatera podjetja izjeme. Wal-Mart je postalo ameriško vrhunsko uspešno trgovsko podjetje, Sears pa propada. Southwest Air raste in služi, preostala letalska podjetja pa bankrotirajo. Vsako od teh podjetij se je neskončno potrudilo, da je svoje zaposlene pripeljalo do tega, da razmišljajo kot lastniki. Zaposleni v Wal-Martu, ki so obenem tudi lastniki, dobivajo tedenske in mesečne podatke o poslovanju podjetja in podrobnosti, kot so profitne meje za vsak izdelek, roki dobave in podobno. Chaparral in Nucor plače vežeta na osebno delo in profit podjetja ter s tem zaposlene spodbujata k reorganizaciji njihovih del. Chaparral je postala jeklarna z najnižjimi stroški na svetu. Finančni podatki v Southwest Airu – bistveni podatki, kot so prihodki od potniškega prometa, poraba goriva ter redne bilance uspeha – krožijo med vsemi zaposlenimi. V tem podjetju so razvili tudi prvi sistem delitve profita v svoji panogi – od vseh zaposlenih zahtevajo, da vsaj četrtno zasluženega profita investirajo v delnice Southwesta. Prevoznik je že osemkrat osvojil »trikratno krono« v svoji panogi – najmanj zamud, najmanj reklamacij in najmanj izgubljenih prtljage v enem mesecu. Nobenemu od drugih avionskih prevoznikov to ni uspelo niti enkrat.

V precepu med poslanstvom knjige in profitno logiko kapitala

Enajsti slovenski knjižni sejem je po tednu intenzivnih prireditvev v številnih prostorih Cankarjevega doma zaprl vrata. Kot so povedali organizatorji, je bil sejem v večini razsežnosti rekorden.

Število nastopajočih založnikov je na koncu pristalo pri številki štirinšestdeset. Sejem je pomenil dokončno uveljavitev privatnih založnikov, najuglednejši med njimi – Mihelač, je po treh letih delovanja ustanovil še drugi slovenski knjižni klub in dokazuje, da knjiga lahko po precej dostopnejši ceni pride v roke bralcem.

Obiskovalcev je bilo več kot dvanaest tisoč. Opazili smo, da so

med njimi prevladovali šolarji, kar seveda samo po sebi ni nič slabega. Ljubezen do knjige se privzga od malega, pa vendarle ni jasno, kaj so na sejmu počeli otroci iz vrtcev. Če so se prišli pogret na poti iz Tivolija, dobro, če so prišli pogledati razstavo ilustracij otroških knjig tudi, bojimo pa se, da bodo od staršev hoteli, naj jim kupijo otroške knjige, ki predstavljajo pomemben del programa precejšnjega dela založb, pa so vse po vrsti hudo drage. Mimogrede, bienale slovenske otroške ilustracije bi si zaslužil večji obisk.

Očitno so založniki tudi v spod-

njih prostorih, kjer so imeli prodajne pulte razstavljenega in ostalega čtiva, opravili lep posel, četudi kakih posebnih komercialnih prijemov, razen sejemskega popusta ni bilo videti.

Kakih uradnih odgovorov na podatke o položaju knjige nismo slišali. Še tisto, kar je v govoru povedal predsednik Kučan, namreč, da družba od knjige v obliki davkov jemlje petkrat več, kot ji vrne, je v javnih občilih nadomestil tisti del njegovega govora, ki je bil bolj aktualno političen in naj bi pomenil odgovor na Janševa izzivanja.

Ob splošnem kulturnem po-

menu knjige in založništva, pa je seveda tudi razsežnost, o kateri je v svojem uvodnem govoru spregovoril predsednik združenja založnikov in knjigotržcev Jože Korinšek. Povedal je, da so založniki navajeni na tržne razmere, ki zelo hitro pokažejo svoj lepi a tudi kruti obraz.

»Samo v precepu med kultur-

nim poslanstvom knjige in profitno logiko kapitala«, je dejal. »Smo podjetja, ki zaposlujejo toliko in toliko zaposlenih in ki živimo od ustvarjenega dohodka in dobička.

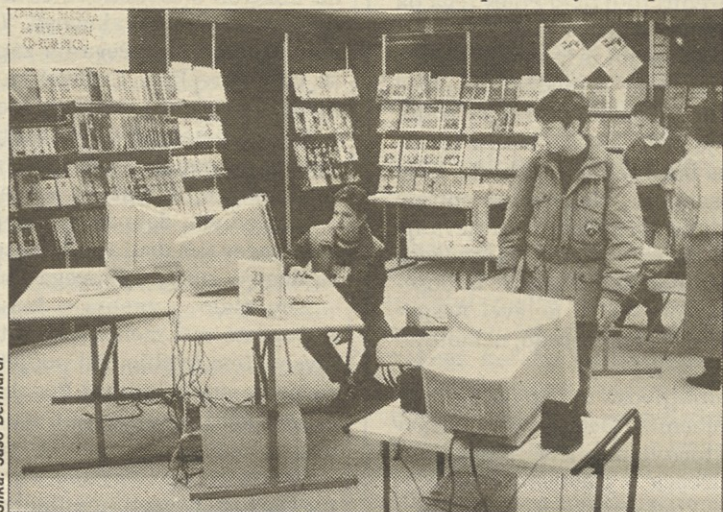
To, da živimo od izdajanja in prodaje knjige, nekateri ne morejo razumeti. Socialne razmere so povzročile, da se je prodaja

Ob dinovzvirih so se mladi zanimali še za druge knjige, za to so poskrbeli tudi njihovi učitelji

Kopica literarnih matinej, na katerih so se šolarji pogovarjali s pisatelji in ilustratorji, je bila dobro obiskana

Elektronsko založništvo se predstavlja tudi pri nas

Slika: Sašo Bernardi

knjig v zadnjem letu prepolovila. S tem je postala tudi dražja. Številke o visokih nakladah so se spremenile. Presojati moramo, tako kot vsi blagovni proizvajalci, o ekonomski upravičenosti posameznega knjižnega projekta. Vse to pa postavlja predvsem izvirno slovensko knjigo kot tudi vrhunsko prevodno književnost pred veliko težavo, ki jo povsod po svetu, tudi v razvitih tržnih ekonomijah, blažijo z bistveno bolj razvitim mehanizmom državnih subvencij za knjige, ki so pomembne za nacionalni program. Samo na tej točki je potrebna državna korekcija vse ostalo znamo sami.

Tako predsednik založnikov. Država, politika, stranke pa se pričakajo o maslu in topovih. In s proračunskim memorandumom določijo za kulturo tako malo denarja, kot že zlepa ne. Igor Žitnik

Sodobna moralka

Črna aktovka –
negovane roke za volanom močnega avtomobila.
Polivinilasta vrečka –
stara, tresoč se roka v kanti za smeti.

Komunisti so vsepovsod, kriči paranoik.
Udba je vsepovsod, vpije »rojeni« špicelj.
To so sami klerofašisti, se razburja član včerajšnje elite.
Raja pa obdeluje vrtičke in moli, da ne bi bilo vojne.

Deklice plešejo gole za kruh.
Gospodje razpravljajo o človekovih pravicah in legalizaciji javnih hiš.
Da bi bile njihove pravice bolj higienične.

Komunisti so od vsega začetka sami zločinci,
razlaga novopečeni politik.
A vaša včerajšnja rdeča knjižica, gospod?
Ah, to ni nič! Vseskozi sem bil zelo pragmatičen.
Seveda! Pragmatizem je enako morala!

V BMW-jih in audijih se vozijo,
a to niso bankirji in tatovi, o Cankar!
Zlate kočije so preteklost.
Narod se vozi v nove čase.
Krompirček v oblicah pa še vedno mrzle ročice ogreje,
o Kosovel!
(Te »ročice« pa očitno niso narod...)

Človekove pravice jamči država.
Ponos, dostojanstvo, prepričanje
jamči človek sam zase.
Če to izgubi, mu ne ostane nič!

Železar:
Včeraj slikan na špicah TV-ekranov pred državnimi prazniki:
mlad, mišičast, obsijan od ognja talečih se metalov – »steber družbe«.
Danes v gručah pred biroji za zaposlovanje ali štrajkajoči za tovarniškimi ograjami – »primer socialne države«.
Ali bo kdaj – ne »steber« ne »primer«, ampak človek?!

Naš parlament:
Prilagodljiva levica glasuje za protidelavske zakone.
Desnica prizadevno žaga zadnjo socialno vejo, za katero se drži utaplajoči se (bivši) delavski razred.
V centru se kregajo, kdo je bolj v centru.
Narodnjaki govorijo o narodnem blagru. Slovenskem, kajpak!
Vsi družno pa (po)skrbijo najprej zase!

M. M.

Ali se res nič ne dogaja

Zadnji dnevi so bili v kulturi opredeljeni in zabeljeni s kar nekaterimi »zgodovinskimi« stvarmi. Najprej je Frankfurtu sledila slovenska inačica tega svetovnega vele-sejma v Cankarjevem domu, nekaj zatem pa naš tradicionalni slovenski bienalski knjižni sejem. Skoraj mesec dni v znamenju knjige: domače, strokovne, priročniške, enciklopedične, prevedene in tuje.

Človek z veseljem opazi, da tujina prihaja k nam in da je takšna aktivnost najboljši pripomoček za premagovanje nacionalistične klavstrofobične zaverovanosti vase in celo zaprtosti pred nam tujim svetom. Nekoč je Milan Meden dejal, kako je za nas značilno, da obnemimo in domala poklekemo pred prvo večjo izložbo v tujini. Približno tako, kot smo po metle navahili v Interspar. Brez pravega dostojanstva smo znova doživeli zlate bonovske Milkine čase, ko so naše ljudi spuščali v trgovino po skupinah, pa so jih v tej tuji veleblagovnici tudi kar pridno pregledovali, ker so bili vnaprej sumljivi; kajti reveži smo, pa vseeno tako masovno navalimo v tujo trgovino...

Zato pa smo gostili Vaclava Havla, kjer se je menda Hermanu Rigelniku nekaj zareklo. Še posebej, ker je jezikovna stroka že davno tudi po radiu opozorila na nevarnost fraze »stopati pokončno«, ki jo politika pridno uporablja, misleč na premočrtnost in poštenost ljudi. Tako zaradi slabega jezika in književne kulture vzbuja pomisleke, kako neki je s tistimi, ki v politiki in

življenju sicer kot ljudje, volivci in državljani hodijo nepokončno. (Morda štirinožno, politično koalicijsko-opozicijsko?)

Tisti, ki ste sledili Havlovemu obisku, ste lahko ugotovili natpanost in delavnost njegovega dvodnevnega obiska, ko je bil v vlogi državnika in pisatelja ter celo poznavalca našega Plečnika. Naše zunanje ministrstvo bo očitno moralo glede intenzivnosti obiskov, kot v starih, tradicionalnih časih vezi, po tej plati malo na usposabljanje v Prago. Morda bomo potem doma dobili kakšnega političnega Bloudka, ki bo znal

spretno načrtovati in graditi zunanjepolitične skakalnice, bazene in še kaj.

V Mestnem gledališču ljubljanskem so »dali v suspens« direktorja. Pravijo, da ga niso odstavili, ampak da slabo gospodar. Dve pristojni instituciji sta v hipu povedali, kdo ima pravico postavljati in odstavljati, ampak drugega konca palice ni bilo – kdo nadzira racionalnost in zakonitost poslovanja in kako nekoga odstaviti, če se vrla mestna oblast ni sestala že dve leti, pa je v tem primeru le ona tisti pristojni organ, ki bi se moral zganiti. Celo gledališčniki to vedo.

Še bolj pomembne stvari

oblasti ne ganejo, kaj bi jo stiška kolektiva, ki je s svojim delom v veliki meri zgradil novo gledališče, nato mu ga je zakon o zavodih podržvil (nacionaliziral), sedaj pa bodo morali ti isti gledališčniki na račun težav mlade demokracije znova zategniti pas in odpravljati tisto, kar jih je v večji meri po nepotrebnem pripeljalo v težak finančni položaj. To pomeni, da je tudi v demokraciji teater teater, kar je z arogantno zavrnitvijo Boršnikove nagrade pokazal javno na ekranih tudi veliki mag našega gledališča – gospod Pandur. Mreža – vztrajaj!

Milan Bratec

PRED IZIDOM – PRED IZIDOM – PRED IZIDOM

ZAKON O SOUPRAVLJANJU

s komentarjem Milana Utoše

izide v Rokovniku-priročniku '94.

Cena 1.575, pri plačilu po predračunu pa 1.155 SIT.

Naročila pošljite na naslov:

ČZP ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon 321-255, 1310-033, fax 311-956.

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročam(o) ..... izvod(ov) Zakona o soupravljanju (v Rokovniku 94).

Naročeno pošljite na naslov: .....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

1. Račun bomo plačali v zakonitem roku
2. Kot ind. naročniku mi pošljite po povzetju
3. Želim po prednaročniški ceni – plačamo predračun pred izidom

Žig

Podpis naročnika

Na disciplinsko komisijo zaradi 92 tolarjev

ZA DELAVCE PRAVNA DRŽAVA ŠE KAKO VELJA

Prah, ki ga dvigujejo kraje družbenega premoženja, številne revizije (divjega) lastninjenja, primeri udbomafijskega odnivanja in špekulantskega vračanja »olastninjenega« kapitala itd., nam prepričljivo pove samo nekaj: Republika Slovenija ni in še dolgo ne bo pravna država. O tem nas prepričuje že sama zakonska regulativa, ki jo parlament dopolnjuje vsakič, ko odkrijemo nove lopove. Zraven pa vlada skorajda milo prosi tatove, naj vrnejo, kar so nezakonito odnesli iz države.

Na drugi strani pa smo naleteli na svež primer v naši neposredni sosesčini, kjer se je trgovec za pulptom Metalkine hiše zmotil in namesto žebeljv – žičnikov kolarnikov zaračunal žičnike paletnike. V odgovoru na pritožbo stranke je vodja poslovne enote dopustil možnost, da je šlo za nenamerno pomoto. Zgolj za ilustracijo: stranka je kupila 1 kg omenjenih žebeljv, za katere je plačala 302 tolarja. Prava cena za te žebelje pa je bila 210 tolarjev. Ko je trgovec po čudnih poteh zvedel, da se je zmotil, je stranki takoj napisal »pojasnilo o reklamaciji« ter ji zraven iz lastnega žepa nakazal 92 tolarjev, povečanih za junijsko stopnjo inflacije. Toda zgodbe o pravni državi v tem primeru še ni konec.

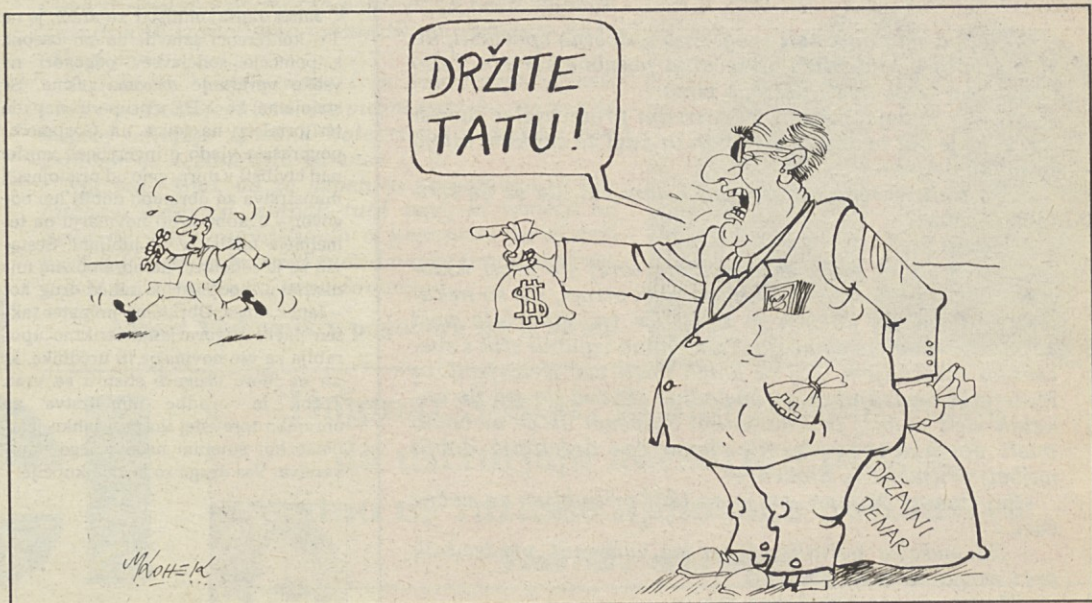
Iz zapisnika disciplinske komisije podjetja Me-

talka Trgovina zvezo, da so na seji obravnavali predlog za uvedbo disciplinskega postopka zoper prizadetega trgovca. Disciplinska komisija je sindikatu podjetja naložila, naj v petih dneh pisno pojasni, ali je obdolženi zares sindikalni zaupnik, kot tudi, ali se zoper obdolženega lahko nadaljuje disciplinski postopek ali pa to ni mogoče zaradi morebitne imunitete sindikalnega zaupnika.

Tako torej: delavec je prišel pred disciplinsko komisijo, ker je pomotoma obračunal 92 tolarjev preveč. Doslej se divjim privatizerjem skupaj z ministri in vladnimi uradniki, ki so se šli nečedne rabote, zaradi katerih je ta družba utrpela milijarde nemških mark škode, še ni skrivil las na glavi.

Pravna država torej še kako velja za navadno rajo. Za visoko živino ne. To pa je vnovični dokaz, da se v tej družbi ni kaj dosti spremenilo. Tudi v prejšnjem enostrankarskem režimu je pravna država veljala predvsem za navadne smrtnike, ne pa tudi tiste, ki so bili pri koritu oziroma so pisali tedanje zakone. To pa je farsa, ki prepričljivo govori o tem, da je odcepljena in samostojna Republika Slovenija le pesek v oči. V resnici pa je njena jugopopkovina popolnoma nedotaknjena.

I. K.

Stečaj za podjetje TOS s Ptuja

BOLJE CESTA KOT PLESNIVA SKORJA SKLADA

Sliši se neverjetno, pa vendar resnično: 79 delavcev Tovarne orodij in strojev (TOS) s Ptuja se je oddahnilo, ko je Temeljno sodišče v Mariboru v minulem tednu za to Agisovo družbo uvedlo stečajni postopek. Delavci so tako po zakonu postali brezposelni. Doslej so namreč tako neredno dobivali že tako minimalne plače, da so bili socialno ogroženi. Poslej bodo kot brezposelni imeli pravico vsaj do skromnega denarnega nadomestila in socialne pomoči.

Sindikati SKEI in Plohlovi neodvisni sindikati so se pred uvedbo stečajnega postopka na vse pretege borili, da bi delavci TOS na zavod za zaposlovanje ne bi odšli praznih rok in da jih ne bi še bolj izigrali kot so jih, saj jim vodstvo podjetja in republiški razvojni sklad, ki je lastnik TOS, kljub večtedenski stavki nista izplačala plače za avgust in september.

Po besedah predsednika SKEI Franca Trbuca so si delavci s pomočjo svojih sindikatov vendarle uspeli izboriti zajamčene plače za avgust in september, regres (večji del v bonih) ter polovico jubilejnih nagrad in boleznin. Vse druge obveznosti oziroma dolgovi, ki jih ima podjetje do delavcev, naj bi bremenili stečajno maso. Delavci upravičeno pričakujejo, da bo stečajni upravitelj Darko Vran iz Maribora priznal njihove terjatve, v skrajnem primeru pa se bodo za

svoje pravice s pomočjo sindikatov borili na sodišču.

Večina delavcev Tovarne orodij in strojev, ki so že prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, bo prejela spočetka denarno nadomestilo za čas brezposelnosti v višini 21 do 24 tisoč tolarjev, čez tri mesece pa nekaj tisočakov manj. Kljub temu pa so nekateri srečni, da niso več delavci v tovarni Sklada za razvoj Republike Slovenije, ki je z njimi, kakor pravijo, ravnal slabše kakor z odpisanimi stroji. Zato so delavci nad skladom močno razočarani in pravijo, da je sramota, da demokratična država takšnega ravnanja lastnikov in delodajalcev z delavci ne prepriči s sprejemom ustreznih zakonov.

V Agisu je zaposlenih samo še 620 delavcev oziroma okoli 500 manj kot pred dobrim letom dni. Sklad je že razpisal prodajo dveh družb (med njimi je tudi TOS). Morda bo že v decembru jasno, kdo bo njun novi lastnik. Sicer pa bodo sindikati organizirali v teh dneh zbere, na katerih bodo preverili, koliko zanimanja je med delavci za notranji odkup posameznih družb. Po mnenju marsikaterega delavca je namreč za Agis edina rešitev, da ponovno postane last delavcev in tistih menedžerjev, ki so ga sposobni dobro voditi.

Tomaz Kšela

Neizvajanje zakona o odkupu terjatev

VPRAŠANJA SINDIKATA POMORŠČAKOV DR. DRNOVŠKU

Zaradi neizvajanja zakona o odkupu terjatev do Iraka, Kube, LR Angole in Zvezne direkcije za promet in rezerve izdelkov posebnega pomena je neposredno ogroženih več kot 10.000 delovnih mest. Vlada bi morala vedeti, da zaradi tega ne po svoji krivdi propadajo tudi dobra slovenska podjetja, in da bo v primeru njihovih stečajev cena za nova delovna mesta vsaj trikrat večja od te, ki jo je dolžna izplačati po zakonu. Vprašanja Sindikata pomorščakov Slovenije predsedniku vlade so torej še kako na mestu. Upamo, da bo dr. Janez Drnovšek nanje odgovoril, saj bo iz njegovega odgovora moč ugotoviti, za kakšno aktivno politiko zaposlovanja se pravzaprav zavzema slovenska vlada.

NA PODLAGI TEGA, KAR LAHKO PREBEREMO V MEMORANDUMU IN V DNEVNEM ČASOPISJU, VAS SPRAŠUJEMO:

V proračunskem memorandumu za leto 1994 je predlagana vsota za pokrivanje 7% obresti za obveznice, izdane na osnovi zakona o odkupu terjatev do Iraka, Kube, Angole in ZDPR. To pomeni, da je vlada že predvidela,

da bo izdala največ za 38 milijonov dolarjev obveznic od skupno 214 milijonov dolarjev obveznic, kolikor bi jih morali od 307 milijonov dolarjev terjatev. Prav nič bolje pa ne kaže za leta 1995, 1996 in 1997.

Ob tem podatku se nam postavlja več vprašanj:

1. Kako lahko nekdo s podzakonskim aktom postavi take po-

goje, da jih večina tistih, ki imajo zahteve, ne more izpolniti?

2. Kako je možno, da se zakon že skoraj leto dni ne izvaja (če prezmemo, da je že postavljanje nemogočih pogojev sporno, vsaj za tiste, ki so izpolnili vse pogoje)?

3. Kakšna država smo, če silimo podjetja, da iščejo dokumentacijo od vlad drugih držav, saj je naloga naše vlade ravno komuniciranje z vlada drugih držav?

4. Kako lahko v časopisu Republika ministrstvo za finance govori, da je to odkup dolga, ko vsi vemo, da je to nadomestilo za škodo, saj je že vnaprej jasno, da država tega zneska ne bo iztržila od dolžnikov?

5. Država zahteva jamstvo za nadomestilo za škodo z vpisom hipoteke na nepremičnine, očitno pa je, da veliko podjetij ravno zaradi neizvajanja tega zakona nima več nepremičnin, ki bi jih lahko zastavili.

6. Zanimivo je, da vlada oziroma ministrstvo za finance šele sedaj ugotavlja, da bi nosilec komuniciranja s tujimi dolžniki verjetno moralo biti tudi ministrstvo za ekonomske odnose in razvoj – tega se niso spomnili v postopku pridobivanja potrdil.

Se in še bi lahko naštevali vprašanja, ki se nam vedno znova porajajo.

Toda sedaj bi v imenu vseh zaposlenih, katerih delovna mesta so odvisna od izvajanja tega zakona, vprašali:

Ali vlada zavestno deluje na tem, da se zakon ne bo nikoli izvajal, oziroma ali se je vlada že odločila, da ne bo plačala nobenemu podjetju ali samo ozkemu krogu izbranih?

In drugo vprašanje:

Kdaj bodo tista izbrana podjetja dobila obveznice?

Vladimir Zevnik, predsednik

OPERETA V OPERNI KLETI – TRETJA PLAT

Odgovor na članek Opereta v Operni kleti – druga plat, objavljen v DE 11. novembra 1993

Na zgoraj navedeni članek, objavljen v DE 11. novembra 1993, odgovarjam takole:

Navedbe, ki jih v svojem odgovoru podaja bivši direktor podjetja Opera klet g. Igor Havliček, ki so v posameznih kontekstih netočne in neargumentirane.

1. Z njegovo navedbo, da je dne 2. 10. 1993 z manjšo pomočjo prijateljev in ob prisotnosti policije vdril vrata v svojo pisarno (bivšo) in se zavaroval, se ne strinjam, saj pri tem policija ni bila prisotna, sicer ne bi dovolila vdora v pisarno in fizičnega maltretiranja delavcev. Povedati velja, da je g. Havliček pobral celotno finančno-materialno dokumentacijo, ki je bila na disketah, ter jo po dveh dneh shranil na postaji policije (prepričan sem, da delavci ne obvladajo računalnika, tako da ni bilo bojazni, da bi lahko spremenili finančno stanje). Vzel je tudi naročilnico in žig podjetja. Ob tem se mi poraja vprašanje, zakaj g. Havliček diskete finančno-materialnega poslovanja ni oddal takoj, ampak šele po dveh dneh.

2. G. Havliček je pozabil napisati, da podjetje ni imelo urejenih nobenih aktov, kar je bilo razvidno tudi iz telegramsko posla-

nih suspenzov delavcem na dom. Po veljavni zakonodaji pa je vsakakor treba pred izdajo suspenza izpeljati disciplinski postopek.

3. G. Havliček je bil skupaj z g. Mirom Pretnarjem, sekretarjem Splošnega združenja gostinstva in turizma Slovenije, dne 27. oktobra 1993 ob 13. uri pri meni na razgovoru. Sodelovala je tudi območna sekretarka g. Karmen Leban. V dvehurnem pogovoru smo prišli do zaključka, da stvari v podjetju Opera klet niso urejene po pravni poti (nimajo urejenih aktov podjetja in tudi ne medsebojnih odnosov na relaciji g. Havliček – delavci. Treba je poudariti, da delavci niso imeli podpisanih pogodb o zaposlitvi, in tudi g. Havliček, ki je vodil podjetje, ni imel podpisane pogodbe). Na tem razgovoru g. Havličku kot članu sindikata ni bila odklonjena pravna pomoč. Njegove navedbe, da mu ne moremo nuditi pravne pomoči, češ da bi to bilo v koliziji, saj zastopamo že delavce, ni točna, saj g. Havliček dobro ve, da so delavci najeli pravnikarja posebej. Kolikor sem seznanjen od sindikata podjetja, teče za g. Havlička postopek za izključitev iz sindikata. V tem času ima enake pravice do pravne pomoči kot vsi drugi člani.

4. Izjava g. Havlička, da so ga dejansko delavci s svojimi čuvaji

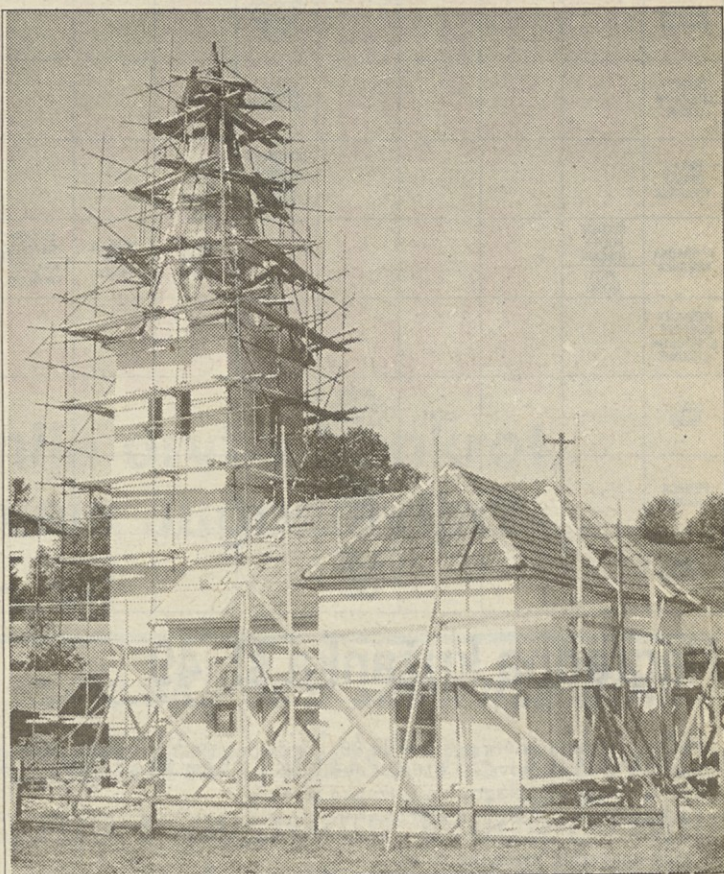
vrgli na cesto, ne drži, saj smo za zaščito delavcev in premoženja dne 21. oktobra 1993, na prošnjo sindikata podjetja, zaprosili Ministrstvo za notranje zadeve, upravo policije Ljubljana.

5. G. Havliček je na podlagi razgovora pri meni dne 27. oktobra 1993 sprejel ponujene rešitve, ki se lahko izpeljejo samo po pravni poti. Dne 28. oktobra 1993 je g. Havliček nezakonito (saj je bil razrešen 18. oktobra 1993 in je svojo odpoved na zboru delavcev tudi

podpisal) deponiral svoj podpis pri SDK kot edini podpisnik in nov žig podjetja Opera klet. S tem je zavezel SDK, legalno izvoljenemu vodstvu pa onemogočil sprotne plačila prispelih obveznosti podjetja in plač delavcem. Ob tem se sprašujem, kako si je g. Havliček lahko privoščil to dejanje. Na podlagi dogovora bi od njega vsekakor pričakoval malo drugačen odnos.

Mihael Zver, sekretar

Slovenske investicije po novem

Bič pred Trebnjem

OGLASI MALIH

IZGUBLJENO

V ponedeljek zvečer sem zaradi šibkosti v udih nekje med Figovcem in Sesticco izgubil svojo hranilno knjižico LB. V njej je moja zamrznjena devizna vloga. Postnega najditelja prosim, da mi jo za lepo nagrado vrne, kadarkoli do odmrznitve. Naslov: Na prvi strani knjižice

ZAMENJAM

Triletnega rejenega čistokrvnega pudlja takoj zamenjam za plišastega. Vzrok – finančna kriza. Doplačilo ni potrebno. Poudarje pod: Nema para za Pedigre pal

PREPOVED

Prepovedujem pašo sosedovih polzev po mojem solatnem vrtu. Ob neupoštevaniu moje zahteve bom prisiljen ukrepati po uradni zakoniti poti.

Miha Škrtek, Lesce

RAZNO

Pred mesecem me je, upam, da za vedno, zapustila žena. Tistega, ki jo je sprejel, prosim, naj jo za lepo nagrado obdrži.

Hvalni Janko Zatr

NAJLEPŠE DARILO!

PRIHAJA ČAS
OBDAROVANJA!
KAJ PODARITI?

Miklavži, dedki Mrazi,
sindikalne podružnice,
podjetniki!

Če podarite knjigo 1001 ŠALA ZA MLADE, se ne morete zmotiti, saj je najlepše darilo za vsakogar; take knjige doslej v Sloveniji še ni bilo.

Humorist EVGEN JURIČ je sestavil izjemno lepo in vsebinsko bogato knjigo, ki ima 192 strani in 24 celostranskih karikatur, pripravila pa jih je češka slikarka Vlasta Švejdova. Evgen Jurič pravi, da bi bilo lepo, če bi knjiga 1001 šala za mlade – od 7 do 77 let prišla v vsako slovensko hišo, ki bi z njo obogatela, saj je smeh naše največje bogastvo. To je knjiga, ki bo dolga leta lahko razveseljevala staro in mlado.

NAROČAM ..... izvodom knjige 1001 ŠALA ZA MLADE
Cena 2500 tolarjev, ob večjih naročilih popust.
Knjige vam bomo dostavili osebno ali po pošti, lahko jih naročite po telefonu ali po telefaksu 061 268 511.

IME IN PRIIMEK: .....

NASLOV (s pošto številko): .....

Naročilnica zavezuje kupca in založbo, pošljite jo na naslov:
EVGEN JURIČ, d.o.o., KOLAJBOVA 29, 61000 LJUBLJANA

